

Legie do škol

Výuková příručka na téma Čs. legie 1914–1920

Obsah

 Úvod	3	Výzbroj a výstroj	
		Pracovní list	245
 Vypuknutí 1. světové války	4	Řešení pracovní listu	246
Obrazová příloha	5	Metodický list	247
 Československé legie v Rusku 1914–1920	13	Deníky a korespondence	
Obrazová příloha	15	Pracovní list	248
		Řešení pracovní listu	249
 Československé legie ve Francii	74	Metodický list	250
Obrazová příloha	76		
 Československé legie v Itálii	109	Beletrie a film	
Obrazová příloha	111	Pracovní list	251
		Řešení pracovní listu	253
 Čechoslováci v armádách Dohody	150	Metodický list	255
Obrazová příloha	151		
 Vznik Československa	174	Přes 19. století k Velké válce	
Obrazová příloha	175	Pracovní list	256
		Řešení pracovní listu	257
 Po skončení 1. světové války	186	Metodický list	258
Obrazová příloha	188		
 Osobnosti regionu		Italské legie	
Hlavní město Praha–Ladislav Preininger	203	Pracovní list	259
Jihočeský kraj–Karel Müller	206	Řešení pracovní listu	260
Jihomoravský kraj–Ludvík Krejčí	209	Metodický list	261
Karlovarský kraj–Václav Šidlík	212		
Kraj Vysočina–Karel Kutlvašr	215	Rota Nazdar	
Královéhradecký kraj–Antonín Mikuláš Číla	218	Pracovní list	262
Liberecký kraj–Josef Fryml	221	Řešení pracovní listu	263
Moravskoslezský kraj–Vilém Stanovský	224	Metodický list	264
Olomoucký kraj–Jan Gayer	227		
Pardubický kraj–Robert Vobrátilék	230	Hygiena	
Plzeňský kraj–Josef Vuchterle	233	Pracovní list	265
Středočeský kraj–Stanislav Čeček	236	Řešení pracovní listu	266
Ústecký kraj–Eduard Kadlec	239	Metodický list	267
Zlínský kraj–Josef Šnejdárek	242	Zborov	
		Pracovní list	268
		Řešení pracovní listu	269
		Metodický list	270

Vážení vyučující dějepisu,
vážení uživatelé,

do rukou se vám dostává výuková příručka s tématem československých legií v období 1. světové války. Příručka je k dispozici v elektronické podobě a bude dále upravována, aby bylo možné ji co nejefektivněji a zároveň co nejsnáze zařadit do školní výuky dějepisu i využít v rámci domácí přípravy žáků. Publikace se skládá z teoretické textové části a z části praktické. Textová přináší informace pro vyučující dějepisu a občanské nauky a je zároveň faktografickou oporou a východiskem pro část praktickou, tvořenou pracovními listy pro žáky a metodickými listy pro učitele. Pracovní listy jsou navíc propojeny s filmovým materiálem „Československé legie 1914–1920“ a „Československé legie v Rusku 1914–1920“, který byl pro tyto účely natočen a zpracován. Protože je příručka určena pedagogům a žákům z celé republiky, je doplněna také medailonky i fotografiemi významných legionářů z každého regionu České republiky.

Hlavním impulzem k vytvoření tohoto doplňkového rozšiřujícího výukového materiálu bylo sté výročí bitvy u Zborova, při jehož příležitosti jsem byla oslovena členy Československé obce legionářské s návrhem spolupráce. Skutečných důvodů však bylo více a nápad pustit se do tvorby výukové pomůcky tohoto typu zrál již delší dobu.

Proč byli legionáři, hrdinové československých dějin a spolutvůrci rodící se Československé republiky, téměř zapomenuti a proč jim i současné učebnice dějepisu nevěnují téměř žádnou pozornost? Pro komunistický režim šlo samozřejmě o osoby nepohodlné – legionáři přeci bojovali ve Francii, Itálii a Srbsku a ti kteří působili v Rusku si také nevydobyli právě ideální renomé především díky Sibiřské anabázi. Proč jim však nebyla zasloužená pozornost věnována po pádu totalitního režimu? Historie 2. světové války (hrdinové a oběti 2. světové války) a poválečné komunistické diktatury (např. perzekuce 50. let, signatáři

Charty 77) byla velmi živá a snad proto jsme pozapomněli na hrdinství desetitisíců Čechů a Slováků bojujících za samostatnost našich národů v rámci Velké války. Přestože „bratři, dobrovolci“, později nazývaní legionáři, již nejsou mezi námi, své místo v českých i slovenských dějinách si jistě zasloužili a my můžeme jejich jména ve školách zmínit alespoň „in memoriam“. V převážné většině rodin některý z předků bojoval na bojišti Velké války. Mnohý z nich se stal legionářem a tím i spoluzakladatelem Československé republiky stejně jako můj prapraprůdek Jan Kosina, jehož legionářská uniforma dlouhá léta ležela uložená v rohu půdy ve velké dřevěné cestovní truhle. Seznamte se s jejich osudy prostřednictvím videí a pracovních listů, které vznikly ve spolupráci didakticky dějepisu se studenty historie z Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Irena Kapustová

Příčinou rozpoutání 1. světové války byly imperiální ambice evropských velmocí. Německo, které se sjednotilo v roce 1871, chtělo být dominantní mocností v Evropě a bylo nespokojeno s rozdělením kolonií ve světě. Největší koloniální velmoci, Velká Británie a Francie, se svých území ale vzdát nechtěly.

Záminkou pro rozpoutání světového konfliktu se stal úspěšný atentát na nástupníka rakousko-uherského trůnu, arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženu Žofii, původem čes-

kou šlechtičnu ze starého rodu Chotků, v tehdy rakouském Sarajevu dne 28. června 1914. Arcivévoda se do Sarajeva vydal na závěr své návštěvy během manévru rakousko-uherské armády, které byly v sousedním Srbsku vnímány jako provokace.

Iniciátory likvidace rakousko-uherského následníka trůnu byli důstojníci srbské armády zapojení do tajné teroristické organizace známé jako Černá ruka. Skupinu atentátníků tvořili bosensktí Srbové žijící v Bělehradě, z nichž se jedinému Gavrilu

Principovi podařilo vystřelit z bezprostřední blízkosti ze své pistole na arcivévodu a jeho ženu, kteří svým zraněním vzápětí podlehli.

Rakousko-Uhersko obvinilo Srbsko z odpovědnosti za atentát a předložilo mu 23. července 1914 tzv. červencové ultimátum. Po jeho nesplnění a pod vlivem Německa vypovědělo Rakousko-Uhersko 28. července 1914 Srbskému království válku. Do té se díky spleťtému systému spojeneckých smluv záhy zapojily další evropské i mimo evropské státy, až se stala válkou světovou.¹

¹ MOJŽÍŠ, Milan, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 8.

Arcivévoda František Ferdinand d'Este a jeho manželka Žofie Chotková
odjíždí od sarajevské radnice 28. června 1914 chvíli před atentátem

Vůz s arcivévodou projíždí po sarajevském nábřeží těsně před atentátem

Atentátník Gavrilo Princip, který zastřelil
arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este a jeho ženu Žofii

Atentátník Nedeljko Čabrinović, který provedl neúspěšný
bombový útok na vůz rakouského arcivévodu

Zatýkání jednoho z atentátníků
v Sarajevu 28. června 1914

Atentátník Gavrilo Princip byl v říjnu 1914 odsouzen jako mladistvý k dvaceti letům vězení. Zemřel na tuberkulózu 28. dubna 1918 ve věznici v Terezíně.

Odchod mobilizovaných
rakousko-uherských vojáků z kasáren

Císař František Josef I. a jeho následovník
Karel I. s chotí Zitou

Odjezd rakousko-uherských
vojáků na frontu

Východní fronta první světové války byla především místem střetnutí mezi Ruskem na jedné straně a Německem a Rakousko-Uherskem na straně druhé. V rakousko-uherské armádě působilo mnoho českých a slovenských vojáků, kteří se dezercí či zajetím dostali na ruské území.

V Rusku, především ve Volyňské gubernii na Kavkaze, žilo před válkou také asi 100 000 Čechů a Slováků. Po vyhlášení války navrhli Češi v Rusku vznik samostatné československé jednotky. Požadavku bylo vyhověno a v srpnu 1914 vznikla **Česká družina** v počtu necelé tisíce mužů. V Kyjevě českoslovenští dobrovolníci přísahali 11. října 1914 (v Rusku byl však v té době stále používán juliánský kalendář, kdežto většina zemí již používala moderní gregoriánský, rozdíl mezi nimi je 13 dní, přísaha proto proběhl podle ruského kalendáře na svátek sv. Václava 28. září) na prapor se svatováclavskou korunou.¹

Na konci roku 1915 získala družina povolení k náboru zajatců, díky čemuž vznikl v roce 1916 **Československý střelecký pluk** a ve stejném roce i **Československá střelecká brigáda** složená ze dvou pluků.²

Bitva u Zborova

Během února 1917 proběhla v Rusku tzv. únorová revoluce a vládu převzala Prozatímní vláda, ruská armáda ale trpěla rozkladem vinou velkých ztrát z předchozího roku, špatného materiálního zabezpečení a agitací radikálních hnutí, zejména bolševiků. Přesto seprozatímní vláda rozhodla realizovat vojenskou ofenzívu, později nazvanou podle **A. F. Kerenského** (ministr vojenství a druhý předseda Pro-

zatímní vlády). Cílem bylo dobýt město Lvov. V ofenzívě bojovaly i tři pluky čs. brigády o síle **3 530** mužů. Rozmístěny byly v úseku šesti kilometrů.³

Hlavní útok byl úkolem ruských divizí, teprve později měla přejít do útoku československá brigáda. Útok připravovali poručíci **Stanislav Čeček** a **Otakar Husák** a podporučík **Jan Syrový** a **Josef Jiří Švec**. Prvního července začala Kerenského ofenzíva, 2. července byl zahájen útok i na úseku, kde byla umístěna čs. brigáda. S nimi sousedící ruští vojáci svůj úkol nesplnili, proto byli do útoku nasazeni Čechoslováci. Po malých skupinkách v počtu šesti až dvanácti mužů obratně útočili a obsadili linie rakouské obrany. Byla dobyta i **kóta 394 Mogyla**. Celkový průnik československých vojáků činil 4 kilometry do linie protivníka. Později ovšem přišel německý a rakouský protiútok a českoslovenští vojáci opět kryli ústup Rusů.⁴

Československé legie (1917–1920)

Bitva u Zborova znamenala pro československé legionáře vzestup. Vojáci poprvé bojovali společně jako vojsko, předtím sloužili přidělení po malých skupinách u ruských jednotek jako rozvědčíci. Pod dojmem této úspěšné bitvy nastal další příliv dobrovolníků k československé brigádě, protože Prozatímní vláda konečně povolila jejich neomezený nábor.⁵

Československé jednotky zvýšily svůj stav na bezmála 40 000 mužů. Koncem roku 1917 vznikl **Československý armádní sbor**. Ve stejné době v Rusku vypukla bolševická revoluce. Po brestlitevském míru v březnu 1918 se

Československý armádní sbor působící na ruském území stal nežádoucím. Tomáš Garrigue Masaryk vydal směrnicí, ukládající československé armádě dodržet neutralitu a nezasahovat do sporů rozhořčujících se ruské občanské války. Československý armádní sbor se od 15. ledna 1918 stal součástí **Československé armády ve Francii**. Vojsko čekal přesun na západní frontu, kde mělo bojovat po boku Dohody.⁶

Cesta československých legionářů musela kvůli německým oddílům vést přes Sibiř do Vladivostoku po tzv. **Transsibiřské magistrále**. Pro sovětskou vládu nebyla silná zahraniční armáda na ruském území vítaná, proto se ji pokusila začlenit do Rudé armády nebo odzbrojit, byla to také jedna z podmínek brestlitevského míru. Po čeljabinském incidentu v květnu 1918 došlo k vypuknutí nepřátelství s bolševiky a čs. vojáci se museli do Vladivostoku dostat „vlastním pořádkem“. Došlo k několika bitvám s bolševiky a do **31. srpna 1918** obsadili Čechoslováci celou Transsibiřskou magistrálu, čímž připravili Německo a Rakousko-Uhersko o většinu výhod získaných porážkou Ruska. Obsazením Transsibiřské magistrály byl zastaven návrat zajatců do států Centrálních mocností a ti muži jejich armádám pak chyběli na jiných frontách, zejména na západě a v Itálii. Hrozilo také, že dojde k obnovení východní fronty, proto nemohly z Ruska stáhnout všechny své jednotky, které mohly být využity na jiných bojištích. Obsazení magistrály tak zásadním způsobem přispělo ke konečnému vítězství Dohody ve válce.

Avšak i po jejím skončení zůstali naši vojáci v Rusku, kde pokračovali v boji.

čoval boj s bolševiky. Od roku 1919 byli čs. legionáři zodpovědní za ostrahu Transsibiřské magistrály a bojovali proti bolševickým partyzánům. Vývoj občanské války ve prospěch bolševiků a neochota dalších států Dohody více se v ní angažovat, vzbuzovaly větší touhu legionářů dostat se co nejdříve na území nově vzniklého československého státu. **7. února 1920** bylo uzavřeno příměří se sovětskou vládou a legionáři konečně mohli zahájit nerušenou evakuaci z Vladivostoku do Československa.⁷

Bylo přepraveno **72 644** osob z toho 4 914 invalidů, 3 004 důstojníků, 53 455 vojáků a poddůstojníků a 1 726 žen a 717 dětí.⁸

Československé legie v Rusku představovaly nejpočetnější část nově vytvořené československé armády. V jejích řadách působilo mnoho významných osobností první republiky. Mnoho legionářů se také později stalo jádrem československého odboje za druhé světové války.

^{1,2} Milan MOJŽÍŠ, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 6–7.

^{3,4} Tomáš JAKL, *Evakuace československých vojáků z Vladivostoku*, online. (<http://www.vhu.cz/evakuace-ceskoslovenskych-vojaku-z-vladivostoku/>).

⁵⁻⁸ Milan MOJŽÍŠ, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 6–7.

Neznámí čeští osadníci před svým statkem
na Volyni před rokem 1914

Představitelé čs. hnutí v Rusku Országh, J. Klecanda, Červený a Koníček, kteří při audienci 17. září 1914 informovali cara o postoji Čechoslováků k válce, Rakousko-Uhersku a Rusku

Úředníci charkovské filiálky firmy Laurin & Klement, kteří se přihlásili do České družiny mezi prvními. Uprostřed prap. Vilímek a prap. V. Klecanda.

Slavnostní přísaha a svěcení praporu České družiny v Kyjevě 11. října 1914.
Podle tehdy v Rusku užívaného kalendáře bylo 28. září, den svatého Václava.

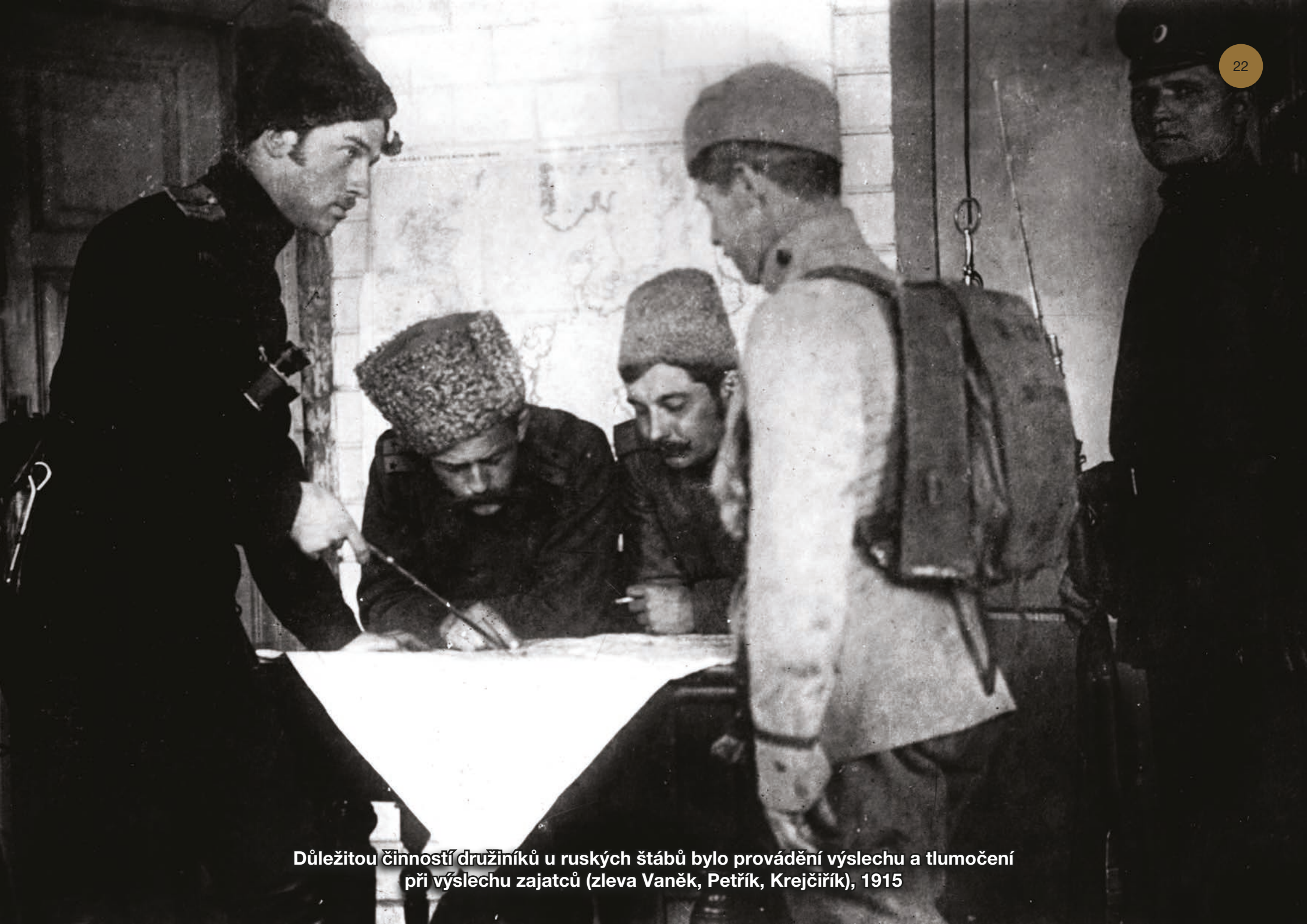
Praporečník České družiny
Jaroslav Heyduk s praporem družiny

Příslušníci 1. roty České družiny Fierlinger a Černý, převlečení do rakouských stejnokrojů, před rozvědkou do týlu nepřítele v prosinci 1914

Poprava zajatých dobrovolníků České družiny A. Grmely a J. Müllera, odsouzených rakousko-uherskou vojenskou justicí. Vadovice, 12. prosince 1914.

Důležitou činností družiníků u ruských štábů bylo provádění výslechu a tlumočení při výslechu zajatců (zleva Vaněk, Petřík, Krejčířík), 1915

Velitel České družiny pplk. Sozentovič
předává příslušníkům 3. roty Kříže a Medaile sv. Jiří. Tarnov, duben 1915

Vojáci I. praporu Čs. stř. pluku
při přesunu z Pinských bažin na Jihozápadní frontu na jaře 1916

Rozvědčíci 3. roty 1. pluku při odpočinku za Brusilovovy ofenzívy v rajonu
Bučac u řeky Zlatá Lípa v létě 1916

V čele s hudbou pochodují 17. června 1917 příslušníci
1. čs. střeleckého pluku k Jezerné

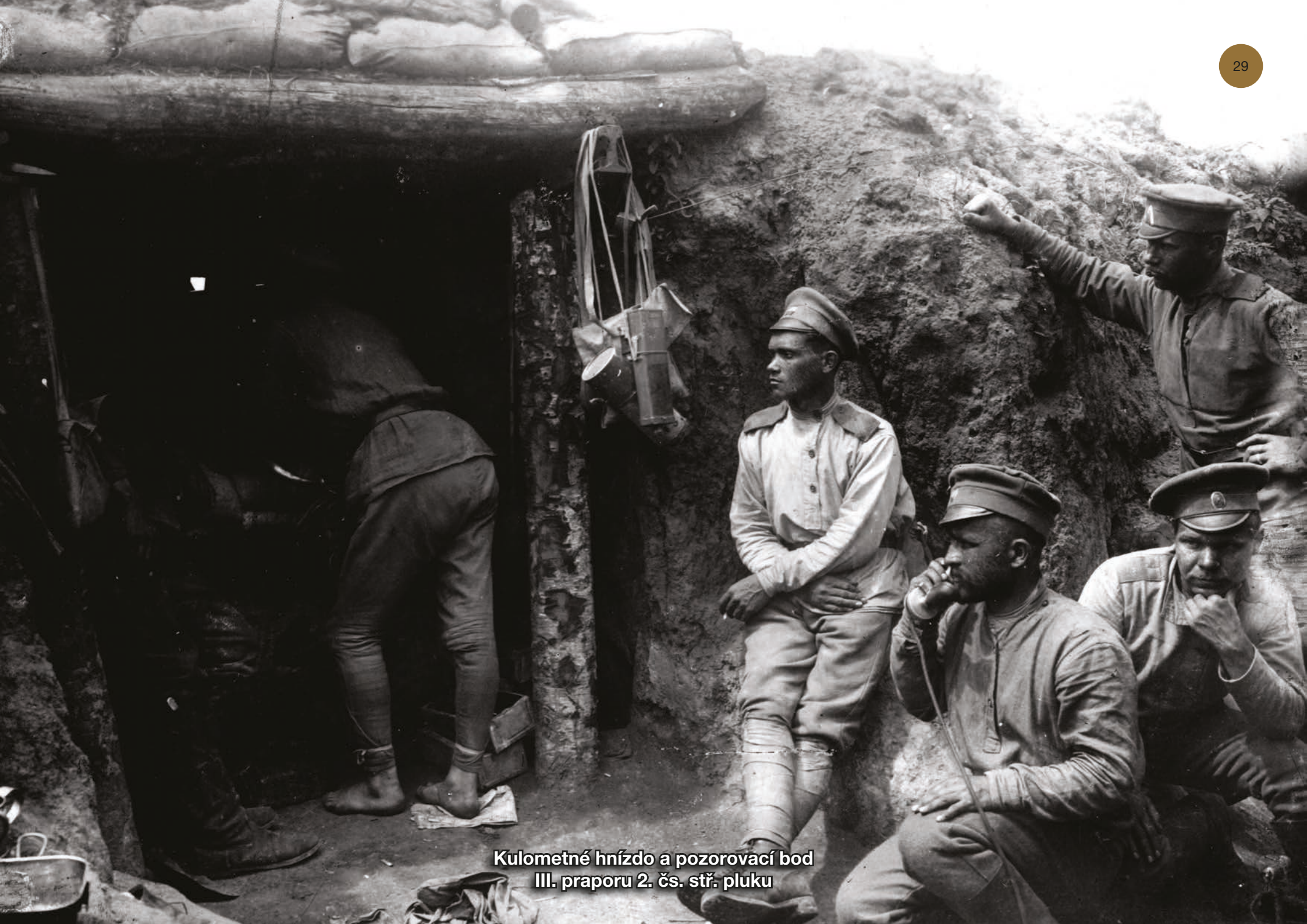

Letecký snímek československých
(vpravo) a rakousko-uherských zákopů u Zborova

832.
F.I.K.27.
29.6.17.

Příslušníci 9. roty 2. čs. střeleckého pluku
kopou úkryty v zákopech u Zborova

Kulometné hnízdo a pozorovací bod
III. praporu 2. čs. stř. pluku

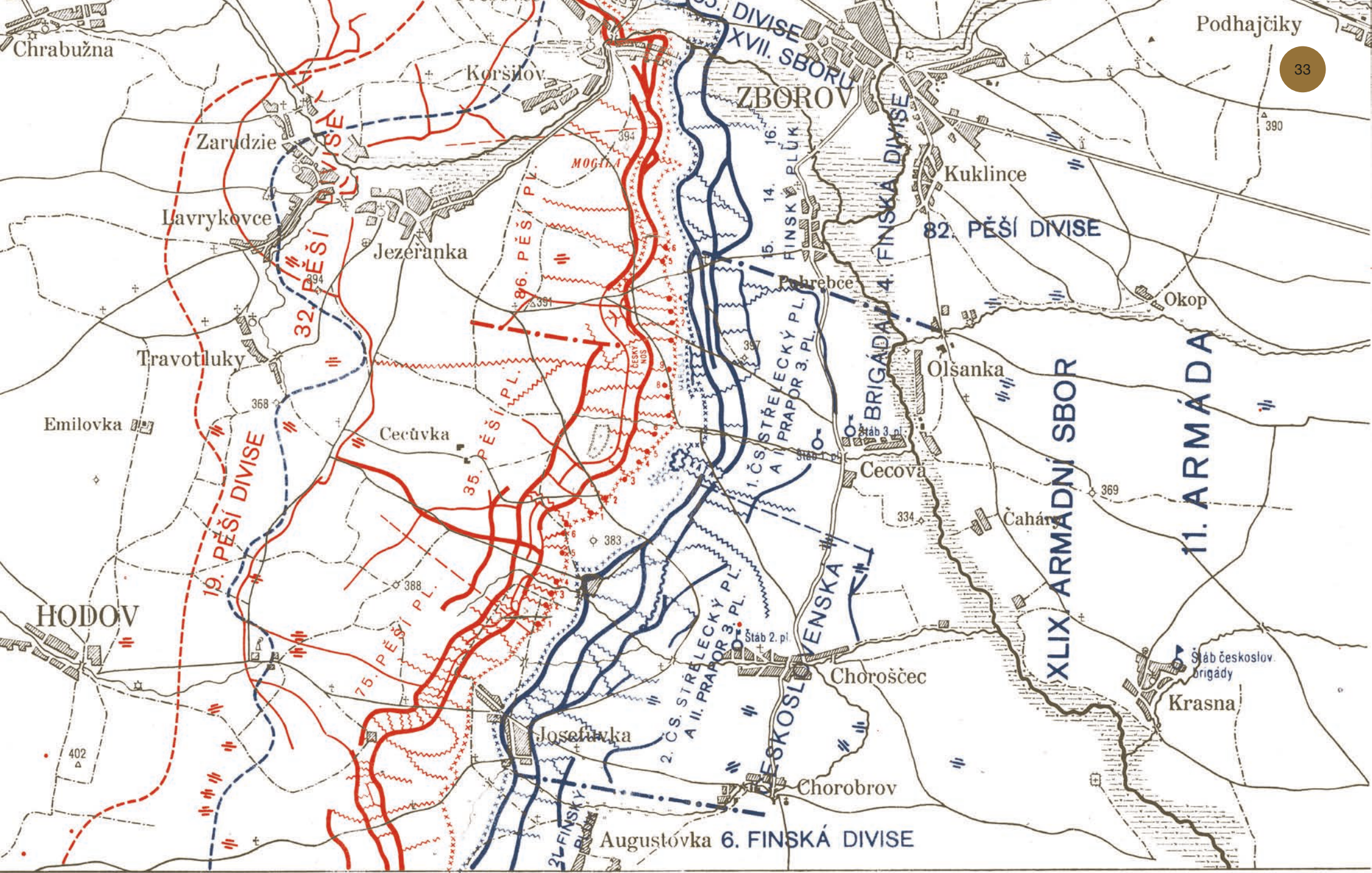
Por. Husák sedí nad mapou v praporní pozorovatelně, která se stala krátce před útokem cílem dělostřeleckého ostřelování, při kterém byl zraněn

Zranění por. Husák a ppor. Syrový jsou odváženi po prvním ošetření do Krasna,
ppor. Syrový při operaci přišel o oko

Před bitvou u Zborova vzniklo „na památku“ několik skupinových fotografií čs. vojáků. Zde druhá půlrota 8. roty 1. čs. stř. pluku, uprostřed v třetí řadě je ppor. J. J. Švec, velitel této roty.

do 2. VII. 1917
po útoku ČS.
brigády II. VII.

ruské zákopy
ruské postavení

rakouské zákopy
rakouské postavení

Dr. Šteidler - pplk. Kratochvíl
ZBOROVSKÉ BOJIŠTĚ
1000m 500 0 1 2km

baterie
spoj. zákop
drátěné
překážky

hranice divisi
hranice pluku

11. ARMÁDA
XLIX. ARMÁDNÍ SBOR
82. PĚŠÍ DIVISE
4. FINSKÁ BRIGÁDA
6. FINSKÁ DIVISE
1. ČS. STŘELECKÝ PL.
A II. PRAPOR 3. PL.
2. ČS. STŘELECKÝ PL.
A II. PRAPOR 3. PL.
3. FINSKÝ PL.
RUSKÝ PL.
1. FINSKÝ PL.
2. FINSKÝ PL.
3. FINSKÝ PL.

REPRODUKCE VOJ. ZEMĚPIS. ÚST.
rak. polní stráž
1 2 3

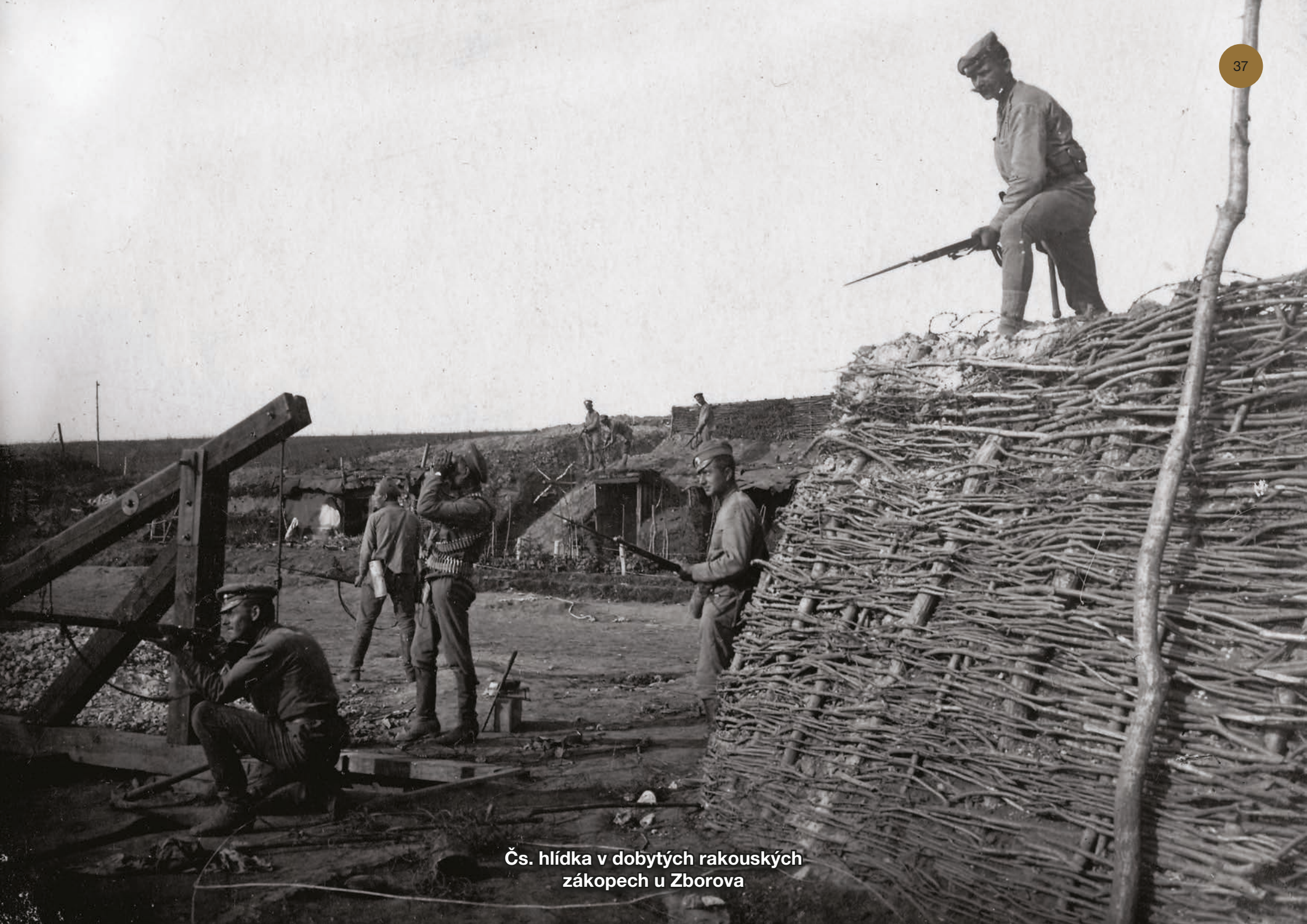
Útok granátníků 2. pluku na nepřátelské pozice za horizontem. Vpravo je ostřelována Mogyla, mohutný opěrný bod rakousko-uherské obranné linie.

Čs. brigádu podporovalo při útoku ruské dělostřelectvo, které si spolu s kozáky dosud uchovalo disciplínu a bojeschopnost

V dobytých rakousko-uherských zákopech po bitvě si 2. července 1917 odpoledne českoslovenští legionáři prohlížejí ukořistěnou výzbroj

Čs. hlídka v dobytých rakouských
zákopech u Zborova

Čs. vojáci prochází obsazenými nepřátelskými zákopy po bitvě u Zborova

Čs. vojáci odpočívají v rakouských zákopech
a drátěných překážkách zničených ruskou dělostřelbou

Obvaziště lehce zraněných
čs. dobrovolníků z bitvy u Zborova

Těžce zranění čs. vojáci v polním stanu
Červeného kříže po bitvě u Zborova

Ranění čs. legionáři a zajatí rakousko-uherští vojáci, většinou také Češi, čekají po bitvě u Zborova na odvoz do nemocnice

Operace – amputace dolní končetiny
zraněného čs. vojáka z bitvy u Zborova

V bitvě u Zborova padlo
téměř 200 Čechoslováků

Odchod zajatců z 35. pěšího pluku rakouské armády 2. července 1917
v Cecové do týlu. Mezi zajatci bylo mnoho Čechů, z nichž někteří se přímo hlásili do čs. brigády.

Svoz zbraní ukořistěných
čs. legiemi v bitvě u Zborova

Čs. jednotky se po čtyřdenním odpočinku za frontovou linií vracejí do zákopů, aby vystřídaly v té době již značně nespolehlivé ruské jednotky

Prof. Masaryk s důstojníky II. divize, dislokované v rajonu Borispol, kterou navštívil společně s prof. Máxou, R. Medkem, J. Davidem a gen. Červinkou v srpnu 1917

Čs. vojáci odpočívají během
ústupu od Zborova k Tarnopolu

S rozšířením jednotek vzniká v čs. zahraniční armádě i dělostřelectvo. Na obrázku z podzimu 1917 je v Tyranovce vyfotografována 3. baterie 1. čs. dělostřeleckého divisionu s třípalcovými děly vzor 1902.

Jednotky I. divize při pěším ústupu z rajonu Polonnoje k Bachmači (bezmála 300 km),
kde teprve nastoupí do vlaků, aby pokračovaly v cestě na východ

Nádraží Bachmač-libavské po příjezdu prvních čs. jednotek. Poklidná atmosféra je jen zdánlivá – již byly vyslány silné hlídky na sever i na západ, odkud se očekával nápor Němců.

Vojáci ukrajinské Rudé armády s komisařem města Klimentem na nádraží v Pirjatině. Tady poprvé a naposledy bojovali vojáci Rudé armády a čs. jednotky proti společnému nepříteli.

Kpt. E. Kadlec, zástupce velitele 7. pluku. Jedna z hlavních postav bachmačské operace. Byl vážně raněn u stanice Doč, kde se podařilo zastavit postup Němců ze severu.

Pplk. B. Ušakov, velitel zadního voje čs. vojska u Bachmače. Díky jeho velitelské dovednosti a umění vyjednávat se podařilo posledním čs. jednotkám odpoutat se od Němců i od bolševiků.

Vojáci 5. pluku odevzdávají v březnu 1918 v Penze zbraně.
Třetí zprava je velitel čs. rudoarmějců J. Štrombach.

První prapor 5. čs. střeleckého pluku po příjezdu do Vladivostoku 25. dubna 1918.
Pouze 5. a 8. čs. střeleckému pluku se podařilo dojet – po odevzdání takřka všech zbraní – do této
cílové stanice bez větších problémů.

Improvizovaný obrněný vlak 6. pluku na nádraží Isil-Kul
před odjezdem na bojovou akci k Marianovce, 4. červen 1918

Společný hrob 14 dělostřelců 2. děl. brigády a 1. děl. parku, kteří padli 28. května 1918 na irkutském nádraží při zákeřném přepadení jejich vlaku místními bolševiky

Most cara Alexandra II. přes řeku Volhu,
dlouhý 1 480 m, byl dobyt 31. května 1918

Pohřeb velitele 4. pluku por. J. Gayera v osvobozené Samaře, 11. června 1918.
U svých podřízených oblíbený velitel byl v čele útoku u Lipjag 4. června těžce raněn a svému zranění podlehl.

Bolševiky umučení příslušníci 8. pluku
na ussurijské frontě v červenci 1918

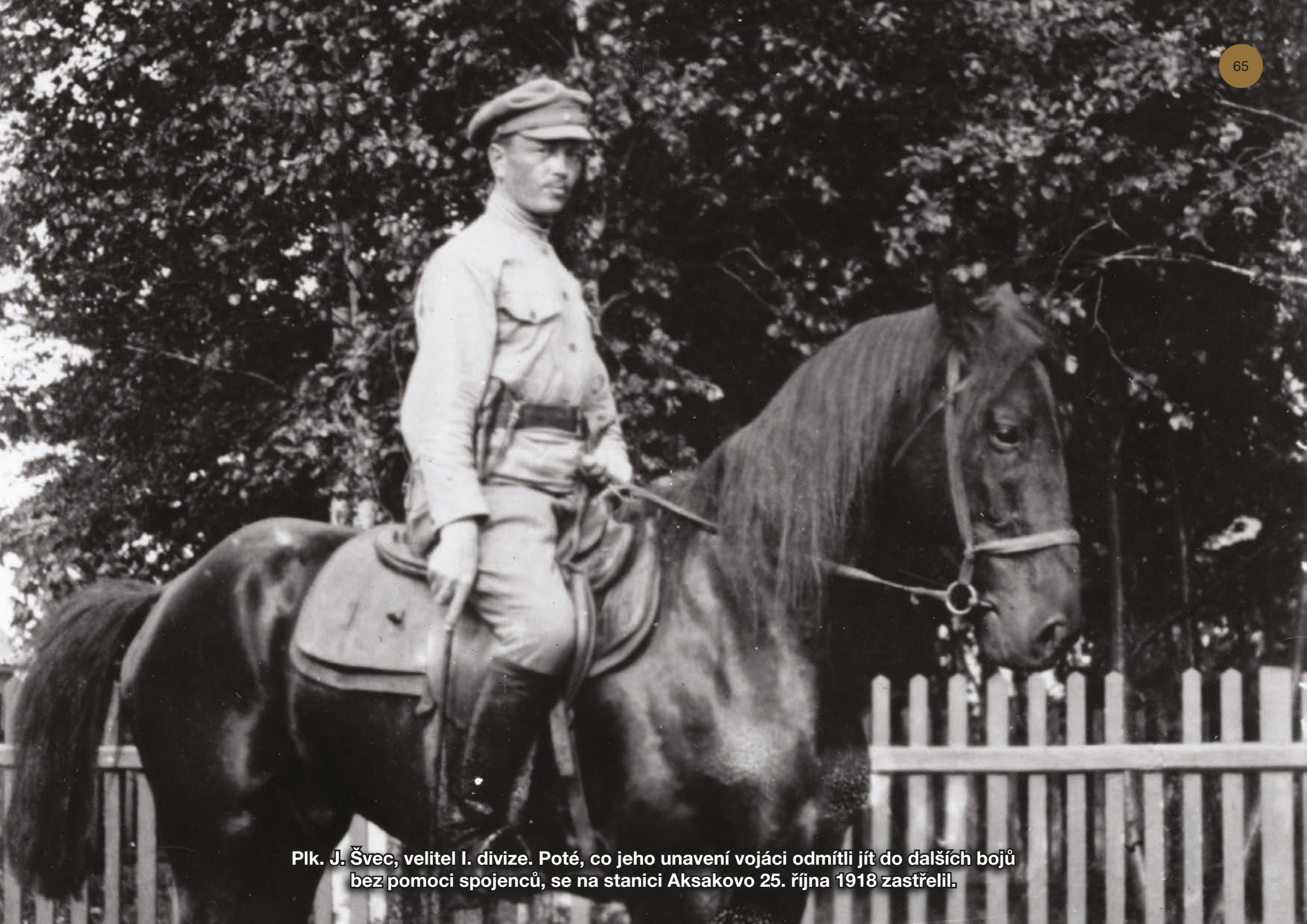
Smělá a riskantní výprava pplk. Ušakova na lodích, vedena širokým obchvatem přes Bajkalské jezero hluboko do týlu nepřítele, umožnila v srpnu 1918 ovládnutí bajkalské dráhy

Čs. kulometné hnízdo
na kungurské frontě v říjnu 1918

Upravený americký uhlák jako součást obrněného vlaku
11. pluku (buguruslanská skupina vojsk) na stanici Taldy-Bulak na podzim 1918

Plk. J. Švec, velitel I. divize. Poté, co jeho unavení vojáci odmítli jít do dalších bojů bez pomoci spojenců, se na stanici Aksakovo 25. října 1918 zastřelil.

Vojáci 2. pluku nastupují za podpory obrněného automobilu na vesnici Kontorskoje, kde v květnu 1919 zničili centrum povstalců

Oddíl rychlopalných děl v červenci 1919
v Alzamaji. Vojáci mají na hlavách ochranné sítě proti komárům.

Obrněný vlak 7. střeleckého pluku
při ochraně Transibiřské magistrály v létě 1919

Nalodění prvního bojového útvaru – 1. pluku
na loď Yonan Maru 9. prosince 1919

Americká loď *President Grant* odvážela 27. dubna 1920 z Vladivostoku do Evropy štáb čs. vojska, 6. pluk, 2. pluk lehkého dělostřelectva a další menší jednotky.

Lod' USAT Mount Vernon, kterou z Vladivostoku odplul 20. transport čs. legií.
Tato loď byla původně postavena v roce 1906 ve Štětíně v Německu jako parník Kronprinzessin Cecilie.
Od poloviny roku 1917, kdy byla zabavena, sloužila v americkém námořnictvu a následně americké armádě.

Čs. legionáři při zastávce
v Jokohamě

Čs. legionáři na cestě do vlasti v Port Saidu,
na přehlídce před britským guvernérem Egypta

Vypuknutí první světové války a boj proti Německu a jeho spojencům si vzali za své také čeští krajané na území Francie. V srpnu 1914 byli čs. dobrovolníci zařazeni do **1. roty praporu**

C 2. pochodového pluku

1. pluku Cizinecké legie. Velitelem první roty se stal kapitán **Marie Léon Joseph Sallé**. Česká rota byla nazvána podle vzájemného pozdravu – **rota Nazdar** (Compagnie Nazdar). Její příslušníci byli vyzbrojeni puškami Lebel vzor 1866/93. Po složení přísahy 12. října 1914 obdrželi z rukou bayonnského starosty rotní praporek. Praporek byl vyroben z červeného hedvábí a obsahoval vyšítoho českého lva bílé barvy. Následoval dvouměsíční výcvik. Prapory A, B, C 2. pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie odjely 23. října 1914 na frontu do oblasti **Champagne**, kde se staly součástí **Marocké divize**. České dobrovolníky doplnili krajané z Londýna.¹

Francouzské velení zařadilo rotu Nazdar na jaře 1915 do připravované ofenzívy s cílem prolomit německé pozice u Arrasu. S velkými ztrátami dobyla rota 9. května **kótu 140 na hřebenu Falaise de Vimy**. Protože vojáci trpěli nedostatkem střeliva a mužstva, museli sestoupit po dalším německém protiútoku na svah pod hřebeny, kde se pozice roty ustálily. Rota Nazdar bojovala poté v červnu 1915 u **vesnice Souchez**. Jenomže po všech předešlých bitvách zbylo v rotě z původních 250 mužů jen sto, a tak **česká rota zanikla**. Část zbylých příslušníků vytvořila 2. četnu 1. roty praporu A a přešla na frontu do okolí Champagne; druhá část se rozdělila mezi jednotky Cizinecké legie.²

Stejnokroj roty Nazdar tvořila pokrývka hlavy (képi) se sym-

bolem Cizinecké legie (hořící granát); tmavě modrý plášť měl našitou číslici označující příslušnost k 1. pluku. Je nezbytné poznamenat, že čeští dobrovolníci nosili plášť i v létě a v roce 1916 byl obměněn za stejnokroj hnědé barvy. Pro příslušníky roty byly typické červené kalhoty. Základem výstroje bylo **řemení s municí** pro pušku (součástí byl opasek, sumky, pomocné řemeny ve tvaru Y, bodák k pušce); vojáci nosili na levém boku mošnu s potravinami, tabákem, jídelními a osobními předměty; na pravém boku měli polní láhev. Na zádech nosili **torbu** s výstrojí pro život v poli (náhradní prádlo, konzervy), na jejím vrchu byl připevněn stanový dílec s příkrývkou a jídelním šálkem. Váha dosahovala hmotnosti až 20 kilogramů.³

Nábor dobrovolníků znemožnil „**Bérengerův zákon**“ z **3. června 1915**. Zákon znemožňoval přijímat do francouzské armády příslušníky států, se kterými vedla Francie a její spojenci válku.⁴

Marocká divize se začlenila v červnu 1916 do ofenzívy na řece Sommě. Československá 2. četa 1. roty pochodového pluku Cizinecké legie se vyznamenala v boji o vesnici **Belloy-en-Santerre**, kde zastavila postup německých jednotek. Přesto zde padlo 15 čs. dobrovolníků a **česká jednotka zanikla**. Zbylá část vojáků se rozptýlila na různé úseky fronty.⁵

V létě 1917 zahájili představitelé čs. zahraničního odboje diplomatickou akci, jejímž výsledkem bylo vydání dekretu francouzské vlády o **vzniku autonomní čs. armády**. Vojensky podléhala francouzskému velení, politicky byla odpovědná Československé národní radě (ČsNR). Dekret zá-
pětí podepsal francouzský prezi-

dent Raymond Poincaré.⁶ Jelikož nebyli ve Francii rakousko-uhersí zajatci, ze kterých by mohli být získáni dobrovolníci, bylo nutné je do země dopravit. A tak vznikající čs. vojsko posílili Češi a Slováci z Rumunska, Ruska, Itálie, Srbska, Austrálie a USA. Českoslovenští dobrovolníci se zpočátku potýkali s neznalostí francouzštiny, s rigidní organizací armády a s neuznáním důstojnických hodností. Všechny ovšem stmeloval boj za samostatný stát. V lednu 1918 v Cognacu vznikl 21. čs. střelecký pluk se třemi prapory (plukovním pobočníkem se stal kapitán Josef Šnejdárka).⁷

V květnu vznikl **22. čs. střelecký pluk**. Významným mezníkem bylo, že francouzská vláda uznala ČsNR v Paříži za základ čs. vlády. Tím Francie uznala nároky čs. národa na samostatný stát.⁸

Dvacátého října 1918 obdržel 21. čs. střelecký pluk rozkaz, podle kterého měl obsadit obec **Terron** a přilehlé výšiny. Velitelem 1. praporu byl **major Otakar Husák**. Československé jednotky úspěšně odrážely útoky nepřítelů až do 30. října, kdy byly vystřídány. Mezitím byl III. prapor 22. čs. střeleckého pluku nasazen do protiútoků, jehož cílem mělo být dobytí **kóty 153 u vesnice Chestres** nedaleko **Vouzieres**. Boje, do kterých se zapojily i zbylé dva prapory pluku, trvaly do 27. října, ovšem neúspěšně. Kótu se nepodařilo obsadit.⁹

Ke konci října se mezi vojáky šířila zpráva o vyhlášení samostatného Československa, ale až 31. října byly čs. jednotky vystřídány a odešly na odpočinek. Ještě **3. prosince 1918**, již po skončení války, vznikl **23. čs. střelecký pluk**. Tvořili jej zejména američtí dobrovolníci slovenského

původu a Slováci z 21. a 22. čs. střeleckého pluku. Jednotky **5. čs. střelecké divize** odjížděly do vlasti od 19. prosince. Do března následujícího roku bylo vypraveno 21 transportů. I když je v Československu čekalo velkolepé uvítání, jejich vojenská činnost neskončila. Vojáci se zapojili v roce 1919 do bojů na Těšínsku a na Slovensku.¹⁰

Do čs. jednotek ve Francii vstoupilo v průběhu první světové války asi **9 600 mužů**, z nichž se **650** vojáků do vybojovaného samostatného státu nikdy nevrátilo.¹¹ Centrální pohřebiště čs. vojáků (**válečné hroby**) bychom našli v La Targette v departementu Calais.¹²

¹⁻⁶ Milan MOJŽÍŠ, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 132, 138, 150, 186.

⁷ PICHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka, *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*, Praha 1996, s. 133–134, 154–158. ŠEDIVÝ, Ivan, *Češi, české země a Velká válka 1914–1918*, Praha 2001, s. 203.

^{8, 9} Milan MOJŽÍŠ, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 160, 172. PICHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka, *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*, Praha 1996, s. 202–206.

¹⁰⁻¹² Milan MOJŽÍŠ, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 178, 190.

Skupina pařížských členů tělocvičné jednoty Sokol.

Skupina českých dobrovolníků 23. srpna 1914 po odvodu
do Cizinecké legie v Palais Royal před odchodem na nádraží

Přísaha roty Nazdar v Bayonne 12. října 1914. Praporec na snímku byl ztracen během krvavých bojů u Arrasu počátkem května 1915.

Příslušníci roty Nazdar v zákopech. Druhý zleva sedí Ladislav Preininger, po válce důstojník čs. armády, popravený nacisty v roce 1941 za odbojovou činnost.

Poručík Václav Dostal, velitel kulometné čety praporu D, který padl 9. května 1915 u Arrasu

Příslušníci roty Nazdar
v zákopech u Arrasu

Pohled z Ouvrages blancs přes
arraskou státní silnici ke kótě 140

Čestná stráž praporu 2. pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie
s praporečником Aloisem Brzickým

Čs. dobrovolníci 1. pochodového pluku Cizinecké legie
při stavbě protipěchotních překážek před bitvou na Sommě

Čeští dobrovolníci pochodového pluku Cizinecké legie v zákopech na frontě v roce 1916.
V popředí puška Lebel vzor 1886/93 s nasazeným puškovým granátometem.

Čs. dobrovolníci v Alžíru, jako tlumočníci
u evakuovaných vojáků srbské armády

Slovanští dobrovolníci 2. pluku
Cizinecké legie v Africe

V únoru 1918 dorazili do Cognacu první dobrovolníci z francouzských továren, bývalí zajatci ze Srbska, kteří většinou prodělali tzv. Srbskou Golgotu a internaci na italském ostrově Asinara

Skupina důstojníků 22. čs. střeleckého pluku
v Jarnacu s velitelem pplk. Gardanem

Výcvik v šermu bodákem

President Poincaré dekoruje 14. července 1918 dohodové důstojníky řádem Čestné legie. V baretech kap. Husák a por. Voců.

Defilé 22. čs. střeleckého pluku v den
fr. národního svátku 14. července 1918 v Paříži

Zákopy 21. čs. stř. pluku
v Kreuzwaldu

Velitelství praporu 21. čs. střeleckého pluku v Michelbachu

V zákopech u Aspach-le-Haut

Pohotovost 1. kulometné rotý 21. čs. střeleckého pluku při přesunu do Champagne

Důstojníci 21. čs. střeleckého pluku v zákopech v Champagni

Odjezd čs. legionářů ze Champagne v září 1918

Pochod vesnicí Semide

Pochod 21. a 22. čs. stř. pluku k Terronu a Vouziers

Telefonisté 21. čs. stř. pluku u Terronu

Dům, ve kterém měl v Terronu sídlo velitel I. praporu
21. čs. střeleckého pluku kapitán Otakar Husák

Čs. legionáři vedou zajaté Němce z bojiště u Terronu

Velitelství III. praporu
21. čs. střeleckého pluku u Vandy

Generál Gouraud a Edvard Beneš vyznamenávají 8. listopadu 1918
čs. dobrovolníky po bojích u Terronu a Vouziers

Prezident T. G. Masaryk na návštěvě u vojska v Darney

Major Václav Šidlík hlásí svůj příjezd s transportem prvních čs. vojáků z Francie veliteli V. čs. střelecké divize, plukovníkovi Phillippovi, na Wilsonově nádraží v Praze 3. ledna 1919

Pochod I. praporu 21. stř. pluku 3. ledna 1919 po Václavském náměstí. V přední řadě uprostřed polní podmaršálek Diviš, v druhé řadě major Šidlík, podplukovník Husák, poručík Král.

Uvítání francouzských legionářů ve vlasti. Uprostřed zleva velitel 21. čs. stř. pluku podplukovník Husák, ministr národní obrany Klofáč, starosta Sokola a první velitel čs. armády Dr. Scheiner, velitel I/21 praporu major Šidlík.

Itálie v čele s králem Viktorem Emanuelem III. byla na počátku první světové války **neutrální zemí**. Do Velké války se zapojila v květnu 1915, kdy vyhlásila válku Rakousko-Uhersku a postavila se na stranu Dohody.¹

Uskutečnění **myšlenky vytvořit samostatný československý stát** mělo být dosaženo vlastními silami. Zorganizování armády o síle až 100 000 mužů mělo proběhnout v roce 1917, kdy se podmínky jeví jako nejvhodnější. Zahraněční odboj plánoval vystavět armádu na území Francie a měla se skládat z čs. zajatců ze Srbska, Francie a Itálie a československých jednotek z Ruska. Je důležité, že československým jednotkám nechyběla vůle ani odhodlání. Problémem se stal samotný vývoj války. Italský ministr zahraničí Sidney Sonnino odmítl povolit přesun tamních zajatců do Francie.²

Československý dobrovolnický sbor v Itálii byl dílem několika desítek jedinců – přeběhlíků do zajetí, **kteří působili v zajateckém táboře Santa Maria Capua Vetere**. Jmenovitě jimi byli Jan Čapek, Josef Logaj, Bedřich Havlena, Jan Bořil nebo Břetislav Bartoš. Utváření dobrovolnického sboru začalo zakládáním **sportovních a kulturních kroužků** – vznikala sokolská, gymnastická, hudební i dramatická družstva, fotbalové útvary a jazykové kroužky. Jejich názvy odkazovaly na českou tradici. Fotbalová mužstva se nazývala A. C. Sparta, S. K. Slavia nebo Čechie; prostor mezi zajateckými domy v táboře byl označován jako „Václavák“. Zdrojem informací se stal čtrnáctideník **V boji!**, který vycházel od března 1917. **Podmínky (hygienické i mate-riální)** v zajateckých táborech

byly v jednotlivých zemích na různé úrovni. Nejsnesitelnější byly v Itálii, méně pak ve Francii a vůbec nejhorší v Rusku a Rumunsku. Každý tábor měl přitom jedno společné – extrémní a demoralizující prostředí. Vzniku zajateckého hnutí napomohlo soustřeďování českých zajatců do jednoho tábora. Na přelomu srpna a září 1917 přijel do Itálie podruhé Edvard Beneš, kterému se podařilo osvobodit internované Čechy a založit odbočku Československé národní rady (ČsNR) v Římě. Italská vláda však stále odmítala ustanovení čs. armády.³

Vše se změnilo po porážce italských vojsk v **bitvě u Caporeta** v říjnu a listopadu 1917 a ústup o téměř sto kilometrů na jih na hranici **řeky Piavy**. Italové měli obrovské ztráty – z 65 divizí zbylo 38, 50 000 mužů padlo nebo bylo zraněno a přes 265 tisíc bylo zajato. Nastalo zoufalství. Došlo ke změně italské vlády, která okamžitě souhlasila se vznikem **pracovních oddílů**, což bylo ale v rozporu s plánem ČsNR na vytvoření čs. vojska. Až po dlouhém vyjednávání se začalo v únoru 1918 s jejich formováním a od 3. března odjížděly na frontu, kde pomáhaly stavět zákopy v II. a III. obranné linii. Celkem takto vzniklo 7 praporů o 9 500 mužích. Českoslovenští vojáci používali italské uniformy, ovšem s červeno-bílou stužkou na čepici a levém rukávě a nenosili zbraně. Vlivnou osobností, která se zasloužila o uznání autonomní československé armády v Itálii, byl generál a místopředseda ČsNR **Milan Rastislav Štefánik**. Ve výroční den založení Říma, **21. dubna 1918**, podepsal Štefánik s ministerským předsedou Vittoriem Emanuele Orlandem dohodu, v níž **královská vláda uznala existenci**

autonomní československé armády spadající pod ČsNR. Armáda měla bojovat na italském území a řídit se pokyny italského velení. Italská úmluva byla ve svém důsledku významnější než francouzský prezidentský dekret. Uznala Národní radu za vládu budoucího československého státu. Do armády vstoupilo 14 000 mužů, tedy 80 % všech zajatců v Itálii. Za legionáře se prohlásilo jen 500 Slováků – avšak Slováků, kteří studovali, byli vzdělaní a získali zkušenosti působením v Rakousku nebo Americe. Opačná situace panovala u Čechů. I když Češi tvořili většinu italské legie, jednalo se o prosté lidi s nedostatkem důstojníků. Většina českých důstojníků neměla zájem vstoupit do legie (počet důstojníků v legiích se odhaduje na tři sta). Myšlenka samostatného státu se jim zdála utopická, nevěřili v rozpad monarchie. V tom tkvěla největší slabina československých legií v Itálii. Pomocnou ruku nabídla čs. armáda ve Francii, kde panoval nadbytek důstojníků. Poslala do Itálie třicet důstojníků výměnou za 850 vojáků. Za významné důstojníky na italské frontě lze považovat **Jiřího Jelínka** nebo **Josefa Dřímala**. K legiím se nepřihlásili všichni zajatci. Odpor ke vstupu do legie lze zdůvodnit několika fakty – ohled na rodinu, strach o život, nenávisť k válce, vysoký věk, nemoc. Mnoho vojáků, kteří do legií vstoupili, tak učinilo s vidinou snadné cesty přes frontu domů (šlo o dvě stě mužů, kteří byli v červnu 1918 propuštěni a vráceni zpět do zajateckých táborů).⁴

Na počátku léta 1918 tvořily italské legie **čtyři střelecké pluky s označením 31. – 34.** Dva pluky tvořily brigádu a dvě brigády vytvářely **6. československou**

střeleckou divizi se sídlem ve Folignu. Na podzim vznikl ještě ze samostatně operujících skupin průzkumníků **39. čs. střelecký pluk „Výzvědný“**. Jednotlivé útvary operovaly v Perugii, Assisi, Spellu, Spoletu, Trevi nebo Narni. Oddíly divize byly nasazeny generálem Grazianim do bojů v červnu **1918 na Piavě**. I zde byly ztráty citelné – 22 zemřelých a 177 raněných. Z 18. neznámých legionářů popravili Rakušané devět za vlastizradu. Nejcitelnější byla smrt předáka italských legií **Jana Čapka**. O dva měsíce později se divize přesu-

nula do první linie – do pohoří Monte Altissimo. Československá obrana se soustředila na strategickou **kótu 703 zvanou Doss Alto** (na jejím vrcholu byl zbudován tunel pro celou rotu vojáků, kulometná hnízda a střílny). Útok Rakušanů **21. září 1918** byl neúspěšný a Čechoslováci Doss Alto ubránili. Po odchodu československé divize z Monte Baldu skončila bojová činnost legionářů v Itálii. Kronika V boj! uvádí počet 191 padlých v bojích, od ran v boji zemřelo 89 vojáků, nepřátelská strana popravila 46 mužů (nejvíce ze všech čs. legií),

na nemoci zemřelo 250 vojáků, 27 vojáků spáchalo sebevraždu a za zběhnutí přišlo o život 11 mužů. Rakousko-uherská fronta se na konci října 1918 zhroutila a **3. listopadu** v 15 hodin došlo k **podepsání kapitulace ve Villa Giusti** u Padovy. Na území mladé republiky museli vracející se italští legionáři bojovat za udržení nových hranic republiky, o kterou se zasloužili.⁵

¹ BEDNAŘÍK, František, *V boj!: obrázková kronika československého revolučního hnutí v Itálii 1915–1918*, Praha 1927, s. 13–22.

²⁻⁴ PICHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka, *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*, Praha 1996, s. 120–121, 121–130, 130–150.

⁵ PICHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka, *Českoslovenští legionáři (1914–1920)*, Praha 1996, s. 151, 169, 206–211.
BEDNAŘÍK, František, *V boj!: obrázková kronika československého revolučního hnutí v Itálii 1915–1918*, Praha 1927, s. 815, 893.

Pohled na Řím. V celé Itálii žilo před válkou asi jen tři sta krajanů, kteří mezi sebou neudržovali pravidelné styky.

Poprvé upozornil na cíle Čechoslováků podporučík francouzského letectva Milan Rastislav Štefánik
koncem roku 1915, když se po těžké havárii na srbské frontě léčil v Římě

Skupina českých zajatců v italském zajateckém táboře

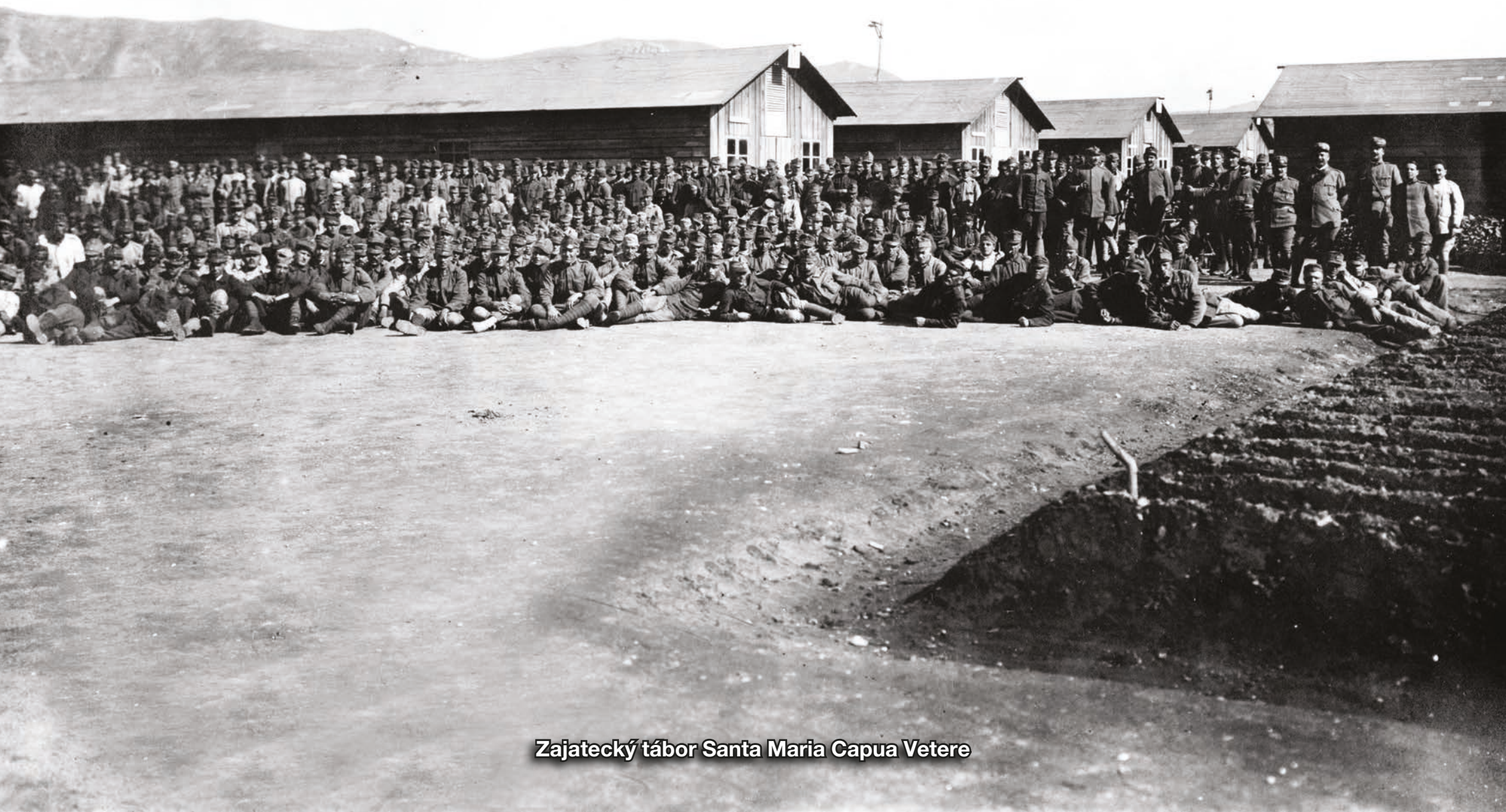
Tábor „Campe Perdu“ na ostrově Asinara, určený pro rakousko-uherské zajatce evakuované ze Srbska

Zajatecký tábor v Padule

Hotel v Nocera Umbra poblíž Perugia, kde byli v letech 1916 až 1917 ubytováni zajatí čeští a slovenští důstojníci rakousko-uherské armády

Zajatecký tábor Santa Maria Capua Vetere

Zajatci z tábora Santa Maria Capua Vetere

Pohled na klášter v Padule, ve kterém byl umístěn zajatecký tábor

František Hlaváček, již jako ředitel kanceláře Československé národní rady v Římě,
řeční k československým dobrovolníkům v zajateckém táboře

Plukovník Vigavaro přehlíží čs. výzvědné oddíly u IV. Italské armády

Příslušníci 10. a 11. výzvědné roty v původním slavnostním stejnokroji s předsedou Odbočky ČsNR v Římě F. Hlaváčkem

Čs. průzkumníci na frontě při přesunu

Legionáři Alois Herzig a František Turpiš byli 19. června 1918 oběšeni
v San Stinu poblíž Davanza

Přísaha I. čs. pracovního praporu v Padule před odchodem na frontu v březnu 1918

Tisícovka československých dobrovolníků skládá slib v zajateckém táboře Fonte di Amore

Odchod osmi pracovních rot
do válečného pásma ze zajateckého tábora Fonte di Amore

Skupina československých dobrovolníků z pracovních oddílů

Slavnostní předčítání smlouvy o povolení čs. vojska v Itálii v zajateckém táboře Padula

Mobilizace Čechů a Slováků do vznikajícího čs. vojska

Cvičení 8. kulometné roty
34. čs. střeleckého pluku u Ferrary

Minomety 33. čs. střeleckého pluku

M. R. Štefánik, předseda italské vlády Orlando, praporeční Dušek
a gen. Graziani na schodech pomníku Viktora Emanuela II.

Českoslovenští dobrovolníci v zákopech na Piavě

Legionáři I. praporu 33. čs. střeleckého pluku v zákopech na břehu řeky Piavy

Jan Čapek, padlý v boji u Fossalty na Piavě dne 17. června 1918

Legionáři Vincenc Hytl, Václav Řípa a František Tomaides z 1. roty 33. čs. střeleckého pluku byli 18. června 1918 oběšeni na šibenici přímo v městečku Oderzo

V Coneglianu bylo 16. června 1918 zastřeleno 15 československých výzvědků.
Těla čtyř z nich byla potom pro výstrahu pověšena na platany v obci.

Vstup do kaverny pod kótou Doss Alto

Generál Graziani a generál Badoglio při inspekci na Doss Alto u 3. roty 33. čs. střeleckého pluku

Zákopy a místo stráže a pozorovatele na italské Roncole pod kótou 703

Padlý československý legionář po útoku rakouského vojska dne 21. 9. 1918 na Doss Remit

A black and white photograph showing a steep, rocky hillside. In the foreground, there is a low stone wall made of large, rounded stones. Above the wall, the hillside is covered in loose rocks and debris. A small, rustic wooden structure, possibly a bunker or a guard post, is built into the hillside. It has several vertical wooden posts and a thatched roof. In the background, there are more hills and mountains under a clear sky. The overall scene suggests a military or defensive position in a mountainous area.

„Zákop smrti“ na Doss Alto. Pozice na kótě 706,
hájené kulometnou rotou 33. čs. střeleckého pluku.

Přísaha příslušníků 1. roty 39. čs. pluku „Výzvědného“ na frontě u švýcarské hranice ve výši 2 800 m. n. m..
Delegát Čs. národní rady kapitán Šeba předřikává formuli přísahy čs. legionáře.

Požár rakouského hangáru v Cire u Tridentu, založený desátníkem Vopálenským
a střelcem Petrem z 39. čs. střeleckého pluku v září 1918

Přehlídka čs. sboru v Itálii králem Viktorem Emanuelem III.
v Padově 8. prosince 1918

Po slavnostní přísaze, kterou četl kapitán Šeba, defilovaly před italským králem jednotky čs. sboru

Čs. legionáři z Itálie na Těšínsku

Obrněný automobil Lancia čs. legií z Itálie v Komárně

Před válkou žilo na území Srbska kromě jiných národností také množství Čechů. Někteří z těchto krajanů po vypuknutí války vstoupili do srbské armády a dobrovolných oddílů a zúčastnili se bojů s postupující rakousko-uherskou armádou. V létě 1915 vstoupily desítky čs. zajatců do srbského 1. dobrovolnického pluku, ale další pokusy o vytvoření samostatných jednotek zmařila velká nepřátelská ofenzíva ze začátku října 1915, po které následoval ústup celé srbské armády přes albánské hory k Jaderskému moři. Během této Srbské Golgoty zahynulo přes 250 tisíc lidí, mezi nimi asi 20 tisíc zajatců z českých zemí. Přeživší byli odvezeni na italský ostrov Asinara, kde panovaly kruté podmínky a tisíce z nich zde přišlo před přesunem do Francie v létě 1916 o život. Čs. zajatci se následně stali základem čs. legií ve Francii a Itálii.

Zatímco se zbytky srbské armády stažené po ústupu přes Albánii reorganizovaly na ostrově Korfu a v Tunisku, rodilo se nové srbské vojsko na území Ruska. Od jara 1915 se v Oděse z rakousko-uherských zajatců jihoslovan-ského původu formoval Srbský dobrovolnický sbor v Rusku. Od počátku roku 1916 zde postupně vznikaly tři pěší pluky, sloučené

do 1. srbské dobrovolnické divize. Vzhledem k tomu, že přijetí do tohoto sboru nebylo spojeno s tolika obtížemi jako v případě České družiny a důstojníci byli přijímáni v původních rakousko-uherských hodnostech, přihlásilo se do něj na 1 000 Čechů a Slováků, především důstojníků. Divize se v září a říjnu 1916 podílela na bojích s Bulhary a Němci v rumunské Dobrudži. Pod jejich nápoem se ale nakonec musela evakuovat. V těchto bojích padlo asi 60 Čechoslováků.

V té době se začala v Oděse organizovat 2. srbská dobrovolnická divize, u které bylo i mnoho Čechů. Mužstvo bylo ale násilně verbováno v zajateckých táborech, a proto mnoho Čechů divizi opustilo a přešlo k čs. vojsku v ruské armádě. Zbylí byli přesunuti na tzv. Soluňskou frontu v Řecku, kde reformovaná srbská armáda bojovala od září 1916. Na přelomu let 1917 a 1918 projevila většina čs. dobrovolníků přání k odjezdu k čs. jednotkám ve Francii, čemuž bylo vyhověno. Na konečném osvobození Srbska v listopadu 1918 se tak z původních asi 1 400 dobrovolníků podíleli jen zbylí jednotlivci.¹

Čechoslováci v průběhu 1. světové války vstupovali také do jednotek Britského impéria.

Již v srpnu 1914 v rámci krajan-ských spolků vytvořili Českou legii pro službu v Britské armádě. Britové čs. dobrovolníky zprvu odmítli, část z nich proto vstoupila do francouzské Cizinecké legie. Nábor byl umožněn až v roce 1916 a do konce války do Britské armády vstoupilo 308 mužů, 15 z nich padlo. Řada Čechů a Slováků žijících v té době v neutrálních Spojených státech amerických vstoupila do Kanadské armády, kde byli soustředěni v 223. kanadském zámořském praporu. Rozptýleno do nejrůznějších pluků Britské a Kanadské armády sloužilo 816 krajanů. Jednotlivci sloužili též v Australské a Jihoafrické armádě.²

Po vstupu USA do války byl povolen nábor dobrovolníků do čs. legií ve Francii, ale jen mezi usedlíky, kteří nepodléhali americké branné povinnosti. Celkem se ve 22 výpravách přepravilo z USA do Francie přes 2 500 dobrovolníků, z toho 1 065 Slováků. Dalších 30 218 Čechů a 12 186 Slováků s americkým občanstvím vstoupilo do americké armády. Přes 30 000 z nich bylo od října 1917 spolu s Americkým expedičním sborem převezeno do Francie, kde se v letech 1917 a 1918 aktivně účastnili těžkých bojů.³

¹ MOJŽÍŠ, Milan, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 194–226.

² MOJŽÍŠ, Milan, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 296–306.

³ MOJŽÍŠ, Milan, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 334–342.

Srbští sokolové v průvodu na sokolském sletu v roce 1913

Komité z oddílu vojvody „Vuka“ Popoviće, který je uprostřed označen křížkem.
V Popovićově oddílu sloužilo kolem osmnácti Čechů.

Baterie srbského dělostřelectva pod velením kapitána Dragoslava Miloslaviće při ostřelování nepřátelské kolony

Ústup Srbských dělostřelců z fronty. Po bulharském vpádu následoval dlouhý ústup do Albánie.

Le Petit Journal

ADMINISTRATION
61, RUE LAFAYETTE, 61

5 CENT.

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ

5 CENT.

ABONNEMENTS

Les manuscrits ne sont pas rendus

26me Année

Numéro 1.394

On s'abonne sans frais
dans tous les bureaux de poste

DIMANCHE 10 OCTOBRE 1915

112. MOIS 120. AN
SEINE ET SEINE-ET-OISE... 2 fr. 3 fr. 50
DÉPARTEMENTS... 2 fr. 4 fr. 50
ÉTRANGER... 2 fr. 50 5 fr. 50

Zákeřný vpád bulharské armády do zad bojující srbské armády podle zobrazení ve francouzském časopise Le Petit Journal

Pendant que son frère Serbe lutte héroïquement contre de puissants ennemis,
le Bulgare s'apprête à le poignarder dans le dos

Na srbském i černohorském území, které rakousko-uherská armáda dobyla, vykonávali její vojáci, a to především z maďarských pluků, kruté represálie vůči civilnímu obyvatelstvu, ženy nevyjímaje

Symbolem srbské Golgoty se stal především mráz. Vozy trénu srbského vojska míří do albánských hor u Ljum-Kuly. Tam, kde již horské cesty neumožňovaly další jízdu, byly vozy odstaveny a zapáleny.

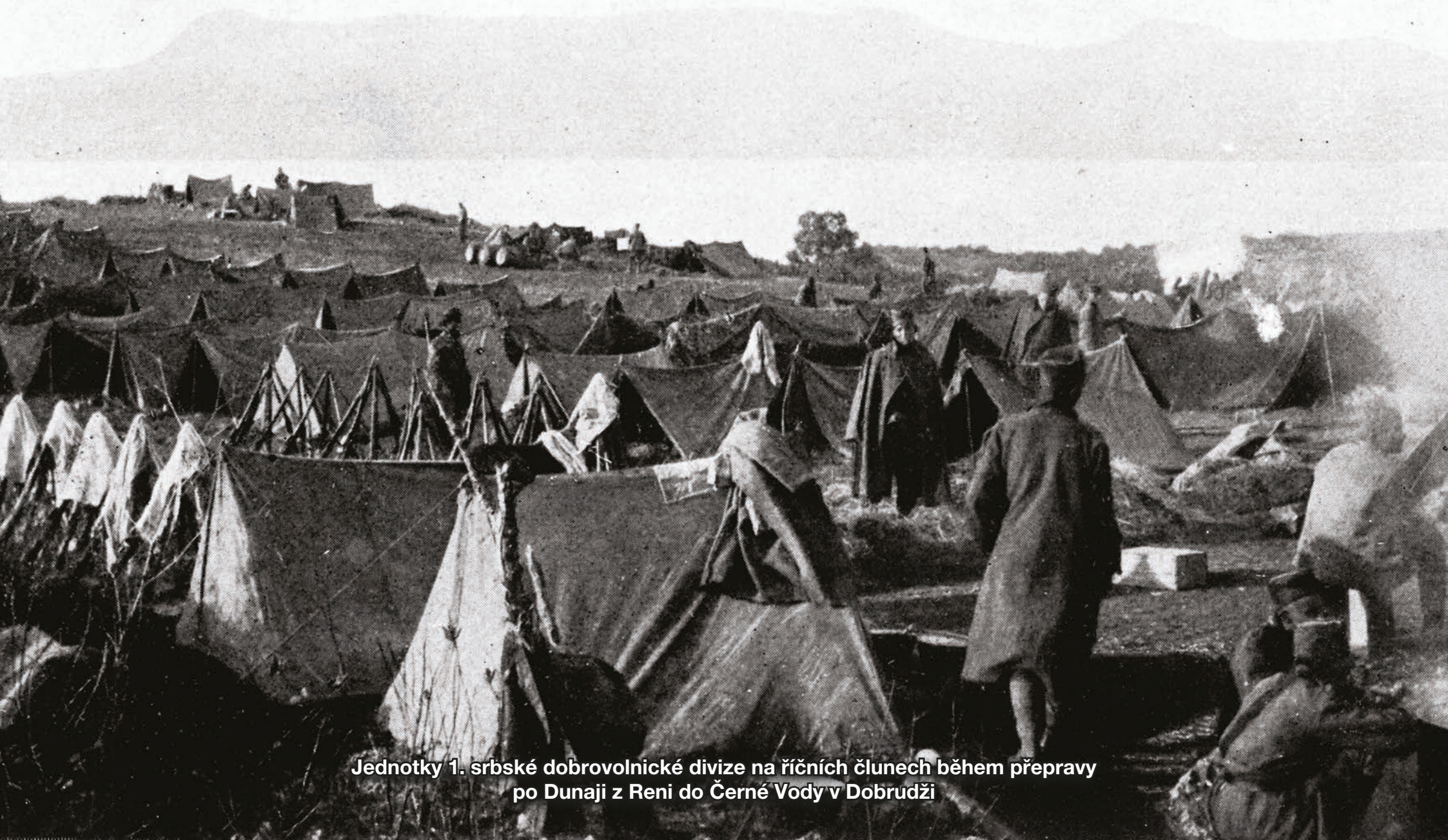
Srbští vojáci procházejí po kolena sněhem přes albánské hory směrem na jih

Ur group

V albánských horách byly odloučené skupiny ustupujících vojáků
ze zálohy napadány místními bojovníky – Arnauty

Region environnant. Scutari d' Albanie.

Jednotky 1. srbské dobrovolnické divize na říčních člunech během přepravy po Dunaji z Reni do Černé Vody v Dobrudži

Rumunští vojáci v zákopech na bojišti v Dobrudži. V bojích se projevila nepřipravenost Rumunska na válku a bojová neefektivita a nespolehlivost rumunských vojáků.

Pozorování nepřátelských pozic velitelem III. praporu 4. pluku 1. srbské dobrovolnické divize majorem Svetozarem Hadžičem v zákopech před Amzačí v Dobrudži. U kulometu stojí velitel kulometného oddílu podporučík Jiří Čermák.

Pohřeb podporučíka Václava Ždimery, který padl během boje v Dobrudži. Nad jeho hlavou stojí kapitán Radola Gajda.

Velitel srbského tábora v Mikře u Soluně se v březnu 1918 loučí
s českými dobrovolníky odcházejícími k legiím do Francie

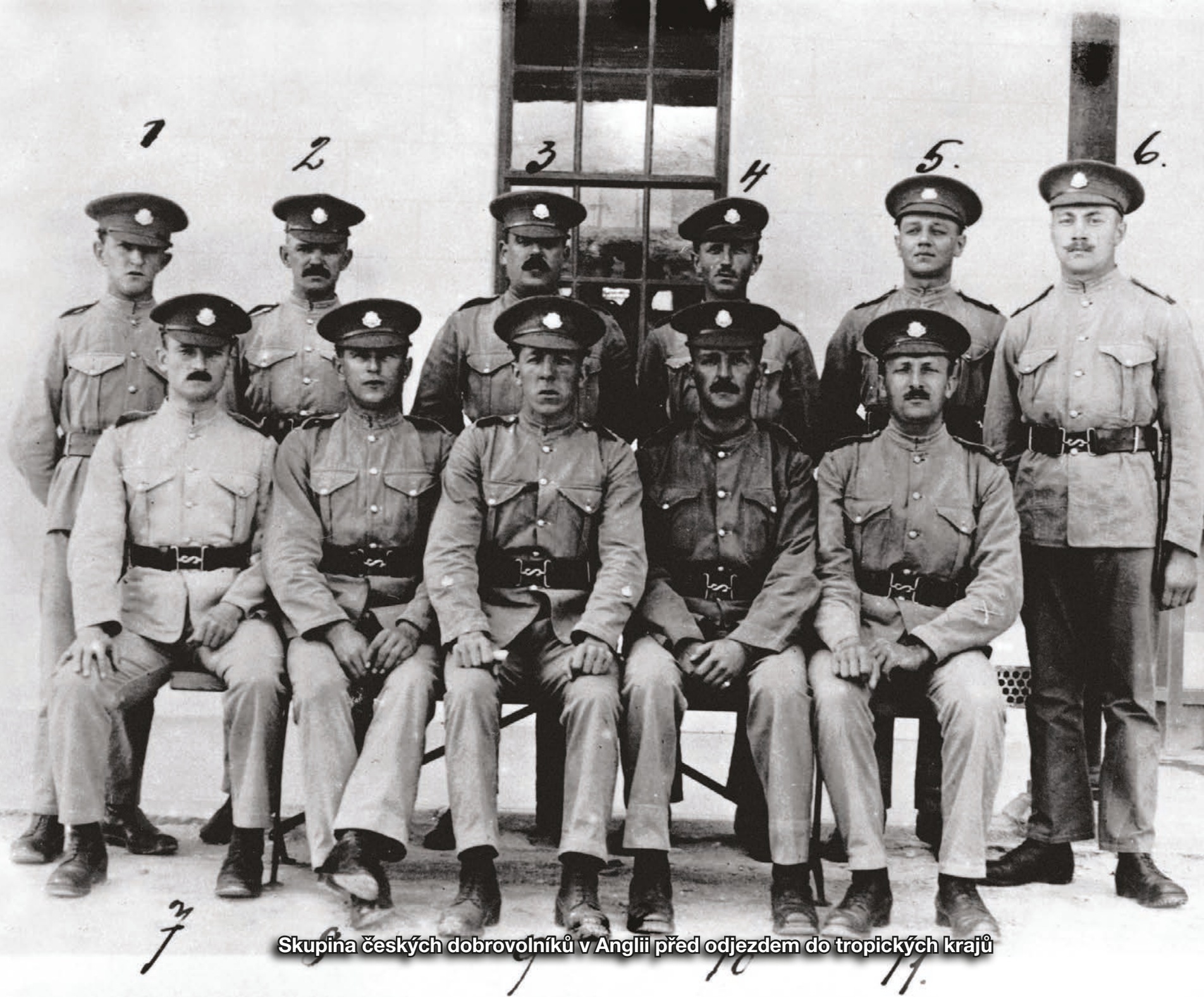
S českými důstojníky odjíždějícími do Francie se přišel rozloučit také srbský následník trůnu princ Alexandr

Výcvik baterie Královského dělostřelectva, ve které sloužilo pět českých dobrovolníků

Čs. pilot František Císař v britském letectvu v Rusku

Skupina českých dobrovolníků v Anglii před odjezdem do tropických krajů

Čs. dobrovolníci v britské armádě v Egyptě v roce 1916

Čs. dobrovolníci z Ameriky v kanadské armádě před návštěvou českého klubu v Londýně před odjezdem do Francie

Čs. dobrovolníci z kanadské armády

Čs. dobrovolníci v americké armádě spolu s krajany
z francouzské armády v roce 1917 na dovolené v Paříži

Skupina českých dobrovolníků z Tichomořské odbočky
Českého národního sdružení na Havaji v americké armádě

Pro myšlenku společného státu byly získány slovenské krajanské spolky v USA, s nimiž byla 30. května 1918 uzavřena tzv. **Pittsburská dohoda**. Rozšíření československé zahraniční armády a především bojové úspěchy československých legií v Rusku vedly v létě 1918 k uznání Československé národní rady a československého národa za spojenecký. V Paříži 14. října 1918 zahájila svou činnost Prozatímní vláda česko-slovenská v čele s T. G. Masarykem a následně vydala tzv. **Washingtonskou deklaraci**, ve které požadovala plnou samostatnost a vznik demokratické republiky. Její legitimitu dohodové mocnosti záhy uznaly. Také domácí politická reprezentace se radikalizovala a 13. července 1918 vznikl Národní výbor československý v čele s K. Kramářem. Navázal kontakt s ČsNR v Paříži, uznal

její vůdčí roli a 28. října 1918 bylo v Ženevě zahájeno jednání o proklamaci československé státnosti.

V polovině října 1918 se rakouský císař Karel I. naposledy pokusil zachránit monarchii federalizací. Dohoda tento pokus nepřijala, a tak 27. října císař přijal americké mírové podmínky. To bylo v českých zemích zveřejněno **28. října 1918** ráno v tzv. **Andrássyho nótě**, kterou si mylně většina obyvatel vysvětlila jako porážku Rakousko-Uherska a konec války. Došlo ke spontánním anti-rakouským projevům, začaly se nosit bílo-červené stuhy, vyvěšovat prapory a byly strhávány symboly monarchie. V Praze se sešli v té chvíli nejvyšší členové předsednictva Národního výboru československého, později zvaní „**mužové 28. října**“ – **Alois Rašín, František Soukup,**

Jiří Stříbrný, Antonín Švehla a **Vavro Šrobár**, převzali kontrolu nad Válečným obilním ústavem a navštívili rakouské úřady, aby tam oznámili převzetí správní moci jménem Národního výboru. Do ulic Prahy vyšly desetitisíce lidí a den připomínal spíše lidovou slavnost než revoluci. Večer 28. října vydal Národní výbor proklamaci k národu o československé státnosti, přijal první československý zákon a plnil roli provizorní vlády.

Dne 30. října 1918 Slovenská národní rada přijala tzv. **Martinskou deklaraci**, potvrzující začlenění slovenského území do Československa. Americká národní rada uherských Rusínů souhlasila 12. listopadu 1918 v Skrantonu v USA s plánem připojení Podkarpatské Rusi k Československu.¹

¹ MOJŽÍŠ, Milan, *Československé legie 1914–1920: katalog k výstavám Československé obce legionářské*, Praha 2017, s. 392–398.

Profesor T. G. Masaryk prohlašuje 26. října 1918 před budovou Nezávislosti ve Philadelphii nezávislost československého národa a dalších jedenácti utiskovaných národů Evropy. Ze stejného místa prohlásil G. Washington 4. července roku 1776 nezávislost Spojených států.

T. G. Masaryk s představiteli 11 národů střední a východní Evropy
před Zvonem svobody 26. října 1918

Setník Jaroslav Rošický, který vypracoval program
a zahájil formování tzv. Vojenské Maffie

Vyhlášení samostatnosti 28. října 1918 na Václavském náměstí

Snímání rakouského orla z budovy policejního ředitelství 28. října 1918

Poslanec Antonín Němec řeční na Staroměstském náměstí

Předsednictvo Národního výboru československého dne 28. října 1918.
Zleva sedí A. Rašín a A. Švehla. Stojící zleva F. Soukup, J. Stříbrný a V. Šrobár.

Sokolská stráž na Pražském hradě

Bývalí rakousko-uherská námořníci českého původu tvořili první jednotky čs. armády při převratu

T. G. Masaryk s dcerou Olgou a italským generálem Piccione se při cestě do Prahy 21. prosince 1918 krátce zastavil v Táboře, kde byl vítán nadšenými davy obyvatelstva

Prezident T. G. Masaryk s ministrem Klobučákem v roce 1918 na Pražském hradě.
U dveří stojí srbský legionář a za ním příslušník domácího vojska.

Po skončení první světové války bylo třeba přepravit československé legionáře do osvobozené vlasti. Jako první v prosinci 1918 dorazili příslušníci Čs. armádního sboru z Itálie. Sbor byl velmi dobře vyzbrojen a vyzbrojen a jeho jednotky byly použity v bojích na Těšínsku a Slovensku. Kromě legionářského sboru dorazilo v roce 1919 z Itálie ještě 55 čs. domobraneckých praporů, postavených ze zajatců, pocházejících z území již vniklého Československa. Z Francie dorazila počátkem roku 1919 Čs. střelecká brigáda, jejíž muži byli většinou zkušenými bojovníky ze západní fronty. I tato brigáda se zapojila do bojů na Těšínsku a Slovensku. Domů ke svým rodinám se legionáři mohli vrátit až po těchto bojích.

Nejnáročnějším byla doprava Československého vojska na Rusi z Vladivostoku. Tito legionáři v době vzniku Československa a skončení 1. světové války stále bojovali proti bolševikům na Sibiři. Dne 15. ledna 1919 odplul první transport 139 invalidů na lodi Roma a do 2. září 1920 bylo z Vladivostoku vypraveno 42 lodních transportů, kterými bylo přepraveno celkem 72 644 osob, z toho 4 914 válečných invalidů, 3 004 důstojníků, 53 455 vojáků a poddůstojníků a rovněž několik tisíc civilistů včetně žen a dětí.

Bývalí legionáři se po svém návratu zapojili do organizační struktury nové republiky. Mnoho legionářů zůstalo v armádě, kde důstojníci zastávali vysoké funkce ve štábech i ve velení jednotlivých jednotek a ostatní tvořili zkušenou část mužstva. Mnoho legionářů také sloužilo u četnictva, policie a finanční stráž nebo se stali státními úředníky. Většina se však vrátila ke svému předválečnému zaměstnání. Bývalí legionáři byli učitelé, pra-

covali na dráze, v zemědělství či v továrnách, někteří měli vlastní hospodářství, dílny či obchody. Legionáři se ve svých komunitách těšili velké úctě a mnohdy se stali starosty svých obcí. Legionářský odkaz a tradice byla ve společnosti velmi silná. Den výročí bitvy u Zborova, tedy 2. červenec, se stal Dnem čs. armády.

Když se v druhé polovině 30. let 20. století začala horšit politická situace v Evropě a schylovalo se k novému konfliktu s Německem, byli legionáři opět připraveni k obraně republiky. Ministrem obrany byl hrdina od Zborova generál Jan Syrový, velitelem armády generál Ludvík Krejčí, velitel z bojů na Sibiři, a v čele mnoha jednotek čs. armády stáli legionáři. Když byla v září 1938 podepsána Mnichovská dohoda a v březnu 1939 okupován zbytek Československa, byla to pro ně velká rána. Republika, za kterou bojovali, zanikla. Mnoho z nich se proto zapojilo do domácího odboje, ve kterém řada z nich položila život. Popraven byl i např. gen. Alois Eliáš, bývalý ruský a francouzský legionář a v té době předseda protektorátní vlády. Řada dalších byla držena v koncentračních táborech jako rukojmí po celou dobu války, např. Otakar Husák, ruský a francouzský legionář, bývalý ministr obrany a průmyslník. Němci si na bývalé legionáře dávali velký pozor, po atentátu na říšského zástupce Reinharda Heydricha v květnu 1942 museli všichni bývalí legionáři ve státních službách (hlavně četníci, policisté, učitelé atd.) odejít do důchodu.

Další bývalí legionáři se stali důležitými osobnostmi čs. zahraničního odboje. Patřili k nim např. Ludvík Svoboda, velitel 1. čs. armádního sboru v SSSR, Karel Janoušek, velitel čs. letců ve

Velké Británii nebo Karel Klapálek, velitel čs. vojáků v severní Africe. Po vypuknutí povstání v českých zemích v květnu 1945 se mnoho legionářů zapojilo do bojů.

Po osvobození v roce 1945 se legionáři, nyní již většinou účastníci dvou odbojů, zapojili do obnovy republiky. Po komunistickém převratu v únoru 1948 se však opět stali nežádoucími, protože většina z nich bojovala v letech 1918–1920 s bolševiky. Znali tedy zřůdnost komunistické ideologie, navíc dvakrát prokázali připravenost bojovat za svobodu se zbraní v ruce. Komunistický režim je začal odstavovat z důležitých funkcí a mnoho z nich skončilo opět ve vězeních. Generál Heliodor Píka, ruský a francouzský legionář a v letech 1941–1945 náčelník čs. vojenské mise v SSSR, byl odsouzen ve vykonstruovaném procesu v roce 1949 za vlastizradu a popraven. Plukovník Karel Lukas, ruský a francouzský legionář a v letech 1939–1945 významný důstojník na západě, byl komunistickou Státní bezpečností zatčen a během výsledků umučen v květnu 1949 k smrti.

Někteří jedinci však původní přesvědčení zradili a kolaborovali s totalitními režimy, často i proti svým bývalým druhům. Z období 2. světové války je nejznámějším případem Emanuel Moravec, srbský a ruský legionář, který se stal ministrem školství protektorátní vlády, z poválečného totalitního režimu pak Zdeněk Fierlinger, ruský a francouzský legionář a politik, který byl předsedou vlády a ministrem průmyslu.

O legionářích se v socialistickém Československu nesmělo učit, knihy o nich zmizely z knihoven a některé rodiny byly perzekuovány. Krátké zlepšení nastalo

v 60. letech během Pražského jara, po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 a v následném období normalizace se však legionáři opět stali nechtěnými.

O legiích a legionářích se tak mohlo opět mluvit až po sametové revoluci z listopadu 1989. Bohužel v té době již žilo jen malé množství legionářů a téma 1. světové války bylo upozaděno tématem 2. světové války.

Poslední legionář dle zákona, člen ruských legií Filip Kazík, zemřel 24. února 1999 ve věku 103 let a byl mu vypraven pohřeb

se všemi vojenskými poctami. 9. srpna 2003 zemřel Alois Vocásek (107 let), také člen legií v Rusku a účastník bitvy u Zborova, který však za 2. světové války kolaboroval s Němci, za což soudně o svůj statut legionáře přišel.

Příběhu československých legií z let 1914–1920 se tak dostává zasloužené pozornosti až nyní, 100 let poté, co dobrovolně pozvedli zbraň k boji za samostatnost Čechů a Slováků a vznik Československa.

Příjezd autokolony čs. legií z Itálie vlakem na Slovensko

Čs. legionářská baterie v Bratislavě na hradě

Stráž italských legionářů na mostě v Bratislavě

Velitelem čs. vojsk operujících na Těšínsku byl plukovník Josef Šnejdár.
Na fotografii z 27. června 1919 je již ve funkci velitele II. divize v bojích proti Maďarům u Báňské Štávnice.

Příslušníci armády Československé republiky na počátku roku 1919. Vpředu je poručík jízdního dělostřelectva, který nemá uvedenou bližší specifikaci jednotky a vedle podporučík 31. pěšího pluku v „kolkovaných“ rakousko-uherských stejnokrojích, vzadu zleva voják 21. stř. pluku francouzských legií, dobrovolník kornilovského oddílu a podporučík 32. stř. pluku italských legií.

Návrat legionářů z Ruska do Prahy

Neznámý voják od Zborova. V roce 1922 byly z hrobu u Zborova vyjmuty ostatky jednoho padlého a uloženy na Staroměstské radnici v Praze. V roce 1941 ho Němci zničili...

V roce 1927 proběhla velká Národní pouť ke Zborovu, kde se nachází společný hrob padlých čs. legionářů

Jan Syrový, v roce 1938 ministr obrany

Ludvík Krejčí, v roce 1938 velitel čs. armády

Alois Eliáš, v letech 1939–1942 premiér protektorátní vlády, v roce 1942 byl zatčen za odbojovou činnost a jako jediný premiér okupovaných zemí popraven

Otakar Husák, ruský a francouzský legionář, v letech 1920–1921 ministr obrany, poté zakladatel a ředitel podniku Explosia, který vyráběl výbušniny. V letech 1939–1945 byl držen v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. V roce 1949 ho půl roku věznili a následně šikanovali komunisté.

Ludvík Svoboda, příslušník ruských legií, důstojník čs. armády, velitel čs. jednotek v SSSR a v letech 1968–1975 prezident ČSSR

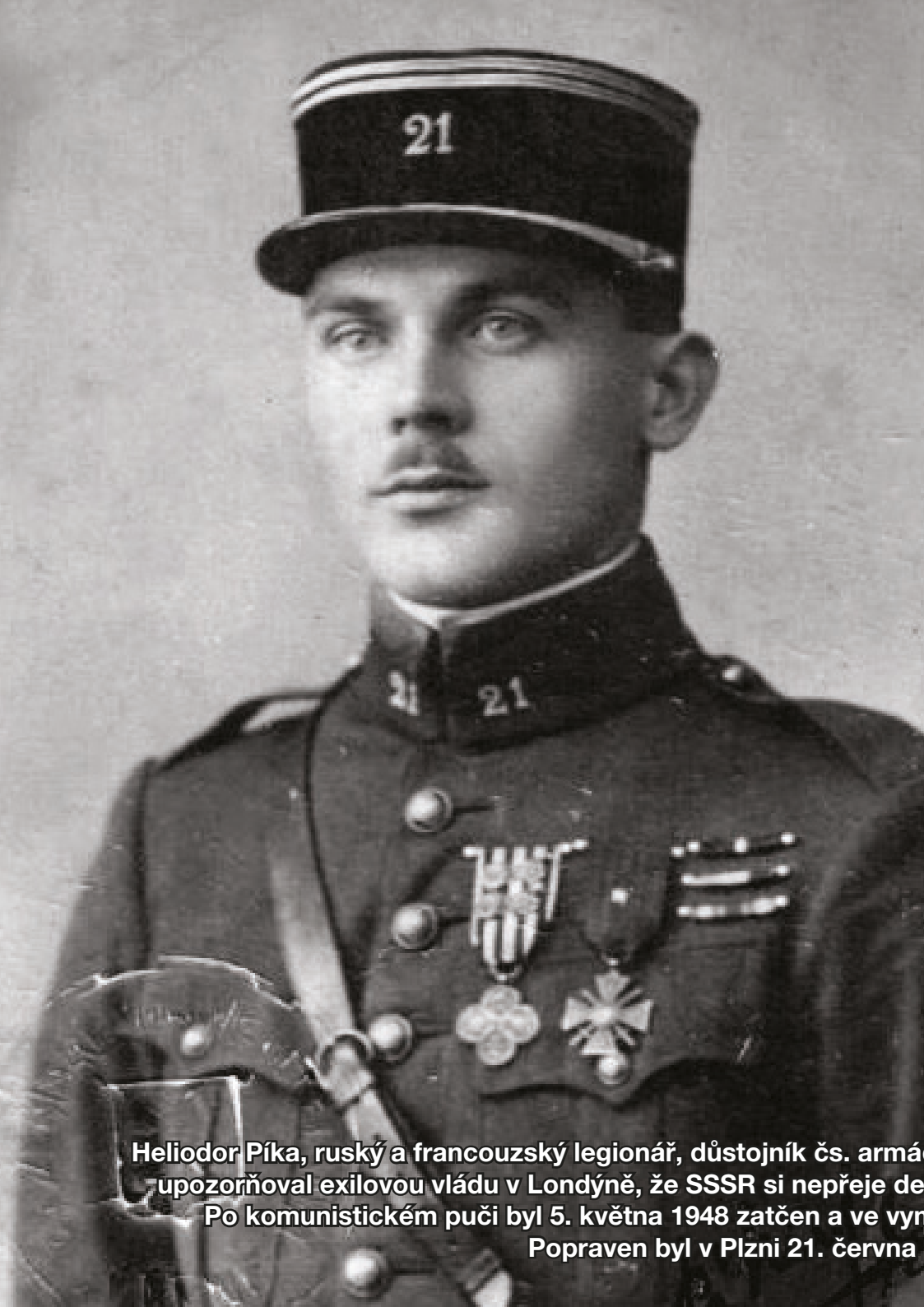
Karel Janoušek, ruský legionář, důstojník čs. armády, v letech 1940–1945 velitel čs. letectva ve Velké Británii v hodnosti maršál, v letech 1950–1960 vězněn komunisty

Karel Klapálek, ruský legionář, důstojník čs. armády, v letech 1941–1943 velitel čs. jednotky v severní Africe, v roce 1944 se přesunul na východní frontu a bojoval na Dukle jako velitel 3. čs. brigády. V letech 1954–1956 vězněn komunisty

Sergěj Ingr, srbský, ruský, francouzský a italský legionář, důstojník čs. armády, v letech 1940–1944 ministr obrany exilové vlády. Na nátlak komunistů byl z funkce odvolán a do dubna 1945 stál v čele Hlavního velitelství čs. branné moci. Komunisté ho ale odvolali i z této funkce. Od roku 1947 působil jako velvyslanec v Nizozemí, po komunistickém puči zůstal v exilu, kde založil Radu svobodného Československa.

Heliodor Píka, ruský a francouzský legionář, důstojník čs. armády, v době 2. světové války působil jako vojenský atašé v SSSR, upozorňoval exilovou vládu v Londýně, že SSSR si nepřeje demokratické Československo, tím si znepřátelil čs. komunisty. Po komunistickém puči byl 5. května 1948 zatčen a ve vymyšleném procesu odsouzen k trestu smrti za vlastizradu. Popraven byl v Plzni 21. června 1949. Jeho tělo se pak ztratilo...

Karel Lukas, ruský a francouzský legionář, důstojník čs. armády, po roce 1939 odešel do zahraničního odboje, působil na mnoha velitelstvích a podílel se např. na plánování vylovení v Normandii v roce 1944, následně byl až do roku 1947 vojenským přidělcem v USA a Kanadě. Dne 29. března 1949 byl zatčen Státní bezpečností a během následných výslechů krutě týrán. Na následky mučení zemřel 19. května 1949 ve věznici na Pankráci.

Emanuel Moravec, ruský legionář, důstojník čs. armády, zlomen Mnichovskou dohodou se přiklonil na stranu nacistů, se kterými začal kolaborovat, v letech 1942–1945 byl ministrem školství a lidové osvěty protektorátní vlády. Po vypuknutí Pražského povstání spáchal 5. května 1945 sebevraždu.

Zdeněk Fierlinger, ruský a francouzský legionář, čs. diplomat, v letech 1937–1945 vyslanec v SSSR, v letech 1945–1946 premiér, v letech 1948–1953 náměstek premiéra, z těchto funkcí se podílel na přechodu moci do rukou komunistů a přechodu od demokratického státu k státu totalitnímu...

Ladislav Preininger plukovník generálního štábu in memoriam

*2. července 1895 Královské Vinohrady,
Rakousko-Uhersko
†1. října 1941 Praha-Ruzyně,
Protektorát Čechy a Morava

Vystudoval nižší reálné gymnázium a od roku 1909 působil v otcově papírenském podniku. V letech 1909 až 1913 navštěvoval kurzy Umělecko-průmyslové školy v Praze a stal se uměleckým knihařem. Následně vyrazil do zahraničí na zkušenou. Nejprve do Vídně a pak do Paříže, kam dorazil v říjnu 1913. Po vypuknutí války měli být Češi jako příslušníci nepřátelského státu internováni, většina krajanů však chtěla bojovat za svobodný stát, proto podávali houfně přihlášky do Cizinecké legie. Dobrovolníci pak odjeli do Bayonne u španělských hranic, kde se 25. srpna hlásili u formujících se rot praporu C II. pochodového pluku 1. pluku Cizinecké legie. 1. rota byla česko-slovenská, další polská, řecká, belgická a jedna z příslušníků ostatních národů. Čechoslováci okamžitě upoutali pozornost příkladnou disciplínou a nadšením, pořádáním sokolských cvičení a dalšími kulturními aktivitami. A také vzájemným pozdravem, podle kterého získala rota své jméno – Compagnie Nazdar. Dne 12. října 1914 složili příslušníci roty Nazdar slavnostní přísahu a odjeli na frontu do oblasti

Champagne, kde se stali součástí Marocké divize. Na konci dubna byla Marocká divize přeložena do severofrancouzského Artois. V této oblasti se totiž připravoval rozsáhlý útok. Divize a s ní i rota Nazdar měly za úkol dobýt návrší Falaise de Vimy nedaleko Arrasu. Útok roty Nazdar začal 9. května v 10 hodin dopoledne po silné čtyřhodinové dělostřelecké přípravě. Vojákům se podařilo rychle dobýt první pásmo protivníkovy obrany, pak se ale německý odpor zintenzivnil. To s sebou přineslo těžké ztráty. Čs. vojáci však postupovali stále kupředu a strhávali s sebou i francouzské jednotky. Zhruba o půl dvanácté byla dobyta kóta 140 a cíl útoku tak byl splněn. Byly dobyty též vesnice v okolí a odpoledne odražen německý protiútok. Ztráty však byly skutečně velké, z původních 250 členů roty Nazdar zbylo po bitvě u Arrasu bojeschopných pouze 75 vojáků, 42 vojáků padlo, zbylí byli raněni, v rotě také nezbyli žádní důstojníci. Ladislav Preininger byl mezi raněnými, na konci útoku byl trefen střelou do prsou. Ujal se ho br. Siebert a obvázal mu ránu. Následně byl evakuován do nemocnice.

Po vyléčení v červenci 1915 sloužil Preininger u jednotek mimo Francii. Byl tak v Alžírsku, na Sahaře, působil jako tlumočnick u srbských oddílů v Africe (ač srbsky vůbec neuměl!) a bojo-

val s Bulhary na řecké soluňské frontě. Cestou do Francie k formující se čs. armádě onemocněl malárií a musel se léčit. Nakonec se hlásil v listopadu 1917 u 21. čs. střeleckého pluku, u kterého měl na starosti zásobování a ubytování. Po návratu do republiky se účastnil bojů na Těšínsku a Slovensku. I poté zůstal v armádě. Studoval vojenské školy u nás i v zahraničí, vyučoval na Vojenské akademii v Hranicích a v letech 1927-1936 působil jako major generálního štábu u francouzské vojenské mise v ČSR. Byl také publikačně činný, psal články o čs. legiích a francouzské armádě. Od dubna do července 1938 velel 2. pluku útočné vozby (dobové označení tanků). V době mnichovské krize byl přidělen Velitelství cizích dobrovolců na Slovensko, u kterého se měli soustředit zahraniční dobrovolníci podle vzoru čs. legií. V armádě byl až do okupace v březnu 1939. Od počátku okupace by aktivním členem odbojové organizace Obrana národa. Ráno 30. července 1941 byl ve svém pražském bytě zatčen gestapem a odvezen na Pankrác. Dne 27. září 1941 se zastupujícím říšským protektorem stal Reinhard Heydrich, který hned následující den vyhlásil stanné právo. V průběhu něho byl podplukovník generálního štábu Ladislav Preininger, rytíř francouzského Řádu Čestné legie, 1. října 1941 v kasárnách v Ruzyni popraven.

Ladislav Preininger

L. Preininger (uprostřed v pokleku) během studia na prestižní francouzské vojenské škole v Saint Cyr v roce 1919. Čtvrtý zleva stojí Heliodor Píka.

Karel Müller poručík

*27. listopadu 1889 Tábor,
Rakousko-Uhersko
†29. prosince 1918, Jekatěrinburg, Rusko

Po vychovení reálky pracoval jako bankovní úředník. K prezenční službě v rakousko-uherské armádě nastoupil v říjnu 1910 jako jednoroční dobrovolník u zeměbranneckého pluku č. 29 v Českých Budějovicích. Po vypuknutí války byl mobilizován a nastoupil jako poručík u pěšího pluku č. 11. Odešel s ním na východní frontu, kde 21. prosince 1914 padl u Ryglíce do ruského zajetí.

V té době se zajatci přímo na frontě mohli hlásit do České družiny, Müller patřil k jednomu z prvních dobrovolníků, když byl do stavu družiny zapsán již dva dny po svém zajetí. Následoval výcvik a 31. ledna 1915 slavností přísaha v Tarnově. Po ní byli tito „novodružiníci“ rozděleni do jednotlivých rot. Müller ale zůstal u záložního praporu, protože se s ním počítalo na velitelský post. Dne 21. února 1915 mu byla udělena hodnost praporčíka a o pět dní později se stal mladším důstojníkem ve 3. rotě a zástupcem velitele půlroty prap. Husáka. Úzce spolu následně spolupracovali a stali se blízkými přáteli. V té době také nechával zapisovat své jméno jako Miller i jinak z důvodu, aby při případném zajetí nebyl snadno identifikován jako „dezertér“. A příleži-

tostí bylo mnoho, protože Müller patřil k nejaktivnějším a nejstatečnějším rozvědčíkům a provedl mnoho průzkumů v týlu nepřítele. Již 11. července 1915 tak obdržel Řád sv. Anny III. stupně s meči a stuhou a Řád sv. Stanislava III. stupně s meči a stuhou za „smělé rozvědky pod silnou nepřátelskou střelbou a získání důležitých zpráv o položení nepřítele“. Na konci roku 1915 byl povýšen na podporučíka.

I v následujícím roce plnil svědomitě své úkoly, takže byl 13. června, během slavné Brusilovovy ofenzivy, ustanoven velitelem 5. roty 1. čs. stř. pluku. V listopadu byl povýšen na poručíka a v prosinci obdržel srdečné uznání velitele pluku za akci, během níž jeho oddíl bez vlastních ztrát zajal 18 mužů dvou rakouských polních stráží. Jeho rota v té době sloužila v oblasti jižní Bukoviny rozdělena na menší části, on sám podléhal s půlrotou 26. pěší divizi a 104. pluku. Když se v červnu 1917 začaly čs. oddíly přesouvat ke Zborovu, měli to tak jeho muži nejdále.

Po příchodu ke Zborovu zaujal se svými muži přidělené pozice a začali s jejich opravami. Por. Müller na sebe upozornil již před bitvou, když v noci z 1. na 2. července se svými muži zajal celou nepřátelskou hlídku od plzeňského pěšího pluku č. 35, od které byly následně získány aktuální informace pro dokončení

plánu útoku. Na jeho přípravách se podílel i velitel II. praporu 1. pluku por. Husák, který byl však hodinu a půl před zahájením operace zraněn, takže velení praporu převzal právě Müller. Statečně vedl své muže do boje, kterým se podařilo dobýt výšiny 382 a 392. Za projevené hrdinství byl opět vyznamenán, nejprve 11. října 1917 Šavlí Řádu sv. Jiří za úspěšné zajetí rozvědky a následně 27. října Křížem sv. Jiří IV. stupně. V té době již byl velitelem I. praporu 1. pluku, se kterým prodělal tarnopolský ústup. Na přelomu let 1917–1918 absolvoval školu velitelů praporu, v dubnu 1918 se stal zástupcem velitele 1. pluku, v červenci byl ale přidělen ke štábu armádního sboru. Dne 27. září 1918 byl ustanoven velitelem II. praporu 12. stř. pluku, který shledal v neutěšeném stavu. Měl malý počet mužů, většině bylo nad 40 let a nebyli mravně vyspělí a plně oddáni myšlence čs. věci. V té době vojáci praporu vykonávali ostrahu města Tagilu. Müller se iniciativně snažil situaci napravit, ovšem již 20. listopadu byl přeřazen do štábu 2. čs. divize a jmenován velitelem čs. posádky v Jekatěrinburgu. Ve zdejší nemocnici také 29. prosince 1918 zemřel na otravu krve, pohřben byl 1. ledna 1919. Dne 28. července 1919 mu bylo přiznáno právo nosit Řád sv. Vladimíra IV. stupně s meči a stuhou.

Karel Müller

Vojáci plzeňského c. a k. pěšího pluku č. 35, které zajala hlídka por. Müllera v noci před bitvou u Zborova. Někteří z nich se okamžitě přihlásili do čs. armády.

Ludvík Krejčí armádní generál

*17. listopadu 1890 Tuřany,
Rakousko-Uhersko
†9. února 1972 Ústí nad Orlicí,
Československo

Pocházel ze selské rodiny a vystudoval Vyšší lesnickou školu v Písku. V letech 1910–1911 absolvoval prezenční vojenskou službu, v rámci které vystudoval školu pro důstojníky pěchoty v záloze. Poté pracoval jako myslivecký adjunkt u lesního úřadu v Nuštaru. Po vypuknutí války byl mobilizován k pěšímu pluku č. 4 v Terstu jako velitel čety. Jeho jednotka se podílela na obraně námořní základny Kotor před černohorskou armádou a poté bojoval na srbské frontě. V dubnu 1916 byl přemístěn do Itálie a po vstupu Rumunska do války v srpnu 1916 se přesunul na toto bojiště. Zde byl v květnu 1917 zajat, ale již na konci června se přihlásil do čs. legií. Absolvoval důstojnický kurz a v hodnosti podkapitána se stal velitelem roty 6. čs. střeleckého pluku.

Projevil se jako schopný, energický a statečný velitel. V březnu 1918 měl velký podíl na vítězství čs. sil nad Němci u Bachmače. To již stál v čele III. praporu pluku. Po vypuknutí bojů s bolševiky byl velitelem tzv. kungurské fronty, podílel se na ovládnutí Transsibiřské magistrály, za což byl povýšen na podplukovníka a jmenován velitelem celého 6. čs. střeleckého pluku. Na konci roku 1918 již v hodnosti plukovníka velel 2. čs. střelecké divizi.

V letech 1919 a 1920 velel zadnímu voji a kromě bojů s bolševiky i úspěšně vyjednával. Nakonec se mu podařilo soustředit celou divizi u Vladivostoku, odkud mohla být odeslána domů. Sám se vrátil domu s 23. transportem na lodi Presiden Grant.

Po návratu do Československa na něj čekala velká armádní kariéra. Nejprve se stal velitelem brněnské 6. pěší divize a zvyšoval si kvalifikaci studiem doma i v zahraničí. V červnu 1923 byl povýšen na brigádního generála. V letech 1925–1932 velel 4. pěší divizi v Hradci Králové. V roce 1933 se stal náčelníkem Hlavního štábu čs. branné moci, tedy velitelem čs. armády. A to v roce, kdy se v Německu ujal vlády Adolf Hitler. Krejčímu se podařilo reorganizovat a modernizovat armádu, prosadil také penzionování důstojníků, o nichž si myslel, že nemají schopnosti na svěřené úkoly. Často se jednalo o jeho spolubojovníky z legií, čímž u nich upadl do nemilosti. Když tedy byla 23. září 1938 vyhlášena všeobecná mobilizace, byla čs. armáda poměrně dobře připravena na válku. Podepsání Mnichovské dohody pro něj bylo ranou, splnil ale svou vojenskou povinnost, podřídil se politické vůli a odmítl pokusy o vojenské převzetí moci. Následně řídil ostrahu nových hranic a demobilizaci armády. Opět se pustil do reorganizace armády, ale na nátlak Němců byl 1. března 1939 odvolán z funkce. O dva týdny později došlo k okupaci Českých zemí...

Krátce po okupaci se sešel s několika bývalými vysokými čs. důstojníky ohledně domácího odboje. Shodli se, že jako bývalí význační představitelé čs. armády to pro ně bude velmi obtížné, protože budou pod neustálým dohledem Němců a ohrozili by tak spolupracovníky. Krejčí se kvůli tomu na jaře 1941 odstěhoval do Jablonného nad Orlicí, i přesto zde byl 14. října zatčen, ale v červenci 1942 propuštěn. Sám K. H. Frank se ho následně pokusil několikrát získat pro proněmeckou propagandu, což rezolutně odmítl. Po osvobození se sice vrátil do armády, ta už pro něj neměla žádnou funkci, takže byl v únoru 1947 přeložen do výslužby. Po komunistickém převratu z února 1948 byl novou mocí perzekuován. V roce 1950 byl degradován na vojína a v roce 1953 mu byla odebrána penze. V 63 letech si tak musel hledat práci, tu našel jen jako pomocný dělník v továrně na nitěné knoflíky, která před znárodněním patřila otci jeho manželky. Těžce nemocný zde musel pracovat až do roku 1969, kdy mu byl přiznán aspoň částečný důchod. Zemřel náhle v nemocnici v Ústí nad Orlicí, jeho pohřbu se účastnilo mnoho bývalých spolubojovníků z ruských legií. Plné rehabilitace se dočkal až po převratu v květnu 1990. V roce 2017 byl vyznamenán nevyšším vyznamenáním ČR – Řádem Bílého lva I. třídy in memoriam.

Ludvík Krejčí

Gen. Krejčí (uprostřed) s prezidentem Masarykem a náčelníkem francouzské vojenské mise gen. Faucherem (vpravo) na balkóně Pražského hradu, rok 1934.

Václav Šidlík brigádní generál

*23. listopadu 1884 Úhonice,
Rakousko-Uhersko
†17. května 1952 Unhošť,
Československo

Ačkoliv je z dnešního Karlovarského kraje evidováno přes 1 100 příslušníků legií, je na nich zářně ukázána komplikovaná situace v pohraničí. Na Karlovarsku žilo před 1. světovou válkou velmi málo Čechů, nepřekvapivě tak většina legionářů je německé nebo smíšené národnosti. Ti se většinou do legií hlásili až později a sloužili spíše v týlu, než v poli. Žádný z nich tak v legiích nezastával významnější pozice. Zato po vzniku Československa sloužilo ve zdejších posádkách mnozí významných legionářů. Zejména v Chebu, kde se nacházelo první vojenské letiště v Českých zemích. V Chebu pak měla v letech 1920–1937 sídlo 4. pěší brigáda. V jejím čele bylo několik legionářů, v letech 1923–1924 plukovník Václav Šidlík.

Pocházel z šesti dětí řezníka a hostinského z Úhonic na Kladensku. V letech 1895–1899 absolvoval nižší gymnázium v Praze, od roku 1900 studoval na Uměleckoprůmyslové škole. V roce 1905 studium přerušil, protože nastoupil jako jednorocní dobrovolník vojenskou službu u pěšího pluku č. 11. Po jejím skončení se vrací do školy, kterou ukončil v roce 1909. Následně pracuje jako akademický sochař, ale v roce 1913 odchází do Ruska, kde pracuje v několika ateliérech zejména pro šlechtu. Vypuknutí války ho zastihlo ve Varšavě. Dne 30. srpna 1914 dobrovolně vstupuje do České

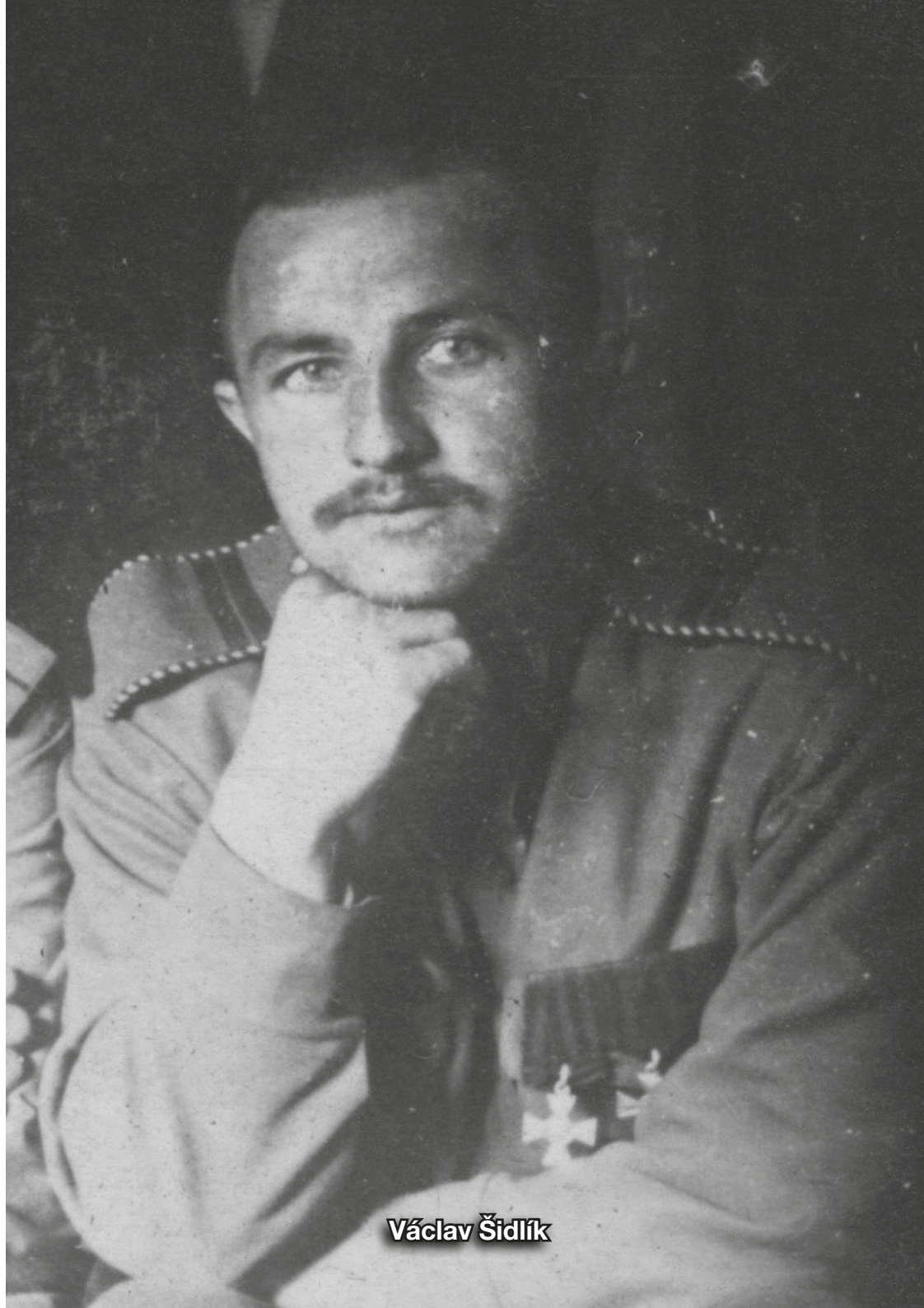
družiny, je přidělen do 3. roty. Po slavnostní přísaze na Sofijském náměstí a dokončení výcviku odjíždí s rotou do pole. Brzy na sebe upozornil úspěšnými rozvědkami a získává první ruská vyznamenání. Od podzimu 1915 působí v Pinských močálech v půlrotě ppor. Husáka, se kterým se stal celoživotním blízkým přítelem.

Jako sochař se podílel na výrobě plastických map postavení nepřitele, které byly používány mimo jiné i při výslechu zajatců. Na začátku roku 1916 byla Česká družina transformována na 1. čs. střelecký pluk a Šidlík byl v červnu, po složení důstojnické zkoušky, povýšen na praporčíka a jmenován mladším důstojníkem a velitelem čety u 8. roty. V té době také přijal pravoslaví a s ním jméno Alexandr. V červnu 1917 se se svou rotou přesunul do oblasti Zborova. Během bitvy 2. července vedl do boje muže 3. a 4. čety, se kterými úspěšně dobyl určené pozice, umlčeli nepřátelský kulomet a získali mnoho zajatců. Sám Šidlík byl zraněn do pravé ruky. Za chrabrost a rozhodnost mu byla po boji udělena Šavle Řádu sv. Jiří a stal se velitelem 5. roty.

V září 1917 byl povýšen na podporučíka. Po bojích tarnopolského ústupu byl 6. října 1917 převeden do stavu záložního praporu a přidělen do transportu kpt. Husáka do Francie. Sem dorazili v listopadu, Šidlík již v roli velitele 1. čety. Počátkem roku 1918 absolvoval kurz velitelů rot v Challons a byl povýšen na nadporučíka. Od 7. března působil jako velitel 1. roty u 21. čs. střeleckého pluku. V květnu a červnu

prodělal důstojnický kurz v St. Maixent, v srpnu byl povýšen na kapitána. Následovalo nasazení na frontě, kde byl po 10 dnech zasažen otravným plynem a těžce raněn. V říjnu 1918 se v čele své roty účastnil bojů u Terronu. Po odjezdu mjr. Husáka do vlasti po něm přebral velení I. praporu a byl povýšen na majora. Dne 2. ledna 1919 se s jednotkou vrátil do vlasti. Následně se účastnil bojů na Těšínsku, od května do července pak jako velitel bojové skupiny na Slovensku.

Rozhodl se zůstat v armádě. Stoupal v hodnostním žebříčku a zastával mnoho velitelských postů. V květnu 1928 byl povýšen na brigádního generála, v době mnichovské krize byl velitelem 17. divize na Slovensku. Následně se podílel na podstupování území Podkarpatské Rusi Maďarsku. Po vzniku Slovenské republiky se musel vrátit do již okupovaných Čech. Z armády byl demobilizován k 1. lednu 1940. Žil poté ve své vile v Nouzově u Unhoště a přivydělával si jako lesní dělník. Od počátku se připravoval na vypuknutí povstání, od ledna 1945 spolupracoval s Národním výborem v Unhošti, po vypuknutí povstání řídil ozbrojené akce, koordinoval odzbrojování Němců a střežení majetku. Dne 1. září 1945 byl přeložen do výslužby. V té době se také začal zhoršovat jeho zdravotní stav. Po komunistickém převratu v roce 1948 mu byla zabavena jeho rodinná vila, a rodině zůstala k dispozici pouze jedna místnost. V roce 1949 byl zatčen jeho přítel O. Husák, přičemž jeho samotného od podobného osudu možná ochránilo podlomené zdraví. Zemřel v roce 1952 na srdeční selhání.

Václav Šidlík

Přehlídka I. praporu 21. čs. střeleckého pluku po příjezdu do Prahy 2. ledna 1919.
V čele pochodují zleva mjr. Šidlík, pplk. Husák, por. Král. Za ním vpravo por. Preininger.

Karel Kutlvašr armádní generál in memoriam

*27. ledna 1895 Michalovice,
Rakousko-Uhersko
†2. října 1961 Praha, Československo

Narodil se do rodiny sedláka, po dokončení školní docházky studoval v letech 1909–1911 na dvouleté obchodní škole v Havlíčkově Brodě. Krátce pracoval v Humpolci a následně odešel do Ruska na úřednické místo v Kyjevě. Zde jej také zastihlo vyhlášení války.

Když se v Kyjevě začala formovat Česká družina, patřil mezi první dobrovolníky. Po složení přísahy odjel s 2. rotou na frontu. Zde po dva roky absolvoval nebezpečné rozvědky přímo v první linii a často i v nepřátelském týlu. Za svoji smělost a statečnost byl postupně povyšován, až se stal v červnu 1916 praporčíkem a byl několikrát vyznamenán. Právem byl tak ustanoven velitelem půlroty 2. roty 1. čs. střeleckého pluku, který vznikl z České družiny na začátku roku 1916. V květnu 1917 se stává zatímním velitelem 4. roty, kterou vede i v bitvě u Zborova. Jeho muži tvořili druhou vlnu při útoku na kótu 392, podařilo se jim umlčet kulometné hnízdo a vyčistit okolní zákopy, když se ale připravovali k dalšímu postupu, byl Kutlvašr raněn do ramene a bitva pro něj skončila. Radost z vítězství mu překazil moment, kdy se dozvěděl o smrti svého staršího bratra Františka, který během útoku padl.

Účastnil se následně tarnopolského ústupu, ve druhé polovině

roku 1917 absolvoval kurs velitelů praporů v Žitomiru, který dokončil v lednu 1918. Po návratu ke svému pluku opět převzal velení 4. roty, účastnil se bojů s bolševiky, zvláště se vyznamenal v bojích o Penzu a Samaru. V červenci přebíral velení III. praporu, v jehož čele absolvoval boje o města Simbirsk a Kazaň, kde byl znovu raněn. Po vyléčení se stává zástupcem velitele 1. čs. stř. pluku, v jehož čele stál Josef Švec. Po Švecově sebevraždě v říjnu 1918 se stává jeho velitelem.

Rok 1919 začal pluk ochranou sibiřské magistrály, strážní činnost zde prováděl až do listopadu, kdy se přesouvá do Vladivostoku. Odsud vede už jen cesta domů, a tak se v únoru 1920 dostává Karel Kutlvašr do svobodné vlasti.

Svoji budoucnost si již neodmyslitelně spojil s armádou. Stává se velitelem pěšího pluku 1, v jehož čele zůstal až do roku 1924. O čtyři roky později dosahuje již generálské hodnosti. V roce 1934 převzal velení 4. divize v Hradci Králové, v jejímž čele stál až do okupace Československa. V průběhu června 1939 je z armády propuštěn a v říjnu nastupuje na úřednickou pozici pražského magistrátu. Dva roky na to je přeložen do výslužby. V této době už ale naplno vedl dvojí život. Byl zapojen do činnosti Obrany národa a finančně podporoval rodiny zatčených a popravených. Celé období okupace se mu gestapo nedostalo na stopu a tak se na svobodě dočkal roku 1945. Koncem dubna 1945 je ustanoven velitelem Velké Prahy a po

propuknutí Pražského povstání 5. května stojí v čele vojenského velitelství „Bartoš“ a po celou dobu povstání řídí obranu bojujícího města. Na začátku srpna je odeslán na řádnou dovolenou. Sověty je totiž osočen z napomáhání nepříteli, když během povstání převzal kapitulaci od německých jednotek a umožnil tak odchod půl milionu německých vojáků na západ do amerického zajetí. Na velitelskou funkci se vrací v únoru 1946, ale pouze na krátký čas.

Komunistický převrat v únoru 1948 pro něj znamenal jasný konec vojenské kariéry. Počínaje červnem je přeložen do výslužby a v prosinci je dokonce zatčen a vyšetřován za aktivity ve skupině Pravda vítězí, jejímž cílem bylo provést protikomunistický převrat. Následně je odsouzen státním soudem v Praze za velezradu na doživotí a degradován na vojína v záloze. Prošel si věznicemi, jako jsou Mírov, Opava a Leopoldov. Život za mřížemi opustil až po prezidentské amnestii roku 1960 s podlomeným zdravím. Následně pracoval jako vrátný v Nuselském pivovaru, ale z nabyté svobody se netěšil dlouho. Karel Kutlvašr zemřel 2. října 1961 v časných ranních hodinách na lůžku v motolské nemocnici. Sedm let po svém úmrtí byl zproštěn všech obvinění proti němu vznesených v letech 1948 a 1949. Úplné rehabilitace se veterán České družiny a bojovník od Zborova dočkal až na počátku devadesátých let, kdy byl mimo jiné povýšen do hodnosti armádního generála in memoriam.

Karel Kutlvašr

Gen. Kutlvašr během pražského květnového povstání
velel vojenskému velitelství „Bartoš“ a úspěšně řídil obranu města.

Antonín Mikuláš Číla brigádní generál

6. ledna 1883 Nová Paka,
Rakousko-Uhersko
†31. května 1983 Praha, Československo

Všestranně talentovaný chlapec se narodil do chudé rodiny se 14. dětmi, díky podpoře příbuzných, sousedů a známých se ale mohl v rodné Nové Pace vyučit hrnčířem a malířem porcelánu, následně vystudoval Odbornou keramickou školu v Bechyni. Umění v té době natolik propadl, že pokračoval ve studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, obor dekorativní a figurální malba, kterou ukončil v roce 1909. Před nejistou budoucností umělce dal přednost jistotě učitelského povolání a stal se učitelem kreslení. Tuto profesi se však rozhodl vykonávat v carském Rusku a odcestoval do Oděsy. Stal se profesorem kreslení a tělocviku na gymnáziu a brzy byl velmi známou a populární osobností města. V Oděse také založil aktivní sokolskou jednotu. Když v roce 1914 vypukla válka, přihlásil se Číla do ruské armády. Mezitím se v Oděse objevila náborová komise pro dobrovolnickou Českou družinu. Číla se okamžitě zapojil do náboru krajanů a na konci srpna se v čele osmnáctičlenné skupiny vydal do Kyjeva, kde se družina právě formovala. Po slavnosti přísaze na Sofijském náměstí odjela

družina na bojiště, Číla na sebe zakrátko upozornil jak odvážnými akcemi (jako malíř pořizoval věrné a přesné náčrtky nepřátelských pozic), tak prací s mužstvem a jeho bojovou přípravou (zavedl oslovení bratře). Nepřekvapivě tak byl v květnu 1915 mezi prvními čs. dobrovolníky povýšenými na praporčíky, aniž by předtím tito muži měli důstojnické hodnosti v armádě rakouské. Následně se věnoval výcviku nováčků a mužů elitního „sokolského oddílu“. Poté se ujal velení 12. roty 1. čs. střeleckého pluku a následně 7. roty nového 3. čs. stř. pluku. S ním zasáhl do slavné bitvy u Zborova, kdy jeho rota zhruba do 13. hodiny zajišťovala spojení s 2. plukem a polní stráž Ježka a Valentina. Následně Číla iniciativně rozhodl, že jeho muži zaplní mezeru v průlomu, čímž přispěl ke zdárnému splnění úkolu. Poté stoupal u 3. pluku v hierarchii, až se nakonec v srpnu 1918 stal jeho velitelem. S plukem se zapojil do bojů s bolševiky, vedl úspěšné obsazení Čeljabinsku, Jekatěrinburgu a dalších měst a obcí. Posléze působil na velitelství čs. vojska, načež mezi březnem a květnem 1919 opět velel 3. stř. pluku a od června 1919 do srpna 1920 10. stř. pluku, vše již v hodnosti podplukovníka. S plukem se účastnil posledních bojů s bolševiky na magistrále, obsadil město Krasnojarsk a v Irkutsku velel předání zlatého carského

pokladu sovětům. V červnu 1920 se svými muži konečně odplul do ČSR, kde pokračoval ve vojenské kariéře.

Postupně velel několika plukům, brigádám a divizím, studiem na vojenských školách si zvyšoval kvalifikaci. V letech 1928–1934 působil jako zástupce Zemského vojenského velitelství a v letech 1934–1938 zastával funkci předsedy Odvolacího kárného výboru MNO v Praze. Na počátku roku 1938 odešel do výslužby, během mnichovské krize byl znovu povolán a stal se velitelem 5. armádního sboru v Trenčíně. Po okupaci zbytku republiky se zapojil do odboje, jeho činnost byla ale limitována jeho věkem a životem pod německým dohledem. Aktivně se ale zapojil do Pražského povstání. Po skončení války se již do služby v armádě nevrátil, ale aktivně se podílel na obnovení a činnosti Čs. obce legionářské. Po roce 1948 byl degradován na vojína a k malému důchodu si přivydělával malováním obrazů a kreslením plakátů. Byl však velmi aktivní v udržování legionářských tradic. V roce 1968 mu byla vrácena hodnost. V roce 1974 se podílel na přípravě pohřbu Hany Benešové, manželky bývalého presidenta Edvarda Beneše. Do konce života byl předsedou neoficiální Historické komise legionářů.

Antonín Mikuláš Číla

V době po roce 1948 byl Mikuláš Číla neúnavným propagátorem odkazu čs. legií a účastnil se mnoha společenských akcí. K těm smutnějším patřily pohřby spolubojovníků, na kterých měl často smuteční proslov. Na snímku z roku 1968 v čele bývalých legionářů při jedné z podobných příležitostí.

Josef Fryml plukovník in memoriam

*28. března 1889 Františkov,
Rakousko-Uhersko
†22. června 1940, Mladá Boleslav,
Protektorát Čechy a Morava

Narodil se v obci Františkov, která je dnes součástí Liberce. Vychováván byl ale ve Vinci u Mladé Boleslavi. Ve městě také vychodil zemskou řemeslnickou pokračovací školu. Po vypuknutí 1. světové války byl odveden k boleslavskému pěšímu pluku č. 36. Působil u technického oddělení, které stavělo a opravovalo cesty a mosty. Dne 28. srpna 1916 padl do zajetí rumunské armády, která den před tím vstoupila do války na straně Dohody. Krátce poté navštívil Rumunsko M. R. Štefánik a dojednal s jeho vládou možnost náboru čs. zajatců pro čs. jednotky v Rusku. To bylo nakonec povoleno, přihlásilo se přes 1 500 dobrovolníků, sám Fryml se do legií přihlásil 27. října 1917, v té době se ale situace v Rusku stávala stále více chaotickou, bylo proto rozhodnuto o přesunu čs. jednotek do Francie. Díky následujícímu vývoji událostí se však podařilo přepravit jen část mužů, mezi nimi ale byli i dobrovolníci z rumunských zajateckých táborů. Ti se tak stali jedněmi ze zakládajících členů čs. legií ve Francii.

Stal se příslušníkem 21. čs. střeleckého pluku, se kterým se účastnil všech bitev, včetně slavné u Terronu a Vouziers v říjnu 1918. Po návratu do Československa se účastnil bojů o hranice nového státu. V legiích dosáhl hodnosti kapitán a rozhodl se pokračovat v armádě. V roce 1926 byl poslán v hodnosti štábního kapitána k mladoboleslavskému pěšímu pluku 47. S ním pak spojil zbytek své profesní kariéry. V jeho řadách ho zastihly i mnichovské události z podzimu 1938 i následná okupace zbytku Českých zemí v březnu 1939. Major Fryml se okamžitě zapojil do odbojové činnosti v rámci organizace Obrana národa. Nejprve jako zástupce velitele organizace na Mladoboleslavsku, po jeho zatčení stanul v jejím čele. Pod jeho velením vzrostla aktivita v jeho oblasti, což neuniklo gestapu. Major Fryml byl zatčen 7. února 1940 a uvězněn v mladoboleslavských kasárnách. Zde byl několikrát týrán a mučen, protože gestapo chtělo znát jména jeho spolupracovníků. Na kruté zacházení s vězni se dochovalo mnoho vzpomínek přeživších, včetně vzpomínky na poslední výslech mjr. Frymla v noci z 21. na 22. června 1940: „Asi k 23. hodině dal si Schuppo Schäffer z Lipska stráží otevřít celu bratra majora Frymla a ztýral ho. Totéž opakovalo se v cele bratra škpt. Stani-

slava Ulricha. A pak přišel jsem na řadu já. Jeho sadistickému počínání asistovala stráž s pistolí v ruce. Za smíchu z vítězství nad bezbrannými vězni nakoukli špehýrkou ve dveřích také do cely bratra škpt. Jana Víta, který týrání ušel, a odešli. Vzrušeně jsme se špehýrkami domlouvali. Bratr mjr. Fryml tukaním zavolal klíčníka a bylo mu dovoleno jít si omýti krev z obličeje.

Po půlnoci se Schäffer vrátil, dal si otevřít celu bratra mjr. Frymla a stráž poslal pryč. Z cely se ozývaly rány. Žádný nářek, jen supění a nadávky katana. Chvěl jsem se u dveří a špehýrkou se díval na otevřenou protilehlou celu. Za drachnou dobu mučení bratr mjr. Fryml klesl na práh cely. Chroptěl. Viděl jsem, jak Schäffer ještě na zemi kopal ho do břicha. Pak ozval se zvuk trhaného plátna prostěradla. Schäffer pruh ten stočil, udělal smyčku, navlékl ji bratru Frymlovi na krk a vtáhl ho dovnitř cely. Pověsil ho na mříž okna. Za chvíli zavřel celu a odešel.“

Mjr. Fryml na následky tohoto mučení zemřel, po celou dobu se však choval statečně a neprozradil jediné jméno. Za projevené hrdinství byl po válce povýšen na podplukovníka in memoriam a vyznamenán Čs. válečným křížem 1939.

Josef Fryml

Velitelství praporu 21. čs. střeleckého pluku v Michelbachu v Alsasku.

Vilém Stanovský divisní generál

*27. března 1896 Moravská Ostrava,
Rakousko-Uhersko
†11. července 1972 Praha,
Československo

Po vyučení odešel již v roce 1912 do Paříže „na zkušenou“. Aktivně se zapojil do činností zdejší krajanské komunity, a když vypukla válka, dobrovolně se přihlásil do Cizinecké legie. Stal se příslušníkem rotý Nazdar. Po slavnosti přísaze odjel s rotou na frontu a účastnil se i památné bitvy u Arrasu 9. května 1915, kde byl raněn. Během léčení se dozvěděl, že tehdy ještě málo známý poručík francouzského letectva Milan Rastislav Štefánik hledá dobrovolníky pro letecký výcvik a vznik čs. letky. Přihlásilo se asi 50 dobrovolníků, mezi nimi i Stanovský. Francouzi ale zahájení výcviku protahovali a mnoho z dobrovolníků bylo mezitím odesláno opět na frontu. V prosinci 1915 tak výcvik zahájili jen 4 Češi. Stanovský mezi nimi nebyl, protože byl po vyléčení opět poslán do zákopů, kde se stal velitelem družstva. Stále ale žádal o přeložení k letectvu, kam byl nakonec přijat v srpnu 1917, poté co doléčil další zranění z bojů. Jeho letecký výcvik byl velmi důkladný a využíval nejnovější zkušenosti z leteckých bojů. Ukončil ho po roce v srpnu 1918, kdy byl odeslán k jednotce SPA 158, která létala s výbornými francouzskými stíhačkami SPAD VII. Podnikal zejména útoky proti pozemním cílům. Těsně před koncem války, 8. listopadu 1918, byl při jednom z letů sestřelen a musel nouzově přistát, přičemž si poranil páteř.

Následky tohoto zranění jej pak provázely po zbytek života.

Konec války ho tak zastihl ve francouzské nemocnici, ještě v ní se rozhodl pokračovat v armádní kariéře. V roce 1919 byl povýšen na poručíka a stal se velitelem čs. leteckého oddílu ve francouzském Istres. Následně se vrátil do vlasti, byl povýšen na kapitána, stal se velitelem pilotní školy v Praze a podílel se na nákupu letounů ve Francii. V listopadu 1923 se stal velitelem letky 6 ve slovenských Vajnorech. Když v témže roce navštívil prezident Masaryk Francii, tvořilo jeho doprovod pět letounů čs. konstrukce, pilotem jednoho z nich byl právě Stanovský. S prezidentem se spřátelil a ten s ním často diskutoval rozvoj letectví. V roce 1926 podnikl na čs. letounu Aero Ab 11 s mechanikem Františkem Šimkem let třemi kontinenty – Evropou, Asií a Afrikou. Urazili přes 15 000 km, často jen za pomoci kompasu, hodinek a plánek od jiných pilotů. Během letu museli několikrát nouzově přistát, vždy ale dokázali letoun opravit. Po návratu je doma vítali jako hrdiny a Stanovský se stal velmi známým. Navíc udělali velkou reklamu tehdy málo známému čs. leteckému průmyslu. Dále také pokračoval v armádní kariéře, v říjnu 1927 se stal velitelem leteckého pluku 3 na Slovensku v hodnosti major. Zvyšoval si také vzdělání studiem různých kurzů, vyučoval v letecké škole a působil u leteckého výzkumného ústavu v Praze. V prosinci 1933 se stal velitelem leteckého pluku 6. V roce 1937 byl povýšen na plukovníka a zároveň

pověřen velením speciální mise. Byl poslán v čele pilotů, kteří měli v Sovětském svazu převzít bombardéry Tupolev SB a přeletět s nimi do Československa. Letouny však nebyly připraveny, takže se na ně jen přeškolili a do vlasti dopravili až na druhý pokus v únoru 1938. Tyto moderní letouny pak dostal do výzbroje právě jeho pluk.

Ihned po okupaci se zapojil do aktivit odbojové organizace Obrana národa, podílel se mimo jiné na odchodu čs. letců do zahraničního odboje. Na udání je gestapem zatčen již 14. prosince 1939, vyslýchán a nakonec v roce 1940 poslán do koncentračního tábora Dachau. Zde brzy získal velkou autoritu a svou činností zachránil život mnoha spoluvězňům, zejména významným členům francouzského odboje. Za to byl v roce 1946 jmenován komandérem Řádu Čestné legie. Po návratu do osvobozené vlasti zamířil opět k armádě, ale v roce 1946 byl přeložen na Ministerstvo dopravy, kde měl za úkol obnovu čs. civilního letectví. Protože se jednalo o celosvětově známou osobnost, nebyl komunisty odvolán z funkce hned po převratu v roce 1948. Celou dobu byl ale pod dohledem StB. V roce 1951 byl propuštěn z armády a v roce 1952 zatčen za údajnou spolupráci s francouzskou rozvědkou a obviněn z vlastizrady. Během výslechů byl týrán, ale přiznání z něj nezískali. Propuštěn byl v roce 1960 a prohlásil: „...komunisti byli ve vězení vynalézavější a bezcitnější než Němci.“

Vilém Stanovský

Podporučík Vilém Stanovský před stíhacím letounem SPAD VII
v době své služby u eskadry SPA 158 v Belgii v roce 1918.

Jan Gayer legionář

*19. června 1885 Přerov,
Rakousko-Uhersko
†7. června 1918 Lipjagy, Rusko

Významný ruský legionář Jan Gayer, původem hanácký agrom a brazilský farmář, spojil ve své osobnosti slovanskou ctnost s americkou podnikavostí. Narodil se 19. června 1885 v Přerově. O jedenáct let později, ve školním roce 1896/97, nastoupil ke studiu na tamním gymnáziu. Vedle školních povinností chodil po vzoru otce cvičit do Sokola. Jakmile ukončil studium na gymnáziu i na hospodářské škole v Přerově, nastoupil jako adjunkt na panství hraběte Jindřicha Haugwitze. Jako jedenadvacitiletého mladíka ho povolali k prezenční službě v c. k. armádě do Prahy k pěšímu pluku. Z Prahy byl převelen do Plzně, kde se důstojníkům nezamlouvala jeho nekompromisní povaha. V roce 1908 odešel opět jako adjunkt na arcibiskupské panství do Kroměříže. Bratr Zdeněk působil na zimní hospodářské škole ve Vyškově ve funkci ředitele a následně založil výzkumnou stanici a statek v Brazílii. Do Ameriky odjel také v srpnu 1912 Jan. Zde pracoval na farmě. Po vypuknutí první světové války se rozhodl odvézt do Brazílie sourozence s rodiči. Nelehká doba zmařila Janovy plány. Vypuknutí válečné vřavy mu znemožnilo odcestovat z Moravy. Jako záložního důstojníka ho zařadili k pěšímu pluku č. 100 na ruskou frontu. Po slovním střetu s nadřízeným

hejtmanem byl přeložen k pěšímu pluku č. 20. Kromě ruské oblasti působil i v Srbsku. Na frontu se dostal po těžkých ztrátách pěšího pluku č. 20 u Gorlice. Na začátku července 1915 byl zajat. Než se dostal do zajateckého tábora v Korotojaku a přihlásil se do čs. dobrovolnické armády, prošel přes Kyjev a Charkov. Dalším mezníkem jeho života se stal červen 1916, kdy byl přidělen k 1. střeleckému pluku při Čs. stř. brigádě. Na frontě se spřátelil se Syrovým, Švecem, Medkem, Maxou, Čílou nebo Husákem. Rudolf Medek o Gayerovi napsal: „Po večerech býval doma. Nemiloval „interesantních“ procházek ulicemi (...). Miloval však vzpomínky z minulosti a rozpravy o budoucnosti“. 29. července 1917 proběhlo jeho jmenování velitelem 7. roty 1. čs. střeleckého pluku a o pár týdnů později byl zvolen do důstojnického čestného soudu. Na konci září 1917 došlo k dalšímu povýšení – stal se velitelem 2. roty i celého I. praporu 4. střeleckého pluku. Přesun z Ruska do Francie na jaře 1918, jak jej plánoval Masaryk, nebyl jednoduchý. V této době pronikl Gayerův výzvědný oddíl na železnici mezi Kruty a Plisky a přeřezal telefonní dráty. Přerušili tím spojení mezi Bachmačem a Kyjevem. V březnu 1918 se postavil do čela pluku poručík Čeček a jeho zástupcem se stal právě Gayer. Osobně se účastnil bitvy u Bachmače.

Čím byl Zborov v červenci 1917 pro celé čs. legie v Rusku, tím byla pro Gayerův 4. pluk bitva

u Lipjag poblíž Samary dne 4. června 1918. Poručík Gayer vedl pluk po stepích tamní oblasti stále kupředu, i když docházely síly i náboje. Při bodákové zteči legionářů těžce zranil nepřítel Gayerovi obě nohy. Přitom Gayer pronesl: „Nechte mě tu a jděte! Žeňte tu svoloč!“ V bitvě padlo kolem 1 500 rudoarmějců a 1 800 vojáků padlo do zajetí. Na druhé straně bojiště zemřelo 30 Čecho-slováků.

Gayer se nedomáhl návratu do svobodné vlasti, protože zemřel 7. června 1917 v sanitním vlaku ve stanici Lipjagy. Pohřeb se konal na městském hřbitově v Samaře, kde byl uložen do společného hrobu. Zpráva o jeho smrti se donesla do Čech až o rok později.

V rodné Mostecké ulici v Přerově byla odhalena pamětní deska. In memoriam byl vyznamenán Československým válečným křížem, Československou revoluční medailí a francouzským Válečným křížem.

Regionálně je osobnost poručíka Jana Gayera spjata také s královským městem Hradec Králové. Ve městě stojí kasárna nesoucí jméno po tomto slavném ruském legionáři (Gayerova). Poblíž kasáren stával pomník 197 padlých legionářů ze 4. pěšího pluku Prokopa Velikého, mezi něž lze s hrdostí zařadit i Gayera. Pomník spolu se sochou Masaryka byl zničen v roce 1940. Do dnešního dne se dochovala jen bronzová deska s Gayerovým reliéfem.

Jan Gayer

V roce 1937 byl v Hradci Králové odhalen památník padlým legionářům 4. čs. stř. puku, na němž byla i portrétní plaketa J. Gayera. Pomník v roce 1940 zničili Němci.

Robert Vobrátilík generál

*2. června 1886 Choceň,
Rakousko-Uhersko
†7. prosince 1952 Praha, Československo

Po vchození gymnázia ve Vyso-
kém Mýtě se přihlásil na právnic-
kou fakultu Karlo-Ferdinandovy
univerzity v Praze, kam byl přijat
v roce 1906. Studium přerušil
v roce 1909, kdy nastoupil jako
jednorozční dobrovolník k pěšímu
pluku č. 98 v Josefově, kde také
absolvoval vojenské studium.
Vojenskou službu ukončil jako
velitel čety v září 1910 a vrátil
se na univerzitu. Studia ukončil
v roce 1912, kdy se zároveň
oženíl. Pracoval jako redaktor
časopisu *Východočeský kraj* ve
Vysokém Mýtě.

Po vypuknutí války byl mobilizo-
ván a v červenci 1914 odjel na
východní frontu jako velitel čety
pěšího pluku č. 36. V listopadu
byl povýšen na poručíka, ale do
ledna 1915 se nacházel v nemoc-
ničním ošetřování. Následně se
vrátil k pluku, kde se stal velitelem
roty. Do zajetí padl 27. května
1915, kdy se velká část pěšího
pluku č. 36 vzdala vojákům
České družiny, následkem čehož
pluk již nikdy nebyl v rakouské
armádě obnoven. Chtěl vstou-
pit do čs. jednotek, přijetí však
trvalo velmi dlouhou dobu, takže
se rozhodl, jako velké množství
dalších čs. zajatců, ke vstupu do
srbského vojska, které se právě
v Rusku transformovalo.

V dubnu 1916 se stal příslušní-
kem 1. srbského dobrovolnického
pluku. Protože Srbové akcepto-
vali důstojnické hodnosti dosa-
žené v rakouské armádě, stal se
v červenci v hodnosti podporu-
číka velitelem čety. S plukem se
účastnil bojů v rumunské Dob-
rudži, v srpnu byl raněn a převe-
zen na léčení. V září se na frontu
vrátil, stal se velitelem 3. roty,
ale již jednadvacátého byl opět
zraněn a evakuován na léčení,
které trvalo až do ledna 1917.
V únoru byl povýšen na poručíka,
ale ještě téhož měsíce přechází
k čs. vosku.

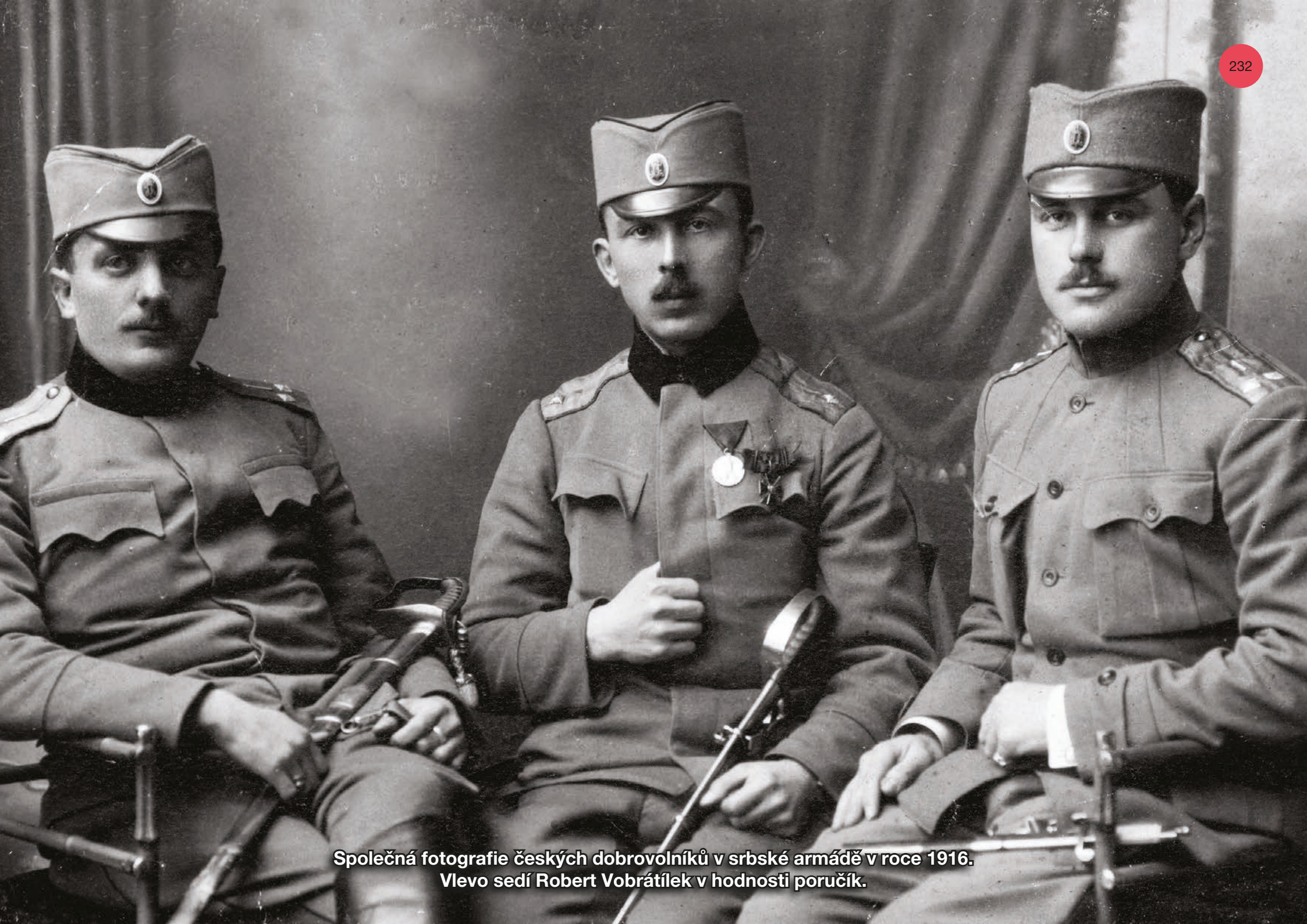
Počátkem března je přiřazen
k 9. rotě 1. čs. střeleckého pluku,
ovšem již 27. března je jmenován
velitelem 2. roty 3. čs. stř. pluku
a 26. května velitelem I. praporu.
V červnu se s ním přesouvá
ke Zborovu, v noci před bitvou
jeho prapor zesiluje pravý
úsek. Vobrátilík se zapojuje do
útoku, během kterého je raněn,
v důsledku čehož má doživotně
zhoršený zrak. V srpnu je přelo-
žen k formujícímu se 4. čs. stř.
pluku jako velitel III. praporu.
S plukem se na počátku března
1918 účastní úspěšné bitvy
s Němci u Bachmače, v květnu,
v době vypuknutí nepřátelství
s bolševiky, je jmenován zástup-
cem velitele pluku. V červnu se
účastní bitvy u Lipjag, po zra-
nění por. Gayera přebírá velení
pluku, se kterým následně bojuje
o Samaru, Syzraň a Nikolaje-
vsk. Jeho zatímním velitelem byl
do srpna, kdy byl povýšen na
kapitána a jmenován definitivně

velitelem pluku. V říjnu 1918 je
povýšen na majora a v dubnu
1919 je přiřazen do štábu čs. voj-
ska na Rusi a stává se velitelem
posádky v Irkutsku a Charbinu.
Do vlasti se vrací až jako jeden
z posledních v říjnu 1920.
Doma na něj čekají různé štábní
funkce. Do října 1921 byl před-
nostou oddělení Likvidačního
úřadu zahraničních vojsk, do
konce roku 1923 referentem
Vojenského oddělení presidia
Ministerstva národní obrany,
v letech 1923 až 1932 byl před-
nostou tohoto oddělení. Jeho
poslední funkcí byl přednosta
Presidiálního odboru Ministerstva
národní obrany, kterou zastával
do dubna 1939, kdy odešel do
výslužby v hodnosti generála, která
mu byla udělena v červenci 1933.

Během okupace byl členem
odbojových organizací KAR a ŘÍP
a předsedou správní rady Akciové
společnosti Sázava, která pro-
vozovala ozdravovny, a tajně
financovala odbojové aktivity
a podporovala rodiny vězňů
vlastenců. V roce 1945 se při-
hlásil zpět do aktivní služby, ale
byl definitivně penzionován. Po
komunistickém převratu z února
1948 byla jeho rodina perzeku-
ována, v roce 1951 se musela
vystěhovat z Prahy do Těcho-
nína na Orlickoústecku, byl mu
snížen důchod a syn vyloučen
z vysokoškolského studia. Zemřel
7. prosince 1952 ve Vojenské
nemocnici v Praze na mozkovou
mrtvici. Pochován je na pražském
Bubenečském hřbitově.

Robert Vobrátilek

Společná fotografie českých dobrovolníků v srbské armádě v roce 1916.
Vlevo sedí Robert Vobrátilík v hodnosti poručík.

Josef Vuchterle plukovník

*25. května 1891 Vránov,
Rakousko-Uhersko
†21. prosince 1923 Praha,
Československo

Po dokončení obchodní akademie odjel roku 1911 do Kyjeva, kde působil jako účetní. Po vypuknutí války se mezi prvními přihlásil do vznikající České družiny. Přestoupil také na pravoslavnou víru a přijal jméno Boris. Po slavnosti přísaze České družiny na Sofijském náměstí v Kyjevě s ní odešel na frontu a v řadách 2. roty provedl řadu úspěšných rozvědek. Významně se podílel na přípravě operace, během které byl 3. dubna 1915 zajat téměř celý pražský pěší pluk č. 28. Této události bylo následně využíváno ruskou propagandou jako důkaz skutečnosti, že Češi nechtějí bojovat za monarchii. Sami Rakušané tomu uvěřili a Čechům dlouhodobě nedůvěřovali, byť zajetí „osmadvacátníků“ bylo spíše kombinací dobře provedené akce ze strany Rusů, zaskočení protivníka, tak skutečnou neochotou „osmadvacátníků“ bojovat. Podobně ale v té době do ruského zajetí padla řada dalších rakousko-uherských jednotek. Nicméně se jednalo

o velký úspěch a Vuchterle za projevenou chrabrost a hrdinství obdržel řadu vyznamenání, včetně Řádu sv. Stanislava s meči a mašlí III. třídy, a byl povýšen na praporčíka. Dále projevoval velkou odvahu a v bitvě u Zborova byl již velitelem 10. roty 1. čs. střeleckého pluku. Svou jednotku rozdělil na dvě půlroty a úspěšně podporoval útok Švecovy 8. roty na první linii rakouských zákopů, které společnými silami dobyly. Po krátké konsolidaci vyrazily společně do druhé nepřátelské linie. Ač zde nepřítel již nekladl tak tuhý odpor, jedna z kulek zasahuje Vuchterleho do páteře a způsobuje mu těžké zranění. Byl evakuován do polního lazaretu a i přes pomoc lékařů zůstává invalidním. Za statečnost v bitvě byl opět vyznamenán a povýšen na kapitána.

Do služby se tak mohl vrátit až na přelomu let 1917 a 1918 a působil ve štábních funkcích. V hodnosti major se podílel na cestě našich jednotek po Transsibiřské magistrále a od září 1918 je Vuchterle, povýšený na podplukovníka, jmenován velitelem spojeneckých vojsk města Vladivostoku. Podílí se tak na koordinaci aktivit všech spojeneckých armád, přičemž využil své organizační

a jazykové schopnosti. Následně stanul v čele čs. vojenské mise a podílel se na přípravě a organizaci evakuace čs. vojsk z Ruska. O tom, že si vedl opravdu dobře, svědčí to, že byl vyznamenán vysokými zahraničními vyznamenáními – Britý Řádem za vynikající službu, Číňany Řádem Wenho III. stupně a Japonci Řádem Posvátného pokladu III. třídy. V létě roku 1920 se vrací do vlasti, nejprve se stává zástupcem náčelníka Likvidačního úřadu zahraničních vojsk při Ministerstvu národní obrany a následně přednostou Kanceláře čs. legií Ministerstva národní obrany, který se např. staral o nemocné a invalidní legionáře. Byl i jedním ze zakladatelů Klubu starodružiníků, který sdružoval všechny legionáře, kteří do boje za samostatnost vstoupili již v roce 1914.

Vuchterle se i v republice prokázal jako schopný a talentovaný důstojník, měl se stát generálem nebo diplomatem. Limitovalo ho ale jeho válečné zranění. V roce 1923 je povýšen na plukovníka, avšak ještě téhož roku na důsledky válečných zranění umírá. Nositeli 16 řádů a vyznamenání se dostalo velkého vojenského pohřbu, kterého se účastnila řada jeho spolubojovníků.

Josef Vuchterle

Velitelé spojeneckých vojsk ve Vladivostoku, přelom let 1918-1919. V zadní řadě stojí čtvrtý zprava pplk. Vuchterle.
V první řadě třetí zleva generál William S. Graves, velitel Amerického expedičního sboru na Sibiři,
vedle něj generál Otani, velitel japonských sil.

Stanislav Čeček divizní generál

*13. listopadu 1886 Líšno,
Rakousko-Uhersko
†29. května 1930 České Budějovice,
Československo

Narodil se do rodiny lesmistra na panství statkáře a průmyslníka Daňka z Esse. Absolvoval táboreské gymnázium, posléze Československou obchodní akademii v Praze a vzdělání ukončil v letech 1904–1907 na Vyšší obchodní akademii v Lipsku. Poté nastoupil k pěšímu pluku č. 102 v Praze jako jednorokní dobrovolník, absolvoval vojenské studium a do zálohy odešel v roce 1910 jako poručík a velitel pěší čety. Krátce pracoval v bance, v roce 1911 odjel do Ruska, kde se stal finančním úředníkem u moskevské pobočky firmy Laurin a Klement. V době vrcholící mezinárodní krize se účastnil mnoha protirakouských demonstrací, po vypuknutí války se 30. srpna 1914 dobrovolně přihlásil do České družiny.

Byl přijat jako voják do 1. rot, již během výcviku byl jako záložní rakouský důstojník povýšen na podporučíka a stal se mladším důstojníkem rot. V říjnu s ní odjíždí na frontu a zapojuje se do bojové činnosti. Okamžitě na sebe upozornil vzorným plněním úkolů, rozvahou, odvážnými rozvědkami a těšil se velké oblibě svých spolubojovníků. V březnu 1915 byl v akci raněn. Zaujal také své ruské nadřízené a i proto se 11. července 1915 stává velitelem

nově utvořené 5. rot. Byl tak prvním čs. velitelem rot u České družiny. Se svou jednotkou úspěšně operoval v podřízenosti 70. a později 21. pěší divize. Dne 6. ledna 1916 se stal velitelem 1. rot, v únoru je Česká družina transformována na 1. čs. střelecký pluk. Čeček svou rotu vedl od štábu armádního sboru v Tarnopolu, vojáci pod jeho vedením perfektně plnili zadané úkoly, čímž si získali respekt ruských velitelů. Na konci dubna se Čeček účastnil 2. sjezdu Svazu čs. spolků na Rusi v Kyjevě. Po jeho skončení se vrací k bojové činnosti. Dne 7. června 1917 se stává, povýšený na poručíka, velitelem I. praporu 1. čs. pluku a s ním se přesouvá na pozici u Zborova. Vypracoval hlavní plán útoku, který konzultoval s dalšími zkušenými frontovými veliteli (např. Husák, Syrový, Švec, Fierlinger a další), a který následně ruské velení schválilo. Sám se pak zapojil do boje a přispěl k celkovému úspěchu akce. Následně se setkal s premiérem Kerenským a měl podíl na jeho povolení neomezeného náboru čs. zajatců pro formování národní armády v Rusku.

Dne 6. září 1917 se stává zástupcem velitele nového 4. stř. pluku. Úspěšně s ním bojuje u Bachmače a 1. dubna 1918 převzal jeho velení, opět jako první čs. důstojník. Po čeljabinském incidentu byl velitelem Penzenské operační skupiny, prozatímním velitelem 1. čs. stř. divize a podílel se na úspěšném spojení čs. oddílů,

dobytí mnoha měst a ovládnutí Transsibiřské magistrály. V červnu 1918 je povýšen na plukovníka a stává se velitelem Povolžské fronty, která měla stát proti Němcům. Chaos v Rusku, aktivity bolševiků a minimální pomoc spojenců tomu však zabránily. V září byl povýšen na generálmajora a v říjnu 1918 odjel do Vladivostoku, kde zastával post velitele Dálného východu. Podílel se na plánování operací, koordinaci s dohodovými vojsky a zajišťoval transport čs. vojáků domů do vlasti. On sám se vrátil s 35. transportem na lodi President Grant, která z Vladivostoku vyplula 24. srpna a do italského Terstu doplula 13. října 1920. Pokračoval v armádní kariéře, stal se zástupcem náčelníka Hlavního štábu branné moci. V letech 1921–1923 vystudoval Vysokou školu válečnou v Paříži a poté zastával mnoho štábních funkcí (mimo jiné se podílel na rozvoji letectví). V únoru 1929 se stal velitelem 5. divize v Českých Budějovicích. Trápily ho však dlouhodobé zdravotní problémy jako následek válečných útrap. V květnu onemocněl, ovšem podcenění zdravotního stavu a velké pracovní nasazení měly za následek, že 29. května 1930 nečekaně zemřel. Jeho pohřeb se stal legionářskou manifestací, u jeho rakve se hluboce poklonil i prezident Masaryk. Žádnému jinému z legionářů se podobné počty již nedostalo. Za svou službu získal 26 řádů a vyznamenání.

Stanislav Čeček

Gen. Čeček promlouvá k příslušníkům tří rot III. praporu 4. pluku,
internovaných na Gornostaji ve Vladivostoku, léto 1919.

Eduard Kadlec **armádní generál**

*16. března 1880 Ústí nad Labem,
Rakousko-Uhersko
†19. srpna 1961 Brno, Československo

V letech 1891–1896 vystudoval Státní reálnou školu v Karlíně, následně se rozhodl pro armádní kariéru. V letech 1896–1900 vychodil vídeňskou Kadetní školu dělostřelectva a poté sloužil čtyři roky u zdejšího pevnostního dělostřeleckého pluku č. 1 v hodnosti poručíka. V roce 1909 z armády odešel, v Bruselu absolvoval kurz koloniální služby a následně pět let sloužil v Belgickém Kongu. Účastnil se několika výprav proti zdejším domorodcům, v roce 1913 působil ve funkci vrchního správce sektoru Likame a od Belgičanů za své služby obdržel několik vyznamenání. V létě 1914 odjel na dovolenou do Čech, kde ho zastihlo vypuknutí války. Byl mobilizován a stal se velitelem dělostřelectva jedné z pevnůstek pevnosti Přemysl. Pevnost byla již 16. září 1914 oblehnuta ruskými jednotkami, ale Rakušanům se podařilo pevnost 11. října osvobodit. Podruhé Přemysl Rusové oblehli 9. listopadu. Všechny snahy o vysvobození města tentokrát selhaly, a když obráncům došly zásoby a začaly se šířit nemoci, celá posádka 22. března 1915 kapitulovala. Mezi více jak 100 000 rakousko-uherskými zajatci byl i nadporučík Kadlec. V červnu 1916 vstoupil do čs. legií, zprvu ale působil u Svazu čs. spolků na Rusi. V červnu 1917 mu byla přiznána hodnost

štábní kapitán a byl zařazen k 7. čs. střeleckému pluku. Zde se brzy stal velitelem III. praporu. Od ledna do března 1918 přednášel taktiku pěchoty v důstojnickém kurzu velitelů rot a praporů v Pripjatině. Během bitvy u Bachmače byl 10. března 1918 lehce zraněn do hlavy u železniční stanice Doč. Čechoslováci ale porazili útočící Němce a mohli ustoupit z Ukrajiny. Ač zraněný, Kadlec nadále zůstal u svého pluku ve funkci zástupce velitele a podílel se na evakuaci do Vladivostoku. Když vypuklo nepřátelství s bolševiky, byli Kadlecovi muži jako jedni z prvních v boji. Již 25. května 1918 obsadili město a stanici Mariinsk, vzápětí byli ale obklíčeni. Dokázali se bránit dvacet dní, než je osvobodily další čs. oddíly. V létě byl povýšen na plukovníka, stal se velitelem celého 7. čs. pluku a následně i všech čs. vojsk nastupujících od východu Vladivostoku. Jeho muži ovládli bajkalské tunely a město Čita. V září se stal velitelem Velitelství Dálný východ ve Vladivostoku.

V listopadu 1918 byl ustanoven velitelem rumunských dobrovolnických jednotek. V ruských zajateckých táborech samozřejmě nebyli jen Češi a Slováci, ale i další národy Rakousko-Uherska a mnoho z nich chtělo bojovat za svobodu. Rakouští Srbové se tak již v roce 1916 stali základem srbské dobrovolnické jednotky v Oděse. V zajetí byli ale i Poláci, Italové či Rumuni z Uher. A čs. legie se podílely na orga-

nizaci jejich oddílů. Po ukončení výcviku odjel Kadlec s Rumuny na frontu, kde se od května 1919 do ledna 1920 podíleli na ochraně Transsibiřské magistrály a vedli si velmi dobře. Následně v lednu a únoru 1920 úspěšně velel všem stahujícím se vojskům z magistrály. V červnu 1920 se rumunské jednotky zcela osamostatnily a vydaly se na cestu domů. S jejich prvním transportem z Vladivostoku oplul i plk. Kadlec se svou ruskou manželkou. Do rumunské Konstanty dorazili 5. července 1920 a po přehlídce před rumunským králem Ferdinandem I. se vrátil domů. Pokračoval v armádní kariéře, v lednu 1921 se stal velitelem 10. pěší divize na Slovensku, v září 1931 byl přeložen do Olomouce do čela 7. divize, to již měl hodnost divisní generál. V roce 1935 krátce velel IV. sboru a v letech 1935–1937 byl v čele Zemského vojenského velitelství v Brně. V armádních kruzích byl ale neoblíbený, byť po odborné stránce byl na velké úrovni. V květnu 1937 byl povýšen na armádního generála a v srpnu přeřazen do výslužby. Poté již nebyl nikdy do služby povolán, ani během mobilizace v roce 1938, ani během reorganizace po 2. světové válce. Žil v ústraní v Brně, po únorovém převratu roku 1948 si na něj ale vzpomněli komunisté. Musel se vystěhovat ze své vily a v roce 1950 byl degradován na vojína. Jeden z nejúspěšnějších čs. velitelů na Sibiři tak zemřel v chudobě a úplném zapomnění...

Eduard Kadlec

Obrněný vlak rumunského divizionu (po reorganizaci asi 2 000 mužů pod velením čs. plk. Kadlece), který působil na magistrále v oblasti kolem stanice Kym. Léto 1919.

Josef Šnejdárěk armádní generál

*2. dubna 1875 Napajedla,
Rakousko-Uhersko
†13. května 1945 Casablanca, Maroko

Po smrti matky byl vychováván v Jičíně a od mládí měl dobrodružnou povahu. Ve 13. letech utekl z domova, protože se chtěl stát pašou a zamířil do Turecka. Dostal se až do Terstu, kde si ho vyzvedl strýc. V letech 1891–1895 vychodil pěchotní kadetní školu v Praze a sloužil v rakousko-uherské armádě. Opět se ale projevila jeho dobrodružná povaha. V létě 1896 se během dovolené zapojil do řecko-turecké války, za což dostal 30. denní domácí vězení. Ještě téhož roku opustil armádu a cestoval. Když mu došly finance, vstoupil v lednu 1899 do francouzské Cizinecké legie. Zúčastnil se bojů v Alžírsku, Maroku a na Sahaře a projevil velkou statečnost a velitelské schopnosti. V letech 1906–1907 vystudoval prestižní vojenskou školu v St. Maixent a byl povýšen na poručíka. Celkem se v Africe účastnil 17. vojenských tažení. Do 1. světové války vstoupil jako velitel pochodového pluku domorodých střelců Marocké divize. Opět prokázal velkou statečnost a již v září byl povýšen na kapitána, vyznamenán Řádem česné legie, ale také zraněn. Po uzdravení se stal velitelem jed-

notky složené z beduínských dobrovolníků, která byla součástí 4. pluku alžírských střelců. Na frontě se setkal s rotou Nazdar a bojoval také u Arrasu, kde byl opět zraněn. Po vyléčení se vrátil na frontu a bojoval v Champagni, v ofenzívě na Sommě a 31. října 1917 byl potřetí zraněn. Po vyléčení byl v listopadu 1917 přidělen Čs. národní radě jako styčný důstojník francouzského Ministerstva války. Podílel se na náboru dobrovolníků, výstavbě čs. jednotek a stal se pobočníkem velitele 21. čs. střeleckého pluku.

Po návratu do Československa byl v lednu 1919 povýšen na podplukovníka a stal se velitelem čs. vojsk na Těšínsku. Po vypuknutí bojů s Poláky prokázal velkou iniciativnost a válečné umění, když polské síly rychle zatlačil až k řece Visle. Následně působil u mezispojenecké komise pro Těšínsko ve Varšavě, které určila hranici v této sporné oblasti. V té době se již bojovalo s Maďarskem na jižním Slovensku. Čs. armádě se zde moc nedařilo, proto sem byl v červnu vyslán a ujal se 2. divize. Během týdne provedl reorganizaci a zahájil útočné operace. Podařilo se mu prolomit maďarské pozice, dobýt Zvolen a Banskou Štiavicu, ale další postup zastavilo vyhlášení příměří. Přesto si dobyl velké renomé a stal se skutečnou legendou. Následně se

stal vojenským velitelem Prahy, kde se podílel na potlačení akcí levicových bojůvek. Následně stoupal po hodnostním žebříčku a zastával mnoho důležitých velitelských funkcí. V roce 1927 byl povýšen na divizního generála, vystoupil z francouzské armády, stal se čs. státním občanem (za předchozí službu v Cizinecké legii získal občanství francouzské) a byl velitelem Zemského vojenského velitelství v Košicích, od roku 1932 zastával stejnou pozici v Bratislavě. Opět projevil velkou iniciativu a na Slovensku byl velmi oblíben. Když se v roce 1933 stal velitelem čs. armády gen. Krejčí, došlo mezi důstojníky ke sporu o koncepci armády. To vedlo k tomu, že byl Šnejdárěk na konci roku 1934 odeslán do penze. To se ale nelíbilo jemu, veřejnosti a části politiků, protože Šnejdárěk patřil k nejznámějším a nejpopulárnějším čs. vojákům. Až po zásahu prezidenta Masaryka odešel v červenci 1935 do důchodu. Byl však aktivní v řadě branných organizací, v říjnu 1938 se stal velitelem Národních střeleckých gard.

Po rozpadu republiky odešel do Francie a po vypuknutí války pomáhal díky svým kontaktům ve francouzské armádě s organizací čs. armády v exilu. Po pádu Francie odjel do Maroka, kde žil v ústraní.

Josef Šnejdár

Kapitán Josef Šnejdárka ve své kanceláři
plukovního pobočníka 21. čs. střeleckého pluku

Výzbroj a výstroj

PRACOVNÍ LIST I

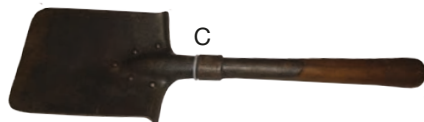
- 1 Na obrázcích je vyobrazeno několik částí z výzbroje a výstroje. Pojmenujte je:

A

B

C

D

A

B

C

D

Počet bodů:

4

- 2 Zhlédněte video a porovnejte výstroj legionářů.
Určete, o jakého legionáře se jedná (ruský, francouzský, italský):

A

B

C

Počet bodů:

3

- 3 Ve dvojici vytvořte či vyhledejte definici pojmů:

STEJNOKROJ:

PLYNOVÁ MASKA:

SUMKA:

IDENTIFIKAČNÍ ZNÁMKA:

Počet bodů:

4

- 4 Vpravo na obrázku vidíte ruského legionáře.
Vymyslete k tomuto obrázku krátký příběh:

Počet bodů:

3

Body celkem:

14

Výzbroj a výstroj

ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU I

- 1 Na obrázcích je vyobrazeno několik částí z výzbroje a výstroje. Pojmenujte je:

A **Náboje** B **Puška** C **Polní lopatka** D **Lžíce a kotlík**

Počet bodů: 4 / 4

- 2 Zhlédněte video a porovnejte výstroj legionářů.
Určete, o jakého legionáře se jedná (ruský, francouzský, italský):

A **Francouzský legionář** B **Ruský legionář** C **Italský legionář**

Počet bodů: 3 / 3

tmavomodrý vojenský plášť, na
limci červené číslo jedna (označení
pluku), červené kalhoty, červeno-
modrá čepice (képi) s vyšíтым
symbolem – červený hořící granát

zeleno-šedá uniforma, čepice
(furážka) s červeno-bílou kokardou
(stužkou), důstojník má žluté
nárameníky (pogony), legionář
vycházející jako první má přes
ramena sumku (brašnu na náboje)

šedo-zelená uniforma s pláštěm,
sumkami a nožem, zeleno-šedý
klobouk s červeno-bílou kokardou

- 3 Ve dvojici vytvořte či vyhledejte definici pojmů:

STEJNOKROJ: **Jednotný oděv užívající stejná zájmová či vojenská skupina**

PLYNOVÁ MASKA **Maska chrání obličej před toxickými plyny**

SUMKA: **Pouzdro na náboje či granáty**

IDENTIFIKAČNÍ ZNÁMKA: **Kovová známka (plíšek) sloužící k identifikaci vojáka**

Počet bodů: 4 / 4

- 4 Vpravo na obrázku vidíte ruského legionáře.
Vymyslete k tomuto obrázku krátký příběh:

Na obrázku vidíme čs. legionáře v Rusku. Jedná se
o obrázek O. Matouška, který zachytil noční službu ve
vlaku. Tmu lze vysvětlit šerem, slabým světlem a tmavou
barvou. Legionář sedí u stolu, listuje dokumenty a přitom
sleduje okolí vlaku. Na stole má hrnek a za vojákovými
zády stojí kamna.

Počet bodů: 3 / 3

Anotace:	Pracovní list slouží k seznámení s výzbrojí a výstrojí československých legionářů. Je tvořen obrazovým a audiovizuálním materiálem, a tak se žáci mj. seznámí s i výtvarnou tvorbou legionářů. Pracovní list je mezipředmětově propojen s českým jazykem, výtvarnou výchovou a občanskou naukou.
Klíčová slova:	Československé legie, výzbroj a výstroj, výtvarný projev legionářů
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (6. až 9. ročník)
Časová náročnost:	45 minut
Organizace pracovní činnosti:	1 V prvním cvičení žáci připisují k obrázkům názvy jednotlivých částí výzbroje. Cvičení proběhne bez zásahu učitele. (Učitel si zatím připraví ukázkou pro následující cvičení.) 2 K dalšímu cvičení žákům přehraje dvakrát video bez zvuku: Československé legie 1914–1920 z portálu YouTube.com. Žáci zpracují otázky po jednotlivých úsecích: A: 4:35–5:14, B: 8:30–9:00, C: 17:00–17:16 3 Ve třetím cvičení žáci definují pojmy (ve dvojici). Mohou využít encyklopedie, slovníky či internet. 4 Poslední cvičení vypracují žáci samostatně. Cvičení lze využít v hodině, ale je nutné vymezit větší časový úsek.
Evaluace aktivity:	Učitel může zkontrolovat zpracované PL s žáky po vyplnění nebo řeší zadané úkoly průběžně. Popřípadě je možné se vracet k textu, videu apod.
Pomůcky:	Psací potřeby, video Československé legie 1914–1920 , popř. encyklopedie, internet, slovník.
Rozvíjené klíčové kompetence:	Kompetence k učení, kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák rozezná a popíše výzbroj a výstroj čs. legionářů. Žák vysvětlí důležitost činnosti čs. legionářů, i když museli k dosažení cílů použít zbraně. Žák si popíše klady a zápory válečných konfliktů. Žák pracuje s pracovním listem a doprovodným videem. Žák zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

1 Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky:

„... v zákopech postupujeme vpravo, asi směrem k Mohyle. Má půlrota jde zákopy, já zpočátku s ní, ale brzy je mi to pomalé, a proto vyskakují na zákopy a v prostoru mezi první a druhou linií jdu rychleji. Padlí leželi v zákopech i na nich. Jeden náš padlý, jak jsem jej v rychlosti spatřil, se mi zdál povědomý. Ležel těsně před překážkami druhé linie rakouské, obličejem k zemi, u náspu spojovací chodby. Puška ležela opuštěna stranou. Levou rukou se držel za čelo. Až po čtrnácti dnech jsem si uvědomil, že to byl můj bratr František z druhé rot, když jsem se určitě dověděl, že padl. Připomněl jsem si též, jak byl před útokem tesklivý, upamatoval jsem se na dlouhý a bolestný jeho pohled, když mne mýjel ráno 2. července na cestě k ‚Marusje‘. Cítil jsem jeho stisknutí ruky.“

„Dělostřelectvo hučí na obou stranách. Do zákopů, nad ně a kolem nich padá železo. Kuličky šrapnelů se sypou jako hrách. Granáty zvoní ve vzduchu. Rvou na zemi zelený koberec, trhají drátěné překážky, zavalují zákopy. Jejich střepiny bzučí jako rozdrážděný roj. Rvou lidská těla, metají vysoko dříví úkrytů a hnáty bojovníků. Je devět. Vyrážíme. Mezi prvními Frantík Kutlvašrů. Naposledy. Rána do čela. Jeho předtucha se tak brzy splnila. Nemohu mu odebrat fotografie a ostatní věci a odevzdat je. Není čas. Kupředu!“ Tak padl v prvních minutách bitvy střelec František Kutlvašr.

A O čem ukázky vypovídají (stručně shrňte)?

B Obě ukázky poukazují na konkrétního střelce. O koho se jedná?

C Popište bitevní vřavu. Jak na vás působí popis bitvy?

D S kterou osobností a historickou událostí je spojeno jméno F. Kutlvašera?

Počet bodů:

4

2 Zhlédněte video a napište důvody vstupu vojáka do československých legií:

Počet bodů:

3

3 Zahrajte si na historika. Vyhledejte, zda vaši předkové sloužili v československých legiích nebo vypátrejte legionáře (jeho potomky) ve svém okolí. Výsledky hledání představte spolužákům (Pomocné webové stránky: www.legie100.com/krev-legionare/ a www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase/):

Počet bodů:

3

Body celkem:

9

1 Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky:

„... v zákopech postupujeme vpravo, asi směrem k Mohyle. Má půlrota jde zákopy, já zpočátku s ní, ale brzy je mi to pomalé, a proto vyskakují na zákopy a v prostoru mezi první a druhou linií jdu rychleji. Padlí leželi v zákopech i na nich. Jeden náš padlý, jak jsem jej v rychlosti spatřil, se mi zdál povědomým. Ležel těsně před překážkami druhé linie rakouské, obličejem k zemi, u náspu spojovací chodby. Puška ležela opuštěna stranou. Levou rukou se držel za čelo. Až po čtrnácti dnech jsem si uvědomil, že to byl můj bratr František z druhé rot, když jsem se určitě dověděl, že padl. Připomněl jsem si též, jak byl před útokem tesklivý, upamatoval jsem se na dlouhý a bolestný jeho pohled, když mne mýjel ráno 2. července na cestě k „Marusje“. Cítil jsem jeho stisknutí ruky.“

„Dělostřelectvo hučí na obou stranách. Do zákopů, nad ně a kolem nich padá železo. Kuličky šrapnelů se sypou jako hrách. Granáty zvoní ve vzduchu. Rvou na zemi zelený koberec, trhají drátěné překážky, zavalují zákopy. Jejich střepiny bzučí jako rozdrážděný roj. Rvou lidská těla, metají vysoko dříví úkrytů a hnáty bojovníků. Je devět. Vyrážíme. Mezi prvními František Kutlvašrů. Naposledy. Rána do čela. Jeho předtucha se tak brzy splnila. Nemohu mu odebrat fotografie a ostatní věci a odevzdat je. Není čas. Kupředu!“ Tak padl v prvních minutách bitvy střelec František Kutlvašr.

A O čem ukázky vypovídají (stručně shrňte)? **Ukázky popisují útok československých legionářů**

v bitvě u Zborova. Dočteme se popis padlého československého vojáka před druhou linií.

B Obě ukázky poukazují na konkrétního střelce. O koho se jedná? **Jedná se o Františka Kutlvašra.**

C Popište bitevní vřavu. Jak na vás působí popis bitvy? **V bitvě je slyšet střelba dělostřelectva a granátů, vzduchem létají šrapnely a kulky. Všude je mnoho zraněných. V této situaci legionáři útočí.**

D S kterou osobností a historickou událostí je spojeno jméno F. Kutlvašera? **Karel Kutlvašr (velitel rot v bitvě u Zborova, velitel povstaleckých jednotek v Praze při květnovém povstání 1945).**

Počet bodů:

4 / 4

2 Zhlédněte video a napište důvody vstupu vojáka do československých legií:

Voják se těší, až bude žít a pracovat v novém svobodném československém státě.

Učitelé využijí video **Československé legie 1914–1920**; 5:14–5:40

Počet bodů:

3 / 3

3 Zahrajte si na historika. Vyhledejte, zda vaši předkové sloužili v československých legiích nebo vypátrejte legionáře (jeho potomky) ve svém okolí. Výsledky hledání představte spolužákům (Pomocné webové stránky: www.legie100.com/krev-legionare/ a www.vuapraha.cz/fallensoldierdatabase/):

Počet bodů:

3 / 3

Body celkem:

9 / 9

Anotace:	Pracovní list slouží k rozvíjení kritického myšlení a k zamyšlení se historickou rolí čs. legionářů. Zároveň má motivační funkci – vyhledání legionářů mezi vlastními předky (pomocí webových odkazů). Mezipředmětově je pracovní list propojen s českým jazykem, literaturou a občanskou výchovou.
Klíčová slova:	Československé legie, ORAL history, ruská fronta, rodokmen
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (6. až 9. ročník)
Časová náročnost:	60 minut
Organizace pracovní činnosti:	1 Žáci si přečtou dané úryvky a zodpoví otázky. Pro formulaci odpovědí mohou využít slovníky, encyklopedie či internet. Následně zhlédnou dvakrát video Československé legie 1914–1920 na webových stránkách www.youtube.com v čase 5:14 – 5:40. 2 Žáci mají zaznamenat důvody, proč muži vstupovali do československých legií. 3 Poslední úkol je zaměřen na samostatnou práci žáků (možnost využít jako domácí úkol či práci v počítačové učebně).
Evaluace aktivity:	Učitel může kontrolovat zpracované PL s žáky po vyplnění nebo řeší zadané úkoly průběžně a může se vracet k textu, videu apod.
Pomůcky:	Psací potřeby, slovníky, encyklopedie, počítače, video z YouTube.
Rozvíjené klíčové kompetence:	Kompetence k učení, kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čs. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák vysvětlí pojem národ, národní cítění. Deníky a korespondence. Žák zdůvodní důležitost spolupráce v boji proti bezpráví a popíše klady a zápory válečných konfliktů. Žák vysvětlí mezigenerační vztahy v rodině a důležitost předků. Četbou se žák orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje.

1 Přečtěte si následující ukázkou a odpovězte na otázky:

„Poslušně hlásím, pane majore,“ odpověděl Švejk, „že inženýrem nejsem, ale ordonancí 11. marškumpanie 91. regimentu. Upadl jsem do našeho zajetí. To se stalo takhle, pane majore...“

„Cože?“ zařval major Wolf.

„Poslušně hlásím, pane majore, že se to má takhle...“

„Vy jste Čech,“ řval dál major Wolf. „Vy jste se převlékl do ruské uniformy.“

„Poslušně hlásím, pane majore, že to všechno úplně souhlasí. Já jsem opravdu rád, že pan major se hned vžil do mé situace. Možná, že už naši někde bojují, a já bych tady zbytečně proflákal celou vojnu. Abych jim to, pane majore, ještě jednou popořadě vysvětlil.“

„Dost,“ řekl major Wolf a zavolal na dva vojáky s rozkazem, aby ihned toho muže odvedli na hauptvachu, a sám ještě s jedním důstojníkem ubíral se pomalu za Švejkem, přičemž rozhazoval v rozhovoru s důstojníkem rukama. V každé jeho větě bylo něco o českých psech a zároveň z jeho řeči vycitoval druhý důstojník velkou radost majorovu, že svým bystrozrakem objevil jednoho z těch ptáčků, o jejichž velezrádné činnosti za hranicemi vydávány byly již po kolik měsíců velitelům vojenských částí tajné rezerváty, že totiž je zjištěno: jak někteří přeběhlíci od českých regimentů, zapomínajíce na svou přísahu, vstupují do řad ruského vojska a slouží nepříteli, prokazujíce mu zejména platné vyzvědačské služby.

A Jak na základě úryvku vnímáte českého vojáka? Chce se mu do boje?

B Ve které části úryvku se poukazuje na československé legionáře?

C Vysvětlete pojem „švejkovina“.

D Porovnejte postavu Švejka s postavou československých legionářů.

Počet bodů:

4

2 Zhlédněte video a odpovězte správně na výroky o československých legionářích:

Nacistický a komunistický režim pravdivě informovaly o legiích.

ANO / NE

Legionáři neovlivnili vznik nového československého státu.

ANO / NE

Legionáři pomohli v bitvách 1. světové války.

ANO / NE

Na Sibiři byli legionáři přepadáváni různými skupinami.

ANO / NE

Legionáři chtěli v Rusku zůstat a svrhnout bolševický režim.

ANO / NE

Morálka legionářů nebyla vždy vysoká.

ANO / NE

Carský poklad legionáři nepředali.

ANO / NE

Počet bodů:

7

3) Ve skupinách vymyslete a napište příběh legionáře (Navrhovaná témata: vstup do legií, přátelství, boj na frontě, cesta vlakem po Transsibiřské magistrále, návrat domů, stesk po domově, carský poklad):

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Počet bodů:

6

4 Zhlédněte video a vyhledejte možné pohledy nacistického a komunistického režimu na československé legie. V čem se liší?:

Počet bodů:

Body celkem:

20

1 Přečtěte si následující ukázkou a odpovězte na otázky:

„Poslušně hlásím, pane majore,“ odpověděl Švejk, „že inženýrem nejsem, ale ordonancí 11. marškumpanie 91. regimentu. Upadl jsem do našeho zajetí. To se stalo takhle, pane majore...“

„Cože?“ zařval major Wolf.

„Poslušně hlásím, pane majore, že se to má takhle...“

„Vy jste Čech,“ řval dál major Wolf. „Vy jste se převlékl do ruské uniformy.“

„Poslušně hlásím, pane majore, že to všechno úplně souhlasí. Já jsem opravdu rád, že pan major se hned vžil do mé situace. Možná, že už naši někde bojují, a já bych tady zbytečně proflákal celou vojnu. Abych jim to, pane majore, ještě jednou popořadě vysvětlil.“

„Dost,“ řekl major Wolf a zavolal na dva vojáky s rozkazem, aby ihned toho muže odvedli na hauptvachu, a sám ještě s jedním důstojníkem ubíral se pomalu za Švejkem, přičemž rozhazoval v rozhovoru s důstojníkem rukama. V každé jeho větě bylo něco o českých psech a zároveň z jeho řeči vycítil druhý důstojník velkou radost majorovu, že svým bystrozrakem objevil jednoho z těch ptáček, o jejichž velezradné činnosti za hranicemi vydávány byly již po kolik měsíců velitelům vojenských částí tajné rezerváty, že totiž je zjištěno: jak někteří přeběhlíci od českých regimentů, zapomínající na svou přísahu, vstupují do řad ruského vojska a slouží nepříteli, prokazujíce mu zejména platné vyzvědačské služby.

A Jak na základě úryvku vnímáte českého vojáka? Chce se mu do boje? **Českého vojáka můžeme vnímat jakoby porušujícího vojenský řád (převlékání do uniformy nepřítele), ale na druhé straně se jedná o vojáka s odhodláním bojovat za svoji vlast proti nepříteli (i proti přeběhlíkům).**

B Ve které části úryvku se poukazuje na československé legionáře? **„...jak někteří přeběhlíci od českých regimentů, zapomínající na svou přísahu, vstupují do řad ruského vojska a slouží nepříteli, prokazujíce mu zejména platné vyzvědačské služby.“**

C Vysvětlete pojem „švejkovina“. **Například jde o doslovné plnění vojenských rozkazů, i když působí absurdně nebo nechutí bojovat a snaha vymluvit se z vojny. Později došlo k rozšíření významu do podoby jednání, při němž je popírán smysl řádu, disciplíny, jde o negaci odpovědnosti. Ne zcela správně se chápání slova začalo vztahovat i na provádění směšných kousků.**

(učitelé mohou využít odkazu: <http://jazyk-cesky.studentske.cz/2008/11/vejkovina.html>)

D Porovnejte postavu Švejka s postavou československých legionářů. **Legionáři jsou charakterizováni svou oddaností, bojovností a odhodlaností k boji. Švejk je charakterizován komičností, výmluvností a absurditou. Zde lze využít obrázků Švejka od Josefa Lady, které mohou být porovnány s filmovou postavou v podání Rudolfa Hrušínského.**

Počet bodů:

4 / 4

Zdroj: HAŠEK, Jaroslav, *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války. IV. kniha. Pokračování slavného výprasku.*

1. kapitola. Švejk v transportu ruských zajatců, dostupné online (<http://klempera.tripod.com/svejk25.htm>), [citováno k 1. 10. 2017].

2 Zhlédněte video a odpovězte správně na výroky o československých legionářích:

Nacistický a komunistický režim pravdivě informovaly o legiích.	ANO / NE
Legionáři neovlivnili vznik nového československého státu.	ANO / NE
Legionáři pomohli v bitvách 1. světové války.	ANO / NE
Na Sibiři byli legionáři přepadávaní různými skupinami.	ANO / NE
Legionáři chtěli v Rusku zůstat a svrhnout bolševický režim.	ANO / NE
Morálka legionářů nebyla vždy vysoká.	ANO / NE
Carský poklad legionáři nepředali.	ANO / NE

Počet bodů:

7 / 7

- 3 Ve skupinách vymyslete a napište příběh legionáře (Navrhovaná témata: vstup do legií, přátelství, boj na frontě, cesta vlakem po Transsibiřské magistrále, návrat domů, stesk po domově, carský poklad):

Legionáře lze popsat statečností a odhodlaností bojovat za nový samostatný stát ve střední Evropě. Proto neváhal přidat se na stranu nepřítele a vstoupit do legií. I když bojovali na frontě v těžkých podmínkách, všechny spojovalo přátelství. Válka byla delší, než kdokoli předpovídal. Legionářům se nutně stýskalo po domově. Aby se mohli navrátit coby hrdinové do vlasti, museli projít strastiplným dobrodružstvím ruskou krajinou. Přemísťovali se vlaky po Transsibiřské magistrále, aby se probojovali domů.

Počet bodů:

6 / 6

- 4 Zhlédněte video a vyhledejte možné pohledy nacistického a komunistického režimu na československé legie. V čem se liší?:

Oba režimy se zasloužily o to, aby se mnoho skutečností ztratilo pod nánošem času a došlo tak k přepsání historie. Z hrdinských činů se stávaly projevy „švejkovství“. Ani tzv. Třetí republika československá nebyla dobou jejich největší slávy. Vždyť se ani v nové republice nedočkali vřelého uvítání, které jim právem dodnes náleží. Obě diktatury mají mnoho společného. Přístup komunistické totality byl navíc vystupňován bojem legií proti bolševikům.

Učitelé využijí video: Legie 100 VLAK LAST upraveno; 0:00–0:40, 19:40–20:45

„Ze samé podstaty musela totiž komunistická moc považovat legionáře celkově a zejména jejich největší a nejznámější část odboje v Rusku za nepřijatelnou část vojenských tradic. Boj proti ruským bolševikům v době občanské války v Rusku se dal těžko v nových politických podmínkách jen tak přejít....S legiemi byl spojen samozřejmě i státní svátek 28. říjen, den vzniku republiky. Komunisté jej začali připomínat od 28. října 1952 jako den znárodnění, aby tak odstranili připomínku první republiky.“

Pohled nacistů viz ukázka v úkolu 1

Počet bodů:

3 / 3

Zdroj: <http://www.vhu.cz/osudy-legionaru-z-prvni-svetove-valky-v-dobach-te-druhe-i-studene/>

Body celkem:

20 / 20

Anotace:	Pracovní list slouží k rozvoji kritického myšlení žáků a k formování pohledu na legionáře. Je založen především na práci s textem a videem. Mezipředmětově je propojen s českým jazykem a literaturou, občanskou výchovou a mediální výchovou.
Klíčová slova:	Československé legie, český národ, ruské legie, kritické myšlení, předsudky, propaganda.
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).
Časová náročnost:	2x 45 minut (možnost využít pouze některá cvičení, popř. obsáhleji diskutovat na vybraná témata)
Organizace pracovní činnosti:	1 Žáci se po přečtení úryvku z knihy Dobrý voják Švejk zamyslí nad vnímáním českého vojáka v konfrontaci s legionáři. Pokud žáci nerozumí textu, je nutné, aby učitel vysvětlil některé pojmy nebo smysl textu. Žáci mohou pracovat ve dvojicích a použít slovník. Při následné kontrole učitel koordinuje diskusi. 2 Žáci zhlédnou celé video Československé legie 1914–1920 a odpoví na dané výroky ANO / NE. 3 Třetí cvičení je založené na práci ve skupinách. Žáci mohou využít navrhovaná témata. 4 Poslední cvičení je určené do počítačové učebny ve formě skupinové práce.
Evaluace aktivity:	Učitel může buď zkontrolovat zpracované PL s žáky po vyplnění nebo řešit zadané úkoly průběžně (možnost vracet se k textu, videu apod.)
Pomůcky:	Psací potřeby, slovníky, encyklopedie, počítače, video Československé legie 1914–1920 .
Rozvíjené klíčové kompetence:	Kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence pracovní.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čs. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák rozliší dezinformace od pravdy o čs. legiích. Četbou se orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje. Zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

Přes 19. století k Velké válce

PRACOVNÍ LIST IV

- 1 Období modernizace začalo za vlády syna Marie Terezie.
Jak se dotyčný panovník jmenoval?

Počet bodů:

1

- 2 Důsledkem revoluce v roce 1848 bylo zrušení roboty.
Vyhledej význam pojmu „robot“:

Počet bodů:

1

- 3 Období národního obrození v českých dějinách způsobilo mnoho změn. Podněty k mnohým z nich vzešly od vlastenců. Zamyslete se a vyberte, které jmenované osobnosti se mohly setkat:

A JOSEF DOBROVSKÝ A KAREL VI.

B KAREL JAROMÍR ERBEN A LEONARDO DA VINCI

C FRANTIŠEK JOSEF I. A BOŽENA NĚMCOVÁ

Počet bodů:

1

- 4 Prohlédněte si obrázky a napište, co z období 19. století používáme i v současnosti:

A

B

C

Počet bodů:

3

- 5 Jakou rychlostí směla jezdit auta po silnicích na počátku 20. století (před 1. světovou válkou)?

A NEJVÝŠE 50 KM/H

B KOŇSKÉHO KLUSU

C LIDSKÉ CHŮZE

Počet bodů:

1

- 6 Vepište do okének událost a dobu, kdy k ní došlo. Události seřadte chronologicky:

1848

SJEDNOCENÍ NĚMECKA

ZA CÍSAŘE FERDINANDA I.

ZRUŠENÍ ROBOTY

1871

1914

ATENTÁT V SARAJEVU

1867

VZNIK RAKOUSKA-UHERSKA

ZÁŘÍ 1848

Počet bodů:

5

A

B

C

D

E

Přes 19. století k Velké válce

ŘEŠENÍ PRACOVNÍHO LISTU IV

- 1 Období modernizace začalo za vlády syna Marie Terezie.
Jak se dotyčný panovník jmenoval?

Císař Josef II. (vládl v letech 1780–1790)

Počet bodů:

1 / 1

- 2 Důsledkem revoluce v roce 1848 bylo zrušení roboty.
Vyhledej význam pojmu „robot“:

Robot znamenala ve feudálním systému osobní službu sedláků a rolníků majitelům panství; existovaly rozdíly mezi dominikální (panskou) a rustikální (poddanskou) půdou. Roboty (poddanství) byla zrušena patentem o zrušení poddanství ze dne 7. září 1848.

Počet bodů:

1 / 1

- 3 Období národního obrození v českých dějinách způsobilo mnoho změn. Podněty k mnohým z nich vzešly od vlastenců. Zamyslete se a vyberte, které jmenované osobnosti se mohly setkat:

C FRANTIŠEK JOSEF I. A BOŽENA NĚMCOVÁ

Počet bodů:

1 / 1

- 4 Prohlédněte si obrázky a napište, co z období 19. století používáme i v současnosti:

A Muzea, divadla, opery, školy, biografy, úřady, pavlačové domy, kavárny, kulturní život.

B Státoprávní vědomí existence českého státu, boj za autonomii, rozvoj spolkového života, politické elity, hospodářství, vzniká občanská společnost a vnímání národa a národnosti.

C Byl zaveden jednotný čas, který se rozdělil na pracovní a volný čas. Zaveden denní a životní rytmus.

Počet bodů:

3 / 3

- 5 Jakou rychlostí směla jezdit auta po silnicích na počátku 20. století (před 1. světovou válkou)?

B KOŇSKÉHO KLUSU

Počet bodů:

1 / 1

- 6 Vepište do okének událost a dobu, kdy k ní došlo. Události seřadte chronologicky:

A ZÁŘÍ 1848–1848

B ZRUŠENÍ ROBOTY ZA CÍSAŘE FERDINANDA I.

C VZNIK RAKOUSKA-UHERSKA–1867

D SJEDNOCENÍ NĚMECKA–1871

E ATENTÁT V SARAJEVU–1914

Počet bodů:

5 / 5

12 / 12

Anotace:	Pracovní list slouží k přiblížení historického vývoje od revolučního roku 1848 k atentátu na Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu 1914. Žáci na základě aktivit logicky dospějí k závěru, že modernizační proces zahájily již josefínské reformy. V rámci procesu modernizace je zdůrazněno i období národního obrození, zrušení roboty, rakousko-uherské vyrovnání a sjednocení Německa. PL klade důraz i na formování národního cítění a novodobé společnosti s přesahem do společnosti dnešní.	
Klíčová slova:	Josef II., modernizace společnosti, 1848, zrušení roboty, národní obrození.	
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).	
Časová náročnost:	20–25 minut	
Organizace pracovní činnosti:	① – ⑥	Každý žák obdrží vlastní pracovní list (dále jen PL). Učitel vysvětlí průběh práce s PL a způsob zapisování odpovědí. Učitel následně přejde do pozice organizátora a průvodce. K dispozici mají žáci text o období předcházejícím vzniku čs. legií. Žáci se řídí pokyny učitele.
Evaluace aktivity:	Učitel vyhodnocuje zpracované PL s žáky po vyplnění nebo řeší zadané úkoly průběžně (možnost návratu k textu).	
Pomůcky:	Pracovní listy, text o legiích, etymologický slovník nebo internet, psací potřeby.	
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské.	
Cíle a očekávané výstupy:	Žák vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny na našem území a charakterizuje modernizaci společnosti. Žák zasadí utváření moderního českého národa do souvislosti s národními hnutími v jiných zemích Evropy. Žák vysvětlí některé národní tradice (obohacující prvek moderní společnosti). Žák pracuje s pracovním listem, orientuje se v textu a rozlišuje důležité údaje.	

- 1 Zhlédněte video a popište názor rakousko-uherského důstojníka na legionáře:

Počet bodů:

2

- 2 Přečtěte si ukázkou z armádního rozkazu z 22. září 1918.
Jaký je rozdíl mezi zprávou a pohledem rakouského důstojníka ze cvičení 1?

„Na jih od Naga napadly včera za svítání po prudké dělostřelecké přípravě, hlavně plynovými bombami, dva oddíly nepřátelské výšinu 703 na Doss'Altu (...). Neochvějné oddíly šesté divise československé, které uhájily onu posici, se bránily s obdivuhodnou chrabrostí: obchvatný útok byl překažen a odražen oddílem kulometů, vyrazivším ze zákopů (...). Odpoledne dobyly útočné hlídky zpět místa hlídky a tak úplně obnovily původní posici.“

Počet bodů:

2

- 3 Italští legionáři se věnovali také zábavě. Příjemně strávenými chvilkami bylo scházení se u společenských her. Uhodneš, které hry byly nejoblíbenější?

K _ _ Ž _ _ _ Y

K _ _ R _ _ Y

D _ _ _ A _ _ _ O

F _ _ T _ _ _ L

Počet bodů:

4

- 4 Prohlédněte si obraz od Břetislava Bartoše a vytvořte příběh, který přiblíží zobrazenou situaci:

Počet bodů:

3

Body celkem:

11

- 1 Zhlédněte video a popište názor rakousko-uherského důstojníka na legionáře:

Podle rakouského důstojníka se Češi bránili zoufale, legionářský důstojník se v zajetí zastřelil, ostatní byli pobiti bodáky nebo šavlemi, pět zbylých vojáků bylo zajato a popraveno.

Počet bodů:

2	/	2
---	---	---

Zdroj: video *Československé legie 1914–1920*; čas 17:55–18:35.

- 2 Přečtěte si ukázkou z armádního rozkazu z 22. září 1918.
Jaký je rozdíl mezi zprávou a pohledem rakouského důstojníka ze cvičení 1?

„Na jih od Naga napadly včera za svítání po prudké dělostřelecké přípravě, hlavně plynovými bombami, dva oddíly nepřátelské výšinu 703 na Doss'Altu (...). Neochvějně oddíly šesté divise československé, které uhájily onu posici, se bránily s obdivuhodnou chabrostí: obchvatný útok byl překažen a odražen oddílem kulometů, vyrazivším ze zákopů (...). Odpoledne dobyly útočné hlídky zpět místa hlídky a tak úplně obnovily původní posici.“

Československá divize se statečně bránila, i když byla napadena dělostřelectvem protivníka.

Legionáři strategické místo dobyli zpět a na úkor nepřítele obnovili své pozice. Tato zpráva je opačným pohledem na tutéž věc oproti zprávě rakouského důstojníka.

Počet bodů:

2	/	2
---	---	---

- 3 Italští legionáři se věnovali také zábavě. Příjemně strávenými chvílkami bylo scházení se u společenských her. Uhodneš, které hry byly nejoblíbenější?

K U Ž E L K Y

K A R T Y

D I V A D L O

F O T B A L

Počet bodů:

4	/	4
---	---	---

- 4 Prohlédněte si obraz od Břetislava Bartoše a vytvořte příběh, který přiblíží zobrazenou situaci:

Obraz Břetislava Bartoše, spoluzakladatele Sboru, je označován „Za svobodu“. Na romanticko-historizujícím obraze zachytil čtyři mužské postavy, a to Čecha, Moravana, Slezana a Slováka, kteří s červenobílým praporem a se zbraní v ruce zahájili boj proti R-U. Postavy ztvárňují předáky Sboru – (zleva) Logaje, Juru, Vochoče ml. a Čapka. Obraz byl slavnostně odhalen o Velikonocích 1917 v táboře Santa Maria.

Počet bodů:

3	/	3
---	---	---

Anotace:	Pracovní list k italským legiím slouží pro detailní přiblížení působení legionářů v Itálii. Žáci mají dospět k cíli, kdy si osvojí různý pohled na tutéž skutečnost a kulturní život v zajateckých táborech. Pracovní list je mezipředmětově propojen s občanskou výchovou (vyzdvihnutí národních ideálů), českým jazykem (práce s texty v písemné a mluvené formě) a výtvarnou výchovou (kulturní působení legií mimo frontu).
Klíčová slova:	Doss'Alto, volný čas legií v táborech, B. Bartoš.
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).
Časová náročnost:	25 minut (individuální odlišnosti hrozí v případě, že by vyučující využil pouze některá cvičení, popř. chtěl obsáhleji debatovat na vybraná témata)
Organizace pracovní činnosti:	1 – 4 Každý žák obdrží vlastní pracovní list (dále jen PL). Učitel vysvětlí průběh práce s PL a způsob zapisování odpovědí. Učitel následně přejde do pozice organizátora a průvodce. K dispozici mají žáci text o čsl. legiích a video věnované legiím. Žáci se řídí pokyny učitele.
Evaluace aktivity:	Učitel může buď projít zpracované PL s žáky po vyplnění posledního úkolu, nebo řešit zadané úkoly průběžně. Popřípadě se může vrátet k textu, videu apod.
Pomůcky:	Pracovní listy, text o legiích, video Československé legie 1914–1920 , tužka na psaní.
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čsl. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák vnímá důležitost spolupráce v boji proti bezpráví a zároveň si uvědomuje klady a zápory válečných konfliktů. Žák pracuje s pracovním listem. Četbou se orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje. Zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

1 Vyluštěte křížovku:

A Místo atentátu na Františka Ferdinanda d'Este v roce 1914.

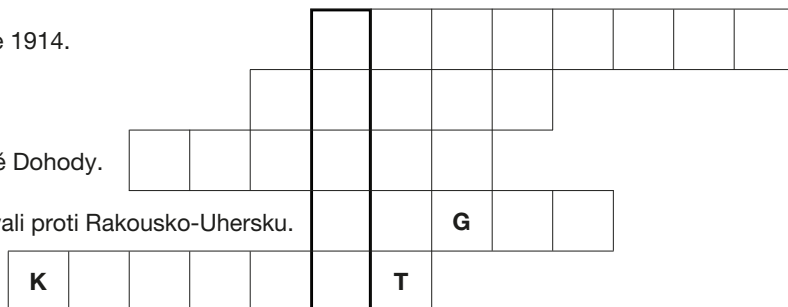
B Poslední habsburský císař u nás.

C Země, která vstoupila do války v roce 1915 na straně Dohody.

D Označení československých dobrovolníků, kteří bojovali proti Rakousko-Uhersku.

E Český zahraniční ...

(centrum zahraničního odboje z roku 1915)

Velitelem roty Nazdar byl francouzský důstojník Marie Léon Joseph

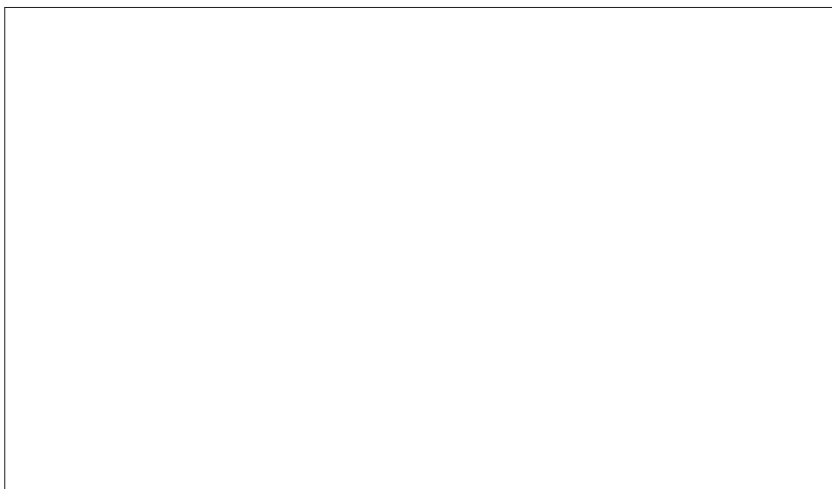
--	--	--	--	--

Počet bodů:

	/	5
--	---	---

2 Rota Nazdar se vyznačovala vlastním praporkem. Namaluj tento praporek podle jeho popisu:

Praporek byl vyroben z červené látky. Obvod praporku lemovala stříbrná šňůrka s trásněmi. Na látce se vyjímá český lev s korunkou. Legionáři ho často připevňovali na pušku k hlavní nebo bodáku.

Počet bodů:

	/	3
--	---	---

3 Rota Nazdar byla součástí praporu, jehož označení zjistíš vyluštěním písmena napsaného azbukou: Ы

ROTA NAZDAR BYLA SOUČÁSTÍ PRAPORU:

Počet bodů:

	/	1
--	---	---

4 O čem byl dopis odeslaný francouzským legionářem mamince?

Počet bodů:

	/	1
--	---	---

Body celkem:

	/	10
--	---	----

1 Vyluštěte křížovku:

A Místo atentátu na Františka Ferdinanda d'Este v roce 1914.

B Poslední habsburský císař u nás.

C Země, která vstoupila do války v roce 1915 na straně Dohody.

D Označení československých dobrovolníků, kteří bojovali proti Rakousko-Uhersku.

E Český zahraniční ...

(centrum zahraničního odboje z roku 1915)

			S	A	R	A	J	E	V	O
		K	A	R	E	L				
I	T	Á	L	I	E					
			L	E	G	I	E			
K	O	M	I	T	É	T				

Velitelem roty Nazdar byl francouzský důstojník Marie Léon Joseph

S	A	L	L	É
---	---	---	---	---

Počet bodů:

5	/	5
---	---	---

2 Rota Nazdar se vyznačovala vlastním praporkem. Namaluj tento praporek podle jeho popisu:

Praporek byl vyroben z červené látky. Obvod praporku lemovala stříbrná šňůrka s třásněmi. Na látce se vyjímá český lev s korunkou. Legionáři ho často připevňovali na pušku k hlavní nebo bodáku.

Učitelé využijí video **Legie 100 školy**, čas 5:50–6:25

Počet bodů:

3	/	3
---	---	---

3 Rota Nazdar byla součástí praporu, jehož označení zjistíš vyluštěním písmena napsaného azbukou: Ц

ROTA NAZDAR BYLA SOUČÁSTÍ PRAPORU: C

Počet bodů:

1	/	1
---	---	---

4 O čem byl dopis odeslaný francouzským legionářem mamince?

Učitelé využijí video **Československé legie 1914–1920**, čas 5:15–5:40

Počet bodů:

1	/	1
---	---	---

Body celkem:

10	/	10
----	---	----

Anotace:	Pracovní list k rotě Nazdar ve Francii slouží pro detailní přiblížení působení legionářů na francouzském území. Žáci mají dospět k cíli, kdy si osvojí postavení roty v rámci československých legií a vlastním úsilím zjistí vnitřní provázanost s Velkou válkou. Pracovní list je mezipředmětově propojen s občanskou výchovou (vyzdvihnoutí národních ideálů), českým jazykem (práce s texty v písemné a mluvené formě) a výtvarnou výchovou (kreslení praporku). U cvičení č. 3 může učitel odkázat na působení československých legií v Rusku, kde se používá azbuka.
Klíčová slova:	Rota Nazdar, prapor roty Nazdar, Marie L. J. Sallé, prapor „C“.
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).
Časová náročnost:	25 minut (individuální odlišnosti hrozí v případě, že by vyučující využil pouze některá cvičení, popř. chtěl obsáhleji debatovat na vybraná témata)
Organizace pracovní činnosti:	1 – 4 Každý žák obdrží vlastní pracovní list (dále jen PL). Učitel vysvětlí průběh práce s PL a způsob zapisování odpovědí. Učitel následně přejde do pozice organizátora a průvodce. K dispozici mají žáci text o československých legiích a video věnované legiím. Žáci se řídí pokyny učitele.
Evaluace aktivity:	Učitel může buď projít zpracované PL s žáky po vyplnění posledního úkolu, nebo řešit zadané úkoly průběžně. Popřípadě se může vrátet k textu, videu apod.
Pomůcky:	Pracovní listy, text o legiích, video Československé legie 1914–1920 , tužka na psaní.
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čsl. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák vnímá důležitost spolupráce v boji proti bezpráví a zároveň si uvědomuje klady a zápory válečných konfliktů. Žák pracuje s pracovním listem. Četbou se orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje. Zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

1 Doplně cvičení pomocí slov níže:

„Při takových manévrech jsme si vařili vždy sami; každý dostal _____, maso s rýží i _____ (ale tu jsme si musili natrhat sami, když jsme šli kolem zahrádky), kousek sýra nebo _____, po obědě půl litru vína a _____ Rota Nazdar měla svou vlastní kuchyni s českými _____ a s českou _____.“

KUCHAŘI	KÁVU	POLÉVKU	ZELENINU	ZAVAŘENINU	STRAVOU
---------	------	---------	----------	------------	---------

Počet bodů: / 6

2 Rozhodni ANO / NE:

Na lodích chodili legionáři většinou v plavkách.	ANO / NE
Vojáci neprali oblečení v mořské vodě.	ANO / NE
Na palubě lodí byly zbudovány bazény k osvěžení.	ANO / NE
Na lodi President Grant mohli vojáci vstávat v deset hodin.	ANO / NE
V ubytovacím prostoru se nesmělo kouřit ani jíst.	ANO / NE
Vojáci se stravovali v jídelně společně s důstojníky.	ANO / NE

Počet bodů: / 6

3 Ve dvojici vytvořte či vyhledejte definici pojmů:

KAŠEVAR:	BAKLÁŠKA:
GULÁŠKANÓN:	TĚPLUŠKA:
BŘÍZA:	JAZYK:
EŠALONY:	ŠTĚKAČKA:

Počet bodů: / 8

4 Prohlédněte si obě fotografie a popište, co zachycují:

Počet bodů: 2 / 2

Body celkem: / 22

1 Doplně cvičení pomocí slov níže:

„Při takových manévrech jsme si vařili vždy sami; každý dostal POLÉVKU, maso s rýží i ZELENINU (ale tu jsme si musili natrhat sami, když jsme šli kolem zahrádky), kousek syra nebo ZAVAŘENINU, po obědě půl litru vína a KÁVU. Rota Nazdar měla svou vlastní kuchyni s českými KUCHAŘI a s českou STRAVOU.“

Počet bodů: 6 / 6

2 Rozhodni ANO / NE:

Na lodích chodili legionáři většinou v plavkách. ANO / NE

Vojáci neprali oblečení v mořské vodě. ANO / NE

Na palubě lodí byly zbudovány bazény k osvěžení. ANO / NE

Na lodi President Grant mohli vojáci vstávat v deset hodin. ANO / NE

V ubytovacím prostoru se nesmělo kouřit ani jíst. ANO / NE

Vojáci se stravovali v jídelně společně s důstojníky. ANO / NE

Počet bodů: 6 / 6

Vybrané pasáže vychází ze studie „Cesta do vlasti – Českoslovenští legionáři na světových oceánech v letech 1919–1920“ od Dalibora Váchy v její webové podobě pod názvem „Tak žili a pluli na širých, pustých oceánech“ na stránkách Vojenského historického ústavu. Studie se zabývá anabází návratu legionářů z Ruska zpět do vlasti na palubách zámořských lodí. Srov. Tak žili a pluli na širých, pustých oceánech, Vojenský historický ústav, dostupné online (<http://www.vhu.cz/tak-žili-a-pluli-na-sirych-pustych-oceanech/>).

3 Ve dvojici vytvořte či vyhledejte definici pojmů:

KAŠEVAR: KUCHAŘ

BAKLÁŠKA: ČUTORA

GULÁŠKANÓN: POLNÍ KUCHYNĚ

TĚPLUŠKA: UBYTOVACÍ VAGON

BŘÍZA: PUŠKA

JAZYK: ZAJATEC S CENNÝMI INFORMACEMI

EŠALONY: LEGIONÁŘSKÉ VLAKY

ŠTĚKAČKA: KULOMET

Počet bodů: 8 / 8

4 Prohlédněte si obě fotografie a popište, co zachycují:

Obě fotografie představují **těplušky** – ubytovací vagony pro legionáře. Tyto vagony sloužily k přesunu mužstva. Vozy měly dvojitou podlahu a stěny s dvojí obšívkou, aby odolávaly silným mrazům. Na obou fotografiích

lze vidět interiér vagonu v době odpočinku. Na levé fotografii se jedinci oddávají více aktivitám (psaní dopisu nebo čtení novin), na pravé fotografii se vojáci spíše věnují společné zábavě ((oslava Vánoc, štědrovečerní večeře, odpočinek při společenských hrách).

Počet bodů: 2 / 2

Anotace:	Pracovní list slouží pro detailní přiblížení duševní i materiální hygieny legionářů. Žáci mají dospět k cíli, kdy si osvojí různý pohled na tutéž skutečnost a hygienické způsoby na frontách i v zázemí. Pracovní list je mezipředmětově propojen s občanskou výchovou (hygienické návyky), českým jazykem (práce s texty v písemné a mluvené formě) a mediální výchovou (práce s fotografiemi).
Klíčová slova:	Hygiena, legionářský slang, legionářský vlak, těplušky.
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).
Časová náročnost:	25 minut (individuální odlišnosti hrozí v případě, že by vyučující využil pouze některá cvičení, popř. chtěl obsáhleji debatovat na vybraná témata)
Organizace pracovní činnosti:	① – ④ Každý žák obdrží vlastní pracovní list (dále jen PL). Učitel vysvětlí průběh práce s PL a způsob zapisování odpovědí. Učitel následně přejde do pozice organizátora a průvodce. K dispozici mají žáci text o česko-slovenských legiích a video věnované legiím. Žáci se řídí pokyny učitele.
Evaluace aktivity:	Učitel může buď projít zpracované PL s žáky po vyplnění posledního úkolu, nebo řešit zadané úkoly průběžně. Popřípadě se může vrátet k textu, videu apod.
Pomůcky:	Pracovní listy, text o legiích, video Československé legie 1914–1920 , tužka na psaní.
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čsl. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák vnímá důležitost spolupráce v boji proti bezpráví a zároveň si uvědomuje klady a zápory válečných konfliktů. Žák pracuje s pracovním listem. Četbou se orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje. Zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

- 1** Zjistěte, kdy se odehrála bitva u Zborova.
Vyhledejte na mapě stát, na jehož území se dnes bojiště nachází:

Bitva proběhla dne _____ na území dnešní/ho _____ Počet bodů:

2

- 2** Prohlédněte si obrázek a zjistěte, jaké terénní úpravy prováděli vojáci rakousko-uherské armády u Zborova. Zároveň se zamyslete, proč jsou na fotografii českoslovenští legionáři a nikoli rakouští vojáci:

Počet bodů:

3

- 3** Po zhlédnutí videa napište k bodům jejich spojitost s bitvou:

PORUČÍCI S. ČEČEK A O. HUSÁK: _____
3 500 ČECHOSLOVÁKŮ: _____
4 000 ZAJATCŮ: _____ Počet bodů:

3

- 4** V bitvě bojovaly všechny tři pluky Československé střelecké brigády.
Do jejich čela se u Zborova nepostavil žádný legionář, nýbrž ruský plukovník.
Jeho jméno je ukryto pod jednotlivými číslicemi:

TROJKA = 1 2 3 4 5 6 VLK = 7 8 9 OSKAR = 3 9 5 6 2 NOS = 0 3 9

RUSKÝ PLUKOVNÍK

1	2	3	4	6	0	3	7
---	---	---	---	---	---	---	---

Vjačeslav Platonovič

--	--	--	--	--	--	--	--

 Počet bodů:

1

- 5** Výroční den bitvy u Zborova se zapsal do českých dějin natolik, že byl po 28. říjnu druhým nejvýznamnějším státním svátkem nové republiky. Co se v tento den slavilo?

_____ Počet bodů:

3

Body celkem:

10

- 1 Zjistěte, kdy se odehrála bitva u Zborova.
Vyhledejte na mapě stát, na jehož území se dnes bojiště nachází:

Bitva proběhla dne 2. ČERVENCE 1917 na území dnešní/ho UKRAJINY

Počet bodů: 2 / 2

- 2 Prohlédněte si obrázek a zjistěte, jaké terénní úpravy prováděli vojáci rakousko-uherské armády u Zborova. Zároveň se zamyslete, proč jsou na fotografii českoslovenští legionáři a nikoli rakouští vojáci:

Terénní nerovnosti, R-U vojáci budovali zákopy (zákopový systém) se systémem protipěchotních překážek, ostnatými dráty i kulometnými hnízdy. U Zborova na ruské straně bojovali čs. vojáci.

Zdroj obrázku: VHÚ-VÚA

Počet bodů: 3 / 3

- 3 Po zhlédnutí videa napište k bodům jejich spojitost s bitvou:

PORUČÍCI S. ČEČEK A O. HUSÁK: *Vymysleli taktiku boje, naplánovali útok proti třem silným liniím nepřítele*

3 500 ČECHOSLOVÁKŮ: *Takové množství čechoslováků bojovalo v bitvě u Zborova*

4 000 ZAJATCŮ: *Tolik nepřátelských vojáků zajali v bitvě čsl. legionáři*

Počet bodů: 3 / 3

Učitelé využijí video: *Československé legie v Rusku 1914–1920, čas 7:18–7:51*

- 4 V bitvě bojovaly všechny tři pluky Československé střelecké brigády.
Do jejich čela se u Zborova nepostavil žádný legionář, nýbrž ruský plukovník.
Jeho jméno je ukryto pod jednotlivými číslicemi:

TROJKA = 1 2 3 4 5 6 VLK = 7 8 9 OSKAR = 3 9 5 6 2 NOS = 0 3 9

RUSKÝ PLUKOVNÍK

1	2	3	4	6	0	3	7
---	---	---	---	---	---	---	---

Vjačeslav Platonovič

T	R	O	J	A	N	O	V
---	---	---	---	---	---	---	---

Počet bodů: 1 / 1

- 5 Výroční den bitvy u Zborova se zapsal do českých dějin natolik, že byl po 28. říjnu druhým nejvýznamnějším státním svátkem nové republiky. Co se v tento den slavilo?

2. červenec – svátek českoslovenké armády; den oslavován až do r. 1938

Počet bodů: 1 / 1

Anotace:	Pracovní list k bitvě u Zborova slouží pro detailní přiblížení historické podstaty této bitvy. Žáci mají dospět k cíli, kdy si osvojí den konání, průběh a vedení bitvy. Pracovní list je mezipředmětově propojen se zeměpisem (poloha Zborova), matematikou (odkrývání jména ruského velitele čsl. legií v bitvě) a občanskou výchovou (oslava státního svátku československé armády). U státního svátku československé armády je nutné, aby učitel informaci doplnil při výkladu nebo ji žáci vyhledali samostatně.
Klíčová slova:	Bitva u Zborova, 2. červenec 1917, zákopový systém, Československá střelecká brigáda, Trojanov, Stanislav Čeček, Otakar Husák.
Věková skupina:	Žáci druhého stupně základní školy (zejména 8. a 9. ročník).
Časová náročnost:	25 minut (individuální odlišnosti hrozí v případě, že by vyučující využil pouze některá cvičení, popř. chtěl obsáhleji debatovat na vybraná témata)
Organizace pracovní činnosti:	1 – 5 Každý žák obdrží vlastní pracovní list (dále jen PL). Učitel vysvětlí průběh práce s PL a způsob zapisování odpovědí. Učitel následně přejde do pozice organizátora a průvodce. K dispozici mají žáci text o československých legiích a video věnované legiím. Žáci se řídí pokyny učitele.
Evaluace aktivity:	Učitel může buď projít zpracované PL s žáky po vyplnění posledního úkolu, nebo řešit zadané úkoly průběžně. Popřípadě se může vrátit k textu, videu apod.
Pomůcky:	Pracovní listy, text o legiích, video Československé legie v Rusku 1914–1920 , tužka na psaní.
Rozvíjené klíčové kompetence:	K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské.
Cíle a očekávané výstupy:	Žák zhodnotí postavení čsl. legií při budování samostatného československého státu v průběhu 1. světové války. Žák vnímá důležitost spolupráce v boji proti bezpráví a zároveň si uvědomuje klady a zápory válečných konfliktů. Žák pracuje s pracovním listem. Četbou se orientuje v doprovodném textu a rozlišuje důležité údaje. Zjištěné informace aplikuje při vypracování zadaných úkolů.

Legie do škol

Výuková příručka na téma Čs. legie 1914–1920

Výstup projektu Legie do škol – úvod do problematiky československých legií pro žáky a učitele

Realizace projektu byla podpořena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy v roce 2017.

Řešitelé projektu

Michal Rak
Jaroslav Žáček

Kolektiv autorů

Anna Marie Elsnerová
Josef Soviár
Miroslav Beneš
Simon Schwab

Didaktický dohled

Irena Kapustová

Odborný dohled

Tomáš Jakl, Vojenská historický ústav Praha

Odborná spolupráce

Jiří Charfreitag, Československá obec legionářská
Milan Mojžíš, Československá obec legionářská
Petr Tolar, Československá obec legionářská

Grafická úprava

Anna Štysová

V příručce jsou použity tyto materiály:

Fotografie:

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, sbírka ČsOL

Filmy:

Československé legie v Rusku 1914–1920 (2016) vyrobený v rámci projektu Legie 100
za finanční podpory Ministerstva obrany ČR

Československé legie 1914–1920 (2017) vyrobený v rámci projektu Legie 100
za finanční podpory Ministerstva obrany ČR a projektu Legie do škol za finanční podpory
Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR

Vydala Československá obec legionářská
Praha © 2017

